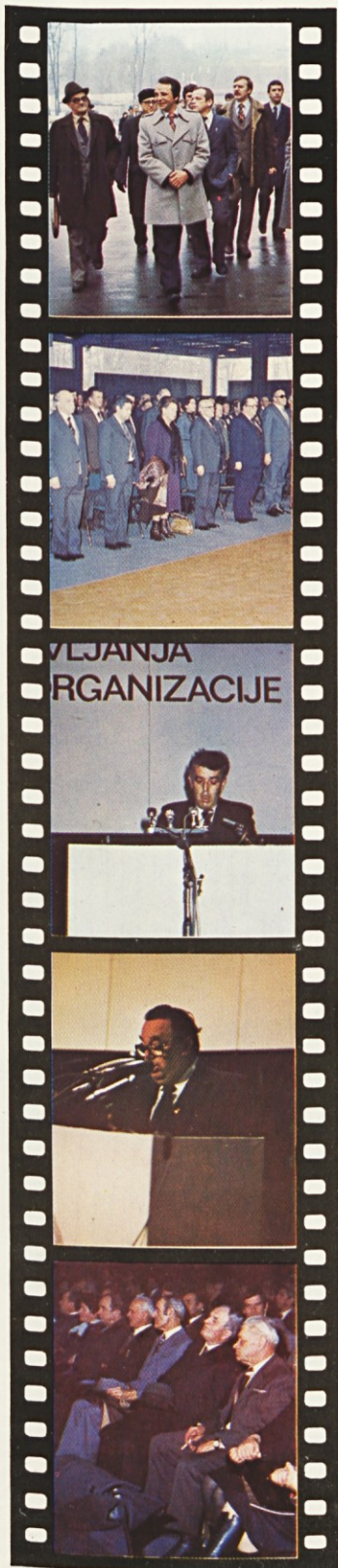

30
60

PROSLAVILI SMO POMEMBNA JUBILEJA

Nedelja, 6. januarja 1980, je bila praznik našega kolektiva. Skoraj vsi Savčani smo se zbrali na slovesni seji delavskega sveta. Našemu vabilu pa so se odzvali tudi številni gostje, predstavniki družbeno-političnega in gospodarskega življenja naše občine, regije, republike in federacije ter predstavniki številnih delovnih organizacij s katerimi že vrsto let uspešno sodelujemo. V slovesno okrašeni dvorani v Savskem logu smo z aplavzom pozdravili tovariše Staneta Dolanca, Viktorja Avblja, Franceta Popita, Pepco Kardelj, Miha Marinka, Milana Kučana, Mitja Ribičiča, Vinka Hafnerja, Janeza Vipotnika, Borisa Baudka. Posebno topel aplavz pa smo namenili članom prvega delavskega sveta, ki so pred tridesetimi leti napravili prve korake pri uresničevanju delavskega samoupravljanja. Predsednik sedanjega delavskega sveta delovne organizacije tovariš Franc Sirc je v uvodnih besedah spregovoril o rasti in uspehih, ki jih je v šestih desetletjih zabeležila Sava ter posebej poudaril trdno odločenost vsega kolektiva, da bo ime Save še v bodoče slovelo po delovnih zmagah. Slavnostni govornik, tovariš Stane Dolanc, je v svojem prispevku izčrpno orisal korenine in razvoj samoupravljanja ter najpomembnejše naloge v sedanjem trenutku na poti dograjevanja demokratičnih samoupravnih odnosov. Del svojega govora je posvetil tovarišu Edvardu Kardelju, velikemu borcu za socializem, samoupravljanje in človekovo srečo. Tovariš Stane Dolanc je savskemu kolektivu izročil visoko državno odlikovanje, Red dela z rdečo zastavo, predsednik delavskega sveta pa mu je v imenu kolektiva izročil najvišje priznanje Zlato plaketo Save za tovariša Tita. S slavnostne seje delavskega sveta smo tovarišu Titu poslali tudi pozdravno brzojavko v kateri smo izrazili našo trdno odločenost nadaljevati po začrtani poti. Ob jubilejih je naš delovni kolektiv sprejel tudi številne čestitke poslovnih partnerjev.

Vera Drašak

PROSLAVILI SMO POMEMBNA JUBILEJA

Slavnostno sejo delavskega sveta je otvoril predsednik delavskega sveta delovne organizacije, tovariš Franc Sirc. Po pozdravu gostov in minuti molka, s katero smo počastili spomin na tovariša Edvarda Kardelja je dejal:

Ponosni smo, da lahko prvi v Sloveniji in drugi v Jugoslaviji proslavljamo tako velik in pomemben jubilej. Ni naključje, da je bil prav v SAVI 7. januarja 1950. leta izvoljen prvi delavski svet v Sloveniji. Že 1930. leta je bilo v SAVI organizirano sindikalno gibanje v rdečih sindikatih, ki so še isto leto izsilili sklenitev prve kolektivne pogodbe. Svojo revolucionarnost so delavci SAVE izkazovali tudi v predvojnem delavskem gibanju in med narodnoosvobodilno borbo.

SAVE je prvo jugoslovansko gumarsko podjetje, ustanovljeno leta 1920. Imenovalo se je Vulkan. V tedaj majhni tovarni so izdelovali preproste gumene izdelke. Od takrat pa do osvoboditve je tovarna večkrat menjala lastnika in tudi ime. Pomembnejši razvoj se je začel po osvoboditvi, ko je bila tovarna nacionalizirana. Tedaj je dobila tudi današnje ime.

Pomembna prelomnica v razvoju SAVE je leto 1950, ko so delavci SAVE z uvedbo delavskega samoupravljanja samostojneje začeli načrtovati svoj razvoj. Novi odnosi in preselitev proizvodnje na Labore, kjer je tudi danes pretežni del proizvodnih obratov in sedež delovne organizacije, sta bila najpomembnejša pogoja za njeno hitrejšo gospodarsko rast. Leta 1960 je 1.200-članski kolektiv SAVE izdelal že preko 7.000 ton gumenih izdelkov.

Leta 1967 smo pristopili k poslovno-tehničnemu sodelovanju s tujim partnerjem, ki je na osnovi dobrega nekajlet-

nega poslovanja preraslo v skupno vlaganje za izgradnjo obrata za proizvodnjo radialne pnevmatike. Tako smo v novih obratih s proizvodnjo radialne pnevmatike, tehničnih izdelkov in umetnega usnja lahko zadovoljili povpraševanje po naših izdelkih na domačem in tujem tržišču.

Po letu 1972 se je jugoslovanska gumarska industrija začela tesneje povezovati z namenom, da bi delila delo in dolgoročno načrtovala proizvodnjo. Tako povezovanje je kmalu preraslo v združevanje nekaterih delovnih organizacij. Proces združevanja in samoupravnega organiziranja pa sta pospešila še nova ustava in zakon o združenem delu, na osnovi katerega smo leta 1977 pristopili k organiziranju sestavljene organizacije. Tako je danes kranjska SAVA ena od šestih delovnih organizacij v sestavljeni organizaciji združenega dela SAVA.

V zadnjih letih smo dosegli pomembne rezultate tudi pri vzpostavitvi dohodkovnih odnosov med temeljnimi in delovnimi organizacijami, kakor tudi v reprodukcijskih kompleksih. Sporazumi o skupnih vlaganjih, ki smo jih sklenili z Industrijo gume Ruma, z Industrijo motornih vozil Novo mesto, s Tovarno avtomobilov Maribor, s Tovarno avtomobilov Cimos ter sporazumi o dolgoročnem poslovno-tehničnem sodelovanju s Tovarno avtomobilov Sarajevo in Tovarno avtomobilov Volkswagen ter mnogimi drugimi, so vir izkušenj za nadaljnje smelo povezovanje, ki

nam bo zagotavljalo varnejšo in zanesljivejšo prihodnost.

SAVE se je že zelo zgodaj vključila v mednarodno delitev dela, saj ji je to narekovala velika uvozna odvisnost in želja po uveljavitvi njenih izdelkov na mednarodnih tržiščih. Prve izdelke smo izvozili leta 1954 v simbolični vrednosti 380 dolarjev. Od tedaj dalje pa je naš izvoz izredno hitro rastel in danes predstavlja izvoz naših izdelkov v vrednosti 25 milijonov dolarjev letno že pomemben del izvoza slovenskega gospodarstva.

Načrtno rast izvoza spremljajo tudi vlaganja v izgradnjo domače proizvodnje surovin. Zato smelo načrtujemo, da bomo iz nekoč popolno uvozno odvisne proizvodnje v naslednjem srednjeročnem obdobju že uspeli pokriti svoje uvozne potrebe z lastnim izvozom.

Delavci SAVE pa nismo posvečali pozornosti samo proizvodnji. Veliko skrbi smo posvetili organizaciji dela in samoupravnim organiziranosti ter spremljanju stroškov, ki nam omogočajo sprotne spremljanje poslovnih rezultatov in učinkovito ukrepanje. Na naš razvoj je pomembno vplivalo tudi prizadevanje pri izpopolnjevanju in iskanju novih tehnologij ter stalno rast kakovosti naših izdelkov. Imamo sodoben računalniški center, močan razvojno tehnološki institut, učinkovit lastni inženiring, dober izobraževalni center ter uspešno prodajno organizacijo. Posebno skrb smo vseskozi posvečali kadrom. Rezultati se kažejo v kadrovski strukturi SAVE, ki se iz leta v leto bolj krepi.

Zavedamo se, da je človek najpomembnejši dejavnik proizvodnega procesa, zato ves čas izboljšujemo delovne pogoje. Posebna pozornost družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov pa je bila namenjena razvoju družbenega standarda zaposlenih. Delavci SAVE imamo že več kot 20 let med delom zagotovljen topli obrok in zdravstveno varstvo v lastni obratni ambulanti. Samo v zadnjih 5 letih smo kupili preko 245 stanovanj, posojila za odkup stanovanj, individualno gradnjo ali adaptacijo pa je do danes prejelo preko 1.700 zaposlenih. Izredna skrb je namenjena organiziranemu letovanju, športno-rekreativni dejavnosti, kulturni dejavnosti, delavcem z zmanjšano delovno sposobnostjo, udeležencem NOB, internirancem in mladoletnikom.

Tovarišice in tovariši,

vsi doseženi uspehi, zlasti pa še rezultati, ki smo jih dosegli v lanskem letu, ko smo le z 10-krat več zaposlenimi proizvedli kar 48-krat več kot v letu 1946, nas še posebej zavezujejo, da bomo tako tudi nadaljevali. Tako smo se odločili tudi na zadnjih zborih delavcev, ko smo sprejeli razvojne usmeritve za naslednje srednjeročno obdobje.

Današnja SAVA je rezultat trdega in vestnega dela vseh delavcev in organiziranih socialističnih sil, zavestnega odrekanja ter smelega premagovanja številnih težav. Ponosni smo na svoj kolektiv in trdno odločeni, da bo ime SAVE še v bodoče slovelo po delovnih zmagah.

Besedo je prevzel tovariš Stane Dolanc. Zbrani kolektiv Save je pozdravil z besedami:

V čast in posebno zadovoljstvo mi je, da prisostvujem pomembni manifestaciji samoupravljalcev delovnega kolektiva »Sava« v Kranju, ki danes slovesno proslavlja dva pomembna jubileja – tridesetletnico izvolitve svojega prvega delavskega sveta in šestdesetletnico dela kolektiva.

Preteklo je torej že šest desetletij od obstoja našega kolektiva, ki se je iz nekoč majhne obrtne delavnice razvil v eno največjih gospodarskih organizacij gumarske industrije v Jugoslaviji in ka-

terega izdelki so zaradi svoje kakovosti znani ljudem po vsej naši domovini in skorajda v vseh evropskih državah, pa tudi v Ameriki, Aziji in Afriki.

V teh preteklih desetletjih se je v življenju delavcev našega kolektiva zvrstilo veliko lepih, pa tudi težkih trenutkov, prelitega je bilo mnogo potu, pa tudi proletarske krvi generacij vaših prednikov, da bi prišli do tega, kar imate danes, ko sami gospodarite s svojim delom in razpolagate z njegovimi rezultati. Gumarski delavci Kranja na

čelu s komunisti in svojimi rdečimi sindikati so prehodili dolgo pot boja delavskega razreda za uresničevanje pravic. Ta pot je vodila skozi stavke, zapore in koncentracijska taborišča, to je bila pot nenehnega odpora kapitalističnemu zatiranju in izkoriščanju, od leta 1941 dalje pa je bila to pot osvobodilnega boja proti fašističnemu okupatorju, ki se je končala z veliko zmago vseh narodov in narodnosti Jugoslavije v socialistični revoluciji. V tej revoluciji so delavci našega kolektiva ponosno nosili delavsko in slovensko zastavo in častno izpolnili dolg pred svojim narodom in pred vsemi narodi Jugoslavije. Med številnimi vašimi tovariši, heroji, aktivisti sindikatov, je bil tudi Rudi Medč, ki je kot poveljnik legendarnega Pohorskega bataljona padel skupaj s svojimi borci.

Največja pridobitev našega revolucionarnega boja je prav gotovo samoupravljanje, je nenehno uresničevanje ideje, da je delavec pri proizvodnji delovni subjekt, ne pa objekt, da zares razpolaga z rezultati svojega dela, kar praktično pomeni, da je gospodar svoje usode, da lahko na podlagi družbene lastnine s sredstvi za proizvodnjo svobodno dela in ustvarja za svojo srečo.

To je bil začetek nove etape v razvoju naše socialistične revolucije, v razvoju demokratičnih odnosov v naši družbi, ki so v preteklih treh desetletjih dobili globoke korenine in so danes sestavni del velike resnice o Socialistični federativni republiki Jugoslaviji, samoupravni in neuvrščeni deželi, resnice o mali, toda enotni državi, trdnjejši in uglednejši kot kdajkoli. Njena moč temelji prav na visoki zavesti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, na samoupravnih družbenih celicah, na popolni nacionalni enakopravnosti narodov in narodnosti in socialni enakosti ljudi, na bratstvu in enotnosti — takšne družbe pa nihče več ne more premakniti s smeri njenega razvoja, naša stabilnost in prihodnost je v nenehnem razvoju samoupravljanja, v stalnem razširjanju meja svobode človeka v družbi z zagotavljanjem in uresničevanjem demokratičnega pluralizma; socialističnih samoupravnih interesov.

SAMOUPRAVLJANJE SE JE ZAČELO ŽE MED REVOLUCIJO

Naša pot samoupravljanja je dolga že skoraj štiri desetletja. Samoupravljanje delovnih ljudi v Jugoslaviji se je začelo že v naši revoluciji, v času organiziranja priprav Komunistične partije Jugoslavije na oboroženo vstajo in v prvih dneh narodnoosvobodilne vojne. Od takrat ima pri nas nepretrgano kontinuiteto. Nastajalo je že tedaj, ko so se ljudske množice odzvale pozivu Komunistične partije in vzele puško v roke, ko se je začel oboroženi boj proti okupatorju in njegovim hlapcem, ko se je začela revolucija narodov in narodnosti Jugoslavije, revolucija nacionalne in socialne osvoboditve. Že v bistvu stališč in sklepov seje centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije z dne 10. aprila 1941 in majskega posvetovanja vodilnega aktivna Komunistične partije Jugoslavije, ki sta bila pod vodstvom tovariša Tita, je izraženo trdno prepričanje o nujnosti revolucionarne rešitve družbenih in nacionalnih problemov v Jugoslaviji. To je bil tisti zgodovinski trenu-

tek, s katerim se je položaj formalno vodilnih oblastniških sil v družbi zamajal v temeljih.

Nastanek partizanskih odredov je bil logični izraz samoupravne revolucionarne volje ljudskih množic, iz njih pa so potem nastajali tudi organi ljudske oblasti. Tudi upravljanje gospodarskih zadev na svobodnem ozemlju je bilo samoupravno. Osvobodilna fronta v Sloveniji in njeni terenski odbori, vojaški komiteji po vsej domovini, Uzička republika, narodnoosvobodilni odbori in druge oblike politične oblasti ljudskih množic na osvobodjenih ozemljih so bile prav tako prve oblike samoupravljanja in izraz samostojne odgovornosti ljudstva in delovnih ljudi. Partija se je, z eno besedo, usmerila in oprla na izredno razvito pobudo, samoorganizirano in samostojno odgovornost vseh delov narodnoosvobodilnega gibanja in vseh ljudi v vsakem delu in naselju osvobodjenega in tudi okupiranega ozemlja. Samo tako je naša revolucija lahko dosegla takšno širino.

»ZEMLJO TISTEMU, KI JO OBDELUJE!«

Že v času narodnoosvobodilne borbe so se začele tudi spremembe lastninskih odnosov, kar je pomenilo družbeno revolucijo in imelo daljnosežne posledice. Nova ljudska oblast na osvobojenem ozemlju je sprejemala odloke o zaplembi premoženja sovražnikov ljudstva, vohunov in okupatorjevih sodelavcev. Ob koncu leta 1944, torej med vojno, je AVNOJ sprejel odločbo o zaplembi premoženja fašistične Nemčije in njenih državljancev ter okupatorjevih sodelavcev. Nato je prišlo tudi do razlastitve proizvodnih sredstev, ki so bila last buržuazije oziroma kapitalistov, s čimer se je v bistvu začelo uvajanje družbene lastnine nad sredstvi za proizvodnjo v Jugoslaviji. Že leta 1945, še pred nacionalizacijo, je bilo v rokah ljudske oblasti 55 odstotkov celotne industrije, 27 odstotkov pa je bilo pod sekvestrom. Tudi bančništvo in vsa zunanja trgovina sta bila v rokah države. Naslednji pomemben ukrep pri spreminjanju lastninskih odnosov je bila agrarna reforma, ki je temeljila na načelu: »Zemljo tistemu, ki jo obdeluje!«, izvedena pa je bila na podlagi zakona, izdanega avgusta 1945, še pred razglasitvijo republike.

S temi v bistvu demokratičnimi oblikami organiziranosti in aktivnosti prvih partizanskih enot in organov ljudske oblasti, v antifašističnih množičnih organizacijah in različnih oblikah zbiranja ljudi na osvobodjenih in neosvobodjenih ozemljih, s širino revolucije in demokratičnimi oblikami odločanja, z upoštevanjem volje, hotenj in interesov množic, celo kadar je šlo za izvolitev ljudi v odbore, komisije ali za postavitev na vodilne položaje v enotah, so se naši revoluciji kalili novi, demokratični odnosi med ljudmi. Ideja o našem današnjem političnem sistemu socialističnega samoupravljanja je torej nastala in se razvijala v našem narodnoosvobodilnem boju, ne pa — kot napačno prikazujejo nekateri zgodovinarji in pisatelji — pozneje, leta 1948 in podobno. Kvalitativno se je nenehno razvijala, to pa je bil eden glavnih vzrokov spora naše partije s Stalinom in Informbirom, ki jima ni ustrezala naša samostojna samoupravna pot. Zato ni naključje,

da so delovni ljudje naše države že leta 1949 — v boju proti poskusom vsiljevanja hegemonije in vmešavanja v naš notranji razvoj in pri obrambi neodvisnosti države — reagirali s krepitvijo in razvijanjem samoupravnih odnosov in tako je od graditve zasnovane delavskega upravljanja tudi lahko prišlo do njegove preraščanja v celovit sistem družbenega samoupravljanja.

Ob tej priložnosti bi vas poleg tistega, kar sem že navedel, želel spomniti na nekaj bistvenih dejstev, ki potrjujejo misel o kontinuiranem razvoju samoodločanja in samoupravljanja v Jugoslaviji od leta 1941 dalje.

ZA REVOLUCIONARNIMI ODLOČITVAMI AVNOJ JE STALO MOČNO LJUDSTVO

Dokumenti pričajo, da je bilo Komunistični partiji Jugoslavije in centralnem komiteju s tovarišem Titom na čelu že od prvih dni jasno, da uspeh vstaje ni odvisen samo od vojaške akcije, temveč predvsem od trajnega političnega angažiranja najširših ljudskih množic ter da je zato potrebno hkrati s tem uresničevati tiste napredne spremembe v politični in družbeni strukturi Jugoslavije, ki so jih te množice terjale. Pri tem je bilo potrebno doseči, da bo nova oblast zares demokratična in ljudska, torej takšna, ki se bo zavzemala za uresničevanje dejanskih interesov delavskega razreda in delovnih množic; drugič, da bo nova Jugoslavija izraz skupnih interesov in popolne enakopravnosti vseh delovnih ljudi ter tretjič, d bodo narodi Jugoslavije po vojni sami, ne pa pod pritiskom ali ob vmešavanju drugih, uredili svoje notranje odnose, da bodo torej sile, ki so nosile breme narodnoosvobodilnega boja, hkrati tudi zagotovile, da bodo v novi Jugoslaviji prav politični, ekonomski in socialni interesi ljudskih množic, ki so nosile breme vojne.

Prvo zasedanje AVNOJ je že zarisalo prve obrise nove Jugoslavije. Delovalo je kot močan povezovalni dejavnik v boju narodov Jugoslavije in tako pomenilo tudi prvi korak k poznejšemu končnemu izoblikovanju skupnih vrhovnih organov demokratične ljudske oblasti narodov in narodnosti Jugoslavije v federativni državi. To nalogo je izpolnilo drugo zasedanje AVNOJ 29. in 30. novembra 1943 v Jajcu, na katerem je bila ustanovljena tudi časna vlada, t.j. nacionalni komite, katerega predsednik je bil tovariš Tito.

Za temi revolucionarnimi odločitvami AVNOJ je stalo močno, oboroženo ljudstvo, dobro organiziran mehanizem revolucionarno-demokratične oblasti ljudstva na osvobojenem, pa tudi na okupiranem ozemlju, in celotno narodnoosvobodilno gibanje, zato so odločitve drugega zasedanja AVNOJ kljub formalni začasnosti pravic prav dokončno zagotovile glavne sestavine nove politične in družbene strukture bodoče Jugoslavije.

V sklepih drugega zasedanja sta izražena volja in opredelitev širokih ljudskih množic Jugoslavije za pot, po kateri bodo hodile. Te opredelitvi, ki jo je izpisovala kri na straneh naše revolucije, ki je bila potrjena v Jajcu in ob razglasitvi republike novembra 1945, so narodi in narodnosti Jugoslavije osta-

li zvesti skozi vsa poveljna desetletja. Največja pravica, ki si jo je izbral delavski razred Jugoslavije, pa je, da je delavec sam svoj gospodar.

Tovariši Tito, Kardelj, Kidrič, Pijade in drugi vodilni ljudje naše partije so že v prvih mesecih po osvoboditvi dežele opozarjali, da je potrebno ustvariti resnično demokratično oblast ljudskih množic, v kateri bodo nosilci oblasti prav delovni ljudje sami, ne pa državni ali partijski uradniki.

V članku »Moč ljudskih množic«, objavljenem v »Borbi« 30. maja 1945, je tovariš Edvard Kardelj ob obravnavanju aktualnih nalog graditve nove demokratične oblasti poudaril, da je bilo potrebno po zmagi revolucije stari državni aparat nadomestiti z novimi oblikami, »ki so nastale na osvobojenem ozemlju med vojno, z oblikami, ki so zrasle v boju, ki so šle skozi težke preizkušnje v ljudski vstaji in se pokazale kot najprimernejše, najboljše, takšne, ki najbolj ustrezajo demokratičnim prizadevanjem ljudskih množic.« Tovariš Kardelj je nato opozarjal na našo specifično notranjo demokratično pot graditve resnične ljudske demokracije, za katero so se ljudske množice v Jugoslaviji borile, in poudaril: »V tem procesu je najpomembnejša široka udeležba ljudskih množic pri obnovi dežele in graditvi državnega aparata, široka udeležba ljudskih množic pri oblasti. Vsa organizacija tega aparata, vse oblike tega procesa morajo biti takšne, da omogočajo množično udeležbo osnovnih plasti ljudstva, t.j. delovnih množic.« V istem članku je Kardelj poudaril tudi tole: »Oblast je pri nas edinstvena. Pomeni samoupravo novega tipa. To ni samouprava v starem smislu, ko so posamezni organi dobili samo del oblasti, v okviru katerega so bili bolj ali manj samostojni. Naši narodnoosvobodilni odbori so popolna oblast v okviru skupnih interesov države. To oblast izvršujejo hkrati v svojem lastnem imenu in v imenu višjih organov ljudske oblasti, v okviru zakonov in odredb federalnega ali splošnega državnega pomena. Na ta način narodnoosvobodilni odbori neposredno vodijo delo na področju svojih pristojnosti, hkrati pa tudi izvršujejo in na ta način kontrolirajo odločitve in ukrepe vseh višjih organov ljudske oblasti. To je nedvomno najbolj demokratična oblika oblastnega aparata. Samouprava za nas ne pomeni koncesije države ljudstvu, temveč temelj, na katerem je država zgrajena.« Kardelj v tem članku prav tako poudarja: da mora prava demokracija »omogočiti, da lahko vsak posamezni občan prek raznih oblik sodeluje pri upravljanju države.«

Tudi v temeljnih programskih načelih Ljudske fronte Jugoslavije, sprejetih na prvem kongresu v začetku leta 1945, je zapisano, da bo Ljudska fronta »skrbela za čim popolnejše sodelovanje širokih ljudskih množic neposredno v organih oblasti in pri aktivni pomoči ljudskim oblastem«, s čimer se bo »razvijala njihova pobuda in se bodo učile upravljanja državnih zadev in vodenja javnih ustanov«. Poudarjena je tudi zahteva po »zagotovitvi, utrditvi in razširitvi političnih, ekonomskih in socialnih pravic, ki si jih je delavski razred Jugoslavije izbojeval s svojim velikim prispevkom k osvoboditvi in združitvi jugoslovanskih narodov«.

(Nadaljevanje na 4. strani)

PROSLAVILI SMO POMEMBNA JUBILEJA

(Nadaljevanje s 3. strani)

VODSTVO KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE JE IMELO PO ZMAGI REVOLUCIJE ŽE OD PRVEGA DNE JASNO PODOBO BODOČE POTI PRI GRADITVI SOCIALISTIČNE DRUŽBE

Zakaj tako poudarjam nekatere misli iz teoretičnih člankov, nastalih ob koncu vojne? Kot vidimo, je imelo vodstvo Komunistične partije Jugoslavije po zmagi revolucije že od prvega dne jasno podobo bodoče poti pri graditvi socialistične družbe, poti, začrtane v osvobodilnem boju, to pa je samoupravljanje. V prvih povojnih letih so bile samoupravne izkušnje iz narodno-osvobodilnega boja prisotne kljub centraliziranim oblikam upravljanja na raznih področjih družbenega in gospodarskega življenja. To, da se samoupravljanje ni takoj širše razvilo, lahko razumemo zaradi številnih objektivnih vzrokov in težav, notranjih in zunanjih, v katerih se je znašla naša opustošena dežela, ko je bilo treba ogromno energije, da bi ozdravili hude rane oziroma obnovili gospodarsko in vse drugo življenje. Seveda so na našo prakso tiste čase v določeni meri vplivala tudi Stalinova pojmovanja graditve socializma, za katera so nekateri naši kadri mislili, da so edino možna in pravilna. Toda tudi tedaj so se nenehno kazale nove samoupravne oblike, ki so ustrezale demokratičnemu razpoloženju širokih ljudskih množic in našim objektivnim revolucionarnim gibanjem tistih časov. Samoupravna sestavina je bila tako — kljub tem začetnim iskanjem in velikim težavam — še naprej močno prisotna v tedanji družbeni in politični praksi, ker je bila rezultat zavestne in kontinuirane politike Komunistične partije Jugoslavije.

Prva oblika vplivanja delavcev na upravljanje podjetij takoj po osvoboditvi so bili delavski poverjeniki, ki so imeli pravico do vpogleda in poslovanje podjetja in do sodelovanja pri reševanju vseh vprašanj v zvezi z delovnimi pogoji in izboljšanjem proizvodnje. Z zakonom o državnih gospodarskih podjetjih iz leta 1945 so delavci in uslužbenci dobili pravico, da prek sindikalne organizacije vplivajo na upravljanje podjetja. Sindikat je na primer lahko dajal direktorju predloge s področja produktivnosti dela, izboljšanja delovnih pogojev, življenjskih pogojev delavcev, kot tudi o kadrovskih vprašanjih. Takrat so bila uveljavljena tudi proizvodna posvetovanja, na katerih so delavci dajali svoja mnenja, sugestije in predloge. To je bilo obdobje delovnih akcij in udarništv, ki bo ostalo za-

pisano v kroniki naše povojne graditve kot čas odrekanih in požrtvovalnosti.

Že od prvih dni po osvoboditvi dežele so partijske in sindikalne organizacije vodile tudi ostro politično bitko proti birokratskim tendencam v gospodarskem upravljanju in proti omejevanju pravic delavcev.

Nato je prišlo leto 1948 in naš spor s Stalinom, ki ga je motila prav vse močnejša samoupravna sestavina našega razvoja, močna opora naše partije v množicah, torej široko politično gibanje, moč naše Ljudske fronte, naša samostojna notranja in zunanja politika, naša podoba poti v socializem, naša odločenost, da smo neodvisna dežela. Motila so ga naša pojmovanja o vlogi partije in njeni odgovornosti lastnemu delavskemu razredu, naša pojmovanja o vlogi države, enakopravnem sodelovanju, rešitvi nacionalnega vprašanja, internacionalizmu, naša pojmovanja o odnosih med komunističnimi partijami in socialističnimi državami, pravzaprav veliko tistega — to omenjam mimogrede — kar je pred nekaj leti uveljavljala Berlinska konferenca komunističnih partij Evrope, in kar je še posebno aktualno v Kambodži in Afganistanu, kar potrjuje velike razlike med nami. Naša partija s Titom na čelu je bila odločna in neomajna pri obrambi neodvisnosti dežele in samostojne poti v socializem. Odločno se je postavila po robu Stalinovemu poskusu, da bi ogrozil neodvisnost naše dežele in avtentičnost jugoslovanske revolucije. V tem sta imela Tito in Komunistična partija Jugoslavije popolno podporo delavskega razreda in vseh ljudi naše dežele. Tudi temu viharju smo bili, kot veste, kos in mogoče je reči, da je to pozitivno vplivalo tudi na razvoj socializma v svetu.

NAŠI PARTIJI IN REVOLUCIJI NISO BILI POTREBNI RECEPTI

Naši partiji in revoluciji tudi recepti niso bili potrebni, ker je bila to naša, jugoslovanska, ne pa »uvožena« revolucija, revolucija, ki so jo vodili naši narodi in delavski razred ter njegova avantgarda. Na načelih Marxa, Engelsa in Lenina o tem, da je revolucionarna samodejavnost delavskega razreda edina možna pot, s katero ta razred osvobaja sebe, hkrati pa tudi vse ljudi na poti ustvarjanja brezrazredne, komunistične družbe, so jugoslovanski komunisti v boju za socializem vedno izhajali iz dosledne revolucionarne realistične ocene stvarnosti, ki je temeljila na globokem razumevanju zapletenosti konkretnih razmer, toda tudi na spoznanju zakonitosti in zgodovinskih možnosti danega družbenega razvoja.

Vse rešitve smo vedno kritično obravnavali in sprejeli ali zavrgli s stališča svojih lastnih izkušenj in konkretnih

razmer, neposrednih in zgodovinskih interesov delavskega razreda, naših narodov in narodnosti.

Zato našega revolucionarnega boja tudi tedaj ni bilo mogoče streti. Še enkrat je bilo potrjeno, da je resnična ljudska revolucija neustavljiva, da njenegega toka ni mogoče po mili volji spreminjati, kaj šele vrniti v staro strugo.

Moč jugoslovanske revolucije je bila prav v moči ljudskih in še posebej delavskih množic, ki so v njej od prvega dne sodelovale zavestno in ki so imele za seboj dolgoletne izkušnje v boju za nacionalne in socialne pravice. Težnja po samoupravljanju je bila njihova naravnejša težnja. Zato ni bilo naključje, da so leta 1948 in 1949, ko je morala naša revolucija braniti svojo identiteto in svojo neodvisnost, delovni ljudje Jugoslavije reagirali z nadaljnjo krepitvijo in razvojem samoupravnih odnosov, z razvijanjem večje pabude v boju za reševanje nastalih težav v gospodarskem življenju Jugoslavije.

Komunistična partija je dejala spodbudo tudi globlje teoretično delo in znanstvena raziskovanja. Skrbno je bilo analizirano vse tisto, kar so klasiki marksizma dejali o poteh graditve socializma, o odmiranju države in njenega aparata, o vlogi in mestu partije in podobno. Jasno je namreč bilo, da procesa odmiranja države ni mogoče prelagati v neko daljnjo prihodnost, temveč ga je bilo treba začeti takoj, pri tem pa je bilo treba najprej odločno zatreti proces etatizacije družbe, ki je ogrožal oblast delavskega razreda. Velika pozornost je bila posvečena tudi analizi družbeno-ekonomskih razmer. Ne glede na to, da je šlo za socialistično državo, je bilo jasno, da državno upravljanje gospodarstva odtuja delavski razred od dejanskega samoupravljanja.

POMEMBEN PRISPEVEK BORISA KIDRIČA PRI REALIZACIJI ZASNOVE KPJ O IZVEDBI DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA

Zato so bile potrebne bistvene spremembe v sistemu vodenja v družbi. V razpravi pred Zvezo skupščino o osnutku novega zakona o ljudskih odborih leta 1949 je tovariš Edvard Kardelj dejal: »Za nas seveda ni dovolj, da ljudske množice sodelujejo samo v ljudskih odborih in ljudskih skupščinah. V številnih naših tovarnah, na primer, kjer je iniciativni in pametni direktor domel, da je njegov uspeh odvisen od prizadevanja in pobude delavcev, se je spontano začela razvijati še ena nova oblika samouprave. To so posveti direktorja o vseh vprašanjih upravljanja podjetja s skupinami najboljših delavcev. To nerazvito, spontano obliko je treba nadalje razvijati in spreminjati v stalno obliko neposrednega sodelovanja delavcev v upravljanju naših podjetij.«

Naj ob tej priložnosti še posebej opozorim tudi na pomemben prispevek tovariša Borisa Kidriča k realizaciji zasnove Komunistične partije Jugoslavije o uvedbi delavskega samoupravljanja. Rekel ne naprimer: Srečen bom, kadar ne bom moral sam podpisati nek akt, temveč ga bo podpisal tudi predsednik delavskega sveta.

Komunistična partija Jugoslavije se je že leta 1949 lotila graditve svoje prve celovite zasnove delavskega in družbenega samoupravljanja, ki je prišla do izraza v zakonu o izročitvi tovarn v upravljanje delavcem, ki ga je sprejela Zvezna skupščina 27. junija 1950. V obrazložitvi tega zakona je tovariš Tito dejal: »Geslo Tovarne delavcem, zemlja kmetom, ni nikakršna parola, temveč je zahteva, ki vsebuje celoten program socialističnih odnosov v proizvodnji glede družbene lastnine, glede pravic in dolžnosti delavcev, in se

torej more in mora uresničiti, če mislimo graditi socializem... Vse, kar pri nas delamo in gradimo, ima en sam namen: osrečiti naše delavce, ustvariti boljše življenjske pogoje. Delavci mest in vasi so sami gospodarji današnjega dne in svoje srečne prihodnosti.« Na podlagi navodila Gospodarskega sveta Federativne ljudske republike Jugoslavije in centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije o ustanovitvi in delu delavskih svetov državnih gospodarskih podjetij iz decembra 1949 so bili v pol leta, t.j. do sprejetja zakona, delavski sveti že formirani v 300 podjetjih. Odločitev o dajanju tovarn v upravljanje delavcem je navdušeno pozdravil tudi vsa delovni kolektiv. Že ob koncu decembra 1949 ste začeli s temeljitimi pripravami za volitve delavskega sveta, ki so bile uspešno opravljene 7. januarja leta 1950. To je bil prvi delavski svet, izvoljen v Sloveniji, in drugi v Jugoslaviji.

DELAVSKI RAZRED JUGOSLAVIJE JE V PRAKSI DOKAZAL, DA JE SPOSOBN UPRAVLJATI

Ističasno je prišla pod udar državna uprava. Že na začetku leta 1950 je bilo ustavljeno nadaljnje povečanje uradniškega aparata; v oblastnih organih in vodstvih družbenopolitičnih organizacij se je število uradnikov zmanjšalo za približno 100 tisoč ljudi. Mislim, da bi bilo pametno, tudi danes sprejeti tak akt.

Delavski razred Jugoslavije je v praksi dokazal, da je sposoben upravljati tovarne oziroma proizvodnjo, dohodek in družbeno lastnino. Na začetku smo imeli resda težave, manjkalo nam je izkušenj in znanja, prihajalo je do omahovanj in nezaupanja, toda nič več ni moglo zavreti procesa neposrednega sodelovanja proizvajalcev v upravljanju.

Na drugem kongresu samoupravljalcev Jugoslavije, maja 1971 v Sarajevu, je tovariš Tito ponosno dejal: »Samoupravljanje pri nas je dobilo globoke korenine, ki jih nihče ne more izriniti. To je last našega delavskega razreda, ki mu je ne more odtujiti nihče več.«

Delavsko samoupravljanje — ki je sčasoma postalo temelj vsega političnega sistema — je sprostito neizčrpano energijo in ustvarjalno pobudo milijonov delovnih ljudi, ki so tudi po ustavi postali neposredno organizatorji in nosilci upravljanja družbenih sredstev za proizvodnjo in neposredno odgovorni tako za njeno izboljševanje kot tudi za delitev dohodka v svojih organizacijah združenega dela in v družbi sploh.

Leta najuspešnejšega družbeno-ekonomskega razvoja jugoslovanske družbe so povezana prav s samoupravnim obdobjem naše socialistične graditve. Jugoslavija je imela v tem času hiter in dinamičen tempo gospodarskega in družbenega razvoja in je skorajda edina med nezadostno razvitimi državami, ki je uspela zmanjšati razliko v stopnji ekonomske razvitosti v primerjavi z razvitejšim delom sveta. Življenjski standard delovnih ljudi pa se nenehno povečuje.

In še eno dejstvo: prav po zaslugi samoupravljanja je naša socialistična revolucija največji del družbenih protislovij in konfliktov reševala na demokratičen način. S tem je vplivala tudi na prakso sodobnega socializma sploh. V ponos so nam sodbe naprednih gibanj in partij, da se prav v jugoslovanski socialistični samoupravni praksi dosledno uresničuje vizija svobode in humanih odnosov med ljudmi.

Samoupravljanje je po hkrati pomeni tudi najtrdnjši temelj za varovanje naše svobode ter enakopravnosti narodov in narodnosti. Vsakemu narodu zagotavlja ne le politično in kulturno svobodo, temveč tudi ekonomsko samo-

stojnost, vsakemu narodu zagotavlja samoupravno samostojnost pri delu in razpolaganju z rezultati dela oziroma pri graditvi materialne baze za razvoj lastne kulture in civilizacije, seveda v enkopravni vzajemni odvisnosti in odgovornosti z drugimi narodi Socialistične federativne republike Jugoslavije. Pretekla desetletja skupnega življenja in dela v jugoslovanski socialistični praksi so potrdila, da je prav takšna samoupravna samostojnost naših narodov in narodnosti najmočnejša gibalna sila tudi pri krepitvi enakopravne medsebojne odgovornosti za reševanje skupnih problemov in za doseganje skupnih ciljev.

Jugoslavija je s tem postala socialistična samoupravna skupnost delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. Naše temeljne organizacije združenega dela so tiste najvažnejše žive celice v družbi, v katerih se začnejo, potekajo in usklajujejo vsi, najvažnejši življenjski tokovi.

V PONOS SO NAM SODBE, DA SE PRAV V JUGOSLOVANSKI SOCIALISTIČNI SAMOUPRAVNI PRAKSI DOSLEDNO URESNIČUJE VIZIJA SVOBODE IN HUMANIH ODNOSOV MED LJUDMI

Enajsti kongres Zveze komunistov Jugoslavije je opredelil nove naloge in smeri akcije zveze komunistov pri nadaljnjem razvoju in krepitvi socialističnega samoupravljanja oziroma pri krepitvi položaja in vloge delavskega razreda kot vodilne politične in ekonomske sile družbe. Kongres je postavil zahtevo, da se zveza komunistov in vse organizirane sile socialistične zavesti odločno angažirajo za krepitev in delovanje našega političnega sistema socialističnega samoupravljanja, samoupravnega in delegatskega sistema, za razvijanje še bolj demokratičnih oblik družbenega življenja in poglobljanje demokratičnih pravic delovnih ljudi in občanov. To je — kot je poudaril tovarš Tito v svojem referatu — »bistveno vprašanje sedanje etape revolucije ter idejne opredelitve komunistov in vseh borcev za socializem«. Danes in jutri je torej pred vsemi nami, pred organiziranimi socialističnimi silami z zvezo komunistov na čelu in pred slehernikom najodgovornejša naloga, da še bolj utrdimo samoupravni položaj delavcev in s socialističnim samoupravljanjem širimo meje svobode človeka.

Porok za takšen razvoj in za nove uspehe je prav naš človek, proizvajalec — samoupravljaec in občan, njegove žuljave roke, zavest in znanje, naši borci narodnoosvobodilne vojske, naša

mladina, inteligenca, naši kmetijski proizvajalci in drugi, organizirani prek socialistične zveze, zveze sindikatov in drugih družbenopolitičnih organizacij, ki so globoko predani socialističnemu samoupravljanju in politiki Zveze komunistov Jugoslavije s Titom na čelu.

NAJVEČJA VREDNOST NAŠE REVOLUCIJE JE V TEM, DA IZBIRA IZ ZAVESTI NAŠIH DELOVNIH LJUDI

Največja vrednost naše revolucije oziroma socialistične graditve in novih družbenih samoupravnih demokratičnih odnosov, našega delegatskega sistema, je v tem, da te revolucionarne opredelitve izvirajo iz zavesti naših delovnih ljudi, da samoupravljalška zavest prežema in povezuje vse naše narode in narodnosti.

Tudi zunanja politika Jugoslavije je izraz njene notranje politike, med seboj se prepletata in temeljita na istih načelih. Naša zunanja politika izraža demokratične, humanistične in revolucionarne lastnosti družbe socialističnega samoupravljanja in je v skladu z načeli neuvrščenosti in aktivnega miroljubnega sožitja usmerjena k vsestranskemu in enakopravnemu sodelovanju z vsemi državami ne glede na njihovo družbeno ureditev, k uresničevanju ciljev neuvrščenosti, k popuščanju medsebojne napetosti in h krepitvi miru, k reševanju kriznih žarišč in spornih mednarodnih problemov s pogajanjem in k aktivni solidarnosti z bojem podrejenih narodov za osvoboditev in svoboden nacionalni razvoj. Takšna mednarodna politika Zveze komunistov Jugoslavije in Socialistične federativne republike Jugoslavije neposredno prispeva k boju za družbeni napredek in splošni napredek v svetu ter k nadaljnjem utrjevanju neodvisnosti, h krepitvi mednarodnega položaja in varnosti naše samoupravne družbe. Naša neuvrščena politika je izraz avtentične biti samoupravne družbe in je v interesu vseh narodov in narodnosti, vseh delovnih ljudi, ki želijo v miru graditi svojo sedanjost in prihodnost. Samoupravljanje in neuvrščenost tvorita torej organsko celoto naše celotne politike in sta zrasla iz avtohtonosti in izvirnosti našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. Ta politika je sestavni del zavesti širokih ljudskih množic Jugoslavije. Zato tudi v prihodnje lahko uspešno vodimo zunanjo politiko samo ob nenehnem razvoju socialistične samoupravne demokracije kot celote.

Danes se v delavskem, naprednem in demokratičnem gibanju na vseh celinah poglobljajo pozitivni procesi. Čedalje bolj se uveljavljajo kot neizogibne in legitime — različne poti boja za družbeno preobrazbo. Socializem kot svetovni proces krči nove poti in vedno močnejše vpliva na tokove človeštva. Socialistična samoupravna in neuvr-

ščena Jugoslavija je s svojimi izkušnjami in prakso dala in daje pomemben prispevek tem tokovom. Samoupravljanje v Jugoslaviji je postalo s svojo dolgoletno prakso privlačno za številne napredne in demokratične sile sveta, ki ga vsestransko in kritično preučujejo in ki v našem samoupravnem razvoju iščejo tudi odgovore za podobne probleme svoje družbe. Lahko bi rekli, da Jugoslavija s svojim zunanjem in notranjim sistemom dokazuje, kako se bori proti zaostrovanju v svetu. Nekatera gibanja in partije so samoupravljanje vnesle tudi v svoj politični program. Tudi v sodobnem kapitalističnem svetu je namreč čedalje pogostejše slišati zahteve po sodočlanju delavskega razreda glede družbenoekonomskih vprašanj.

IZKUŠNJE KAŽEJO, DA SE BO BOJ ZA SOCIALIZEM TUDI V PRIHODNJE RAZVIJAL V RAZLIČNIH OBLIKAH, DA NI UNIVERZALNIH MODELOV

Seveda se s tem ne želimo hvaliti, kaj šele ponujati naše izkušnje kot recept. Samoupravljanje ni izum jugoslovanske teorije in prakse. Ideja samoupravljanja je stara toliko, kot ideja humanizma in toliko, kot mednarodno delavsko gibanje, zgodovina njegovega razrednega boja in zgodovina socialistične prakse. Samoupravljanje je rezultat večnih in neugasljivih teženj človeka po svobodi in svobodnem ustvarjanju, obvladovanju objektivnih zakonov narave in družbe, po boljšem in srečnejšem življenju. »Brez samoupravljanja ni socializma«, je dejal tovarš Kardelj. Ne samo naša praksa, temveč tudi vse izkušnje socialistične prakse od oktobrske revolucije do danes, pozitivne in negativne, so pokazale, da je nastajanje in krepitev različnih oblik samoupravljanja neločljivo povezano z nadaljnjimi koraki v razvoju družbenoekonomskih, demokratičnih in humanih odnosov v socializmu.

Naše izkušnje ter izkušnje številnih drugih revolucij, komunističnih in delavskih partij in naprednih gibanj v iskanjih lastnih poti boja za socializem, kažejo, da se bo ta boj tudi v prihodnje razvijal v različnih oblikah, da ni univerzalnih modelov in da nobena izkušnja ne more imeti splošnoveljavnega pomena. Ponoven poskus absolutizacije lastne izkušnje in prizadevanje, vsiliti ga drugim — takšne primere poznamo in nekateri se še danes ne morejo otresti svojega hegemonističnega in patronatskega odnosa do nas — ne prispeva k uspehu boja za zgodovinske interese delavskega razreda in tudi ne k nadaljnjemu uveljavljanju socializma kot svetovnega procesa.

EDVARD KARDELJ JE POLNIH PET DESETLETIJ BOGATIL IDEJNO USTVARJALNO IN PRAKTIČNO POLITIČNO AKCIJO ZK

Ko danes proslavljamo pomemben jubilej v razvoju naše socialistične revolucije, tridesetletnico izvolitve prvih delavskih svetov, želimo posebej spregovoriti o tovaršu Edvardu Kardelju, njegovi revolucionarni in humanistični osebnosti borca za socializem, samoupravljanje in človekovo srečo. Preteklo je skoraj leto dni od njegovega odhoda iz naših vrst toda njegovo revolucionarno delo je za vedno ostalo z nami, ker je trdno vgrajeno v temelje našega socialističnega samoupravnega razvoja.

Tovariš Kardelj je kot najbližji sodelavec tovarša Tita, kot marksist — revolucionar s svojimi teoretičnimi študijami in praktičnim delom ogromno prispeval k uspešnemu razvoju naše revolucije in družbenim odnosom. Njegova študija o smereh razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja je bila sprejeta kot sestavni del izhodišč pri pripravi enajstega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije.

Polnih pet desetletij je bil tovarš Kardelj v prvih bojnih vrstah naše partije in zveze komunistov in je bogatil njeno idejno ustvarjalno in praktično politično akcijo. Bil je med tistimi izvrstnimi, resničnimi marksisti, ki je globoko razumel neizogibno smer družbenih gibanj in je zato dobro razumel tudi njihove posamične manifestacije. Hrabro je trgal verige starega in konzervativnega in krčil nove poti, pri tem pa je imel vedno pred očmi interese delavskega razreda, narodov in narodnosti Jugoslavije, človeka in njegovo srečo, ki se po njegovem mnenju lahko uresniči le s samoupravljanjem. Kardelj je govoril, da se ni treba bati hrabrejših korakov v razvoju socialistične misli. Možno so tudi napake, tako je govoril, toda »ni je večje napake, kot je cepetanje na istem mestu«.

Kot aktiven in ustvarjalni udeleženec pri oblikovanju vseh važnejših listin in politike Komunistične partije Jugoslavije in Zveze komunistov Jugoslavije ter aktov Socialistične federativne republike Jugoslavije je tovarš Kardelj s svojim delom vidno in trajno zaznamoval odločilno obdobje v razvoju sodobne Jugoslavije, obdobje nacionalne in socialne osvoboditve, socialistične revolucije in samoupravljanja. Njegova opozarjanja na bistvo sedanje etape našega socialističnega samoupravnega razvoja in na smeri akcije, kot tudi na metode in oblike dela in boja organiziranih socialističnih sil z Zvezo komunistov Jugoslavije na čelu, imajo trajno vrednost.

Revolucionarno moč in izredno samopožrtvovanje in vitalnost je kazal do zadnjega, nikoli ni prenehal delati, niti v najhujših trenutkih, ki so ga prikovali na bolniško posteljo, niso bili pretrgani številni stiki z delovnimi ljudmi, soborci, sodelavci. Tako je kot revolucionar najbolje preverjal svoje misli, svoje ideje. Vedno je uresničeval misel, da družbo in svet lahko spremeni samo tista družbena aktivnost, ki povezuje teorijo in prakso, kot je tudi poudarjal, da napredku ni konca.

Njegova revolucionarna podoba in delo bosta navdihovala sedanje in nove generacije v boju za socializem in napredek, za resnične demokratične pravice in svobodo ljudi. Ko se dandanes na številnih frontah spopadamo z aktualnimi problemi graditve našega političnega sistema socialističnega samoupravljanja in z uresničevanjem politike ekonomske stabilizacije, je dobro, da svoje misli, sklepe in predloge ukrepov preverjamo tudi na podlagi misli in dela Edvarda Kardelja, s katerim bomo bogatili naš nadaljnji samoupravni in demokratični razvoj na pozicijah delavskega razreda, da bomo dosledno uresničevali politiko Zveze komunistov Jugoslavije in naloge, ki jih pred vse nas postavlja tovarš Tito.

Njegova revolucionarna podoba in delo bosta navdihovala sedanje in nove generacije v boju za socializem in napredek, za resnične demokratične pravice in svobodo ljudi. Ko se dandanes na številnih frontah spopadamo z aktualnimi problemi graditve našega političnega sistema socialističnega samoupravljanja in z uresničevanjem politike ekonomske stabilizacije, je dobro, da svoje misli, sklepe in predloge ukrepov preverjamo tudi na podlagi misli in dela Edvarda Kardelja, s katerim bomo bogatili naš nadaljnji samoupravni in demokratični razvoj na pozicijah delavskega razreda, da bomo dosledno uresničevali politiko Zveze komunistov Jugoslavije in naloge, ki jih pred vse nas postavlja tovarš Tito.

LETOŠNJA NAJPOMEMBNEJŠA BITKA: ZA POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI DELA, KVALITETE IN UČINKOVITOSTI GOSPODARJENJA

V boju za nadaljnji razvoj naše družbe imajo zelo pomembno vlogo prizadevanja za skladnejši in hitrejši ekonomski napredek. Na tem področju pa imamo, kot veste, precej neresenih problemov in tudi težav, zlasti v tekoči ekonomski politiki. V letošnjem letu je zato potrebno maksimalno angažiranje vseh subjektivnih sil za uresničitev dogovorjenih nalog v politiki ekonomske stabilizacije.

(Nadaljevanje na 6. strani)

PROSLAVILI SMO POMEMBNA JUBILEJA

(Nadaljevanje s 5. strani)

Mislím, da je pri tem najvažnejša bitka za povečanje produktivnosti dela, kvalitete in učinkovitosti gospodarjenja, saj prav tu zadnja leta zaostajamo. Znano je, da je naše gospodarstvo doseglo visoko stopnjo tehnične opremljenosti in strokovne usposobljenosti kadrov, imamo razvito tehnologijo, zgradili smo številne nove, sodobne industrijske objekte, da ne govorim o naravnih potencialih, kar vse so osnovni pogoji za produktivnejše gospodarjenje. Zato moramo hitreje in odločneje aktivirati te potenciale in sicer prav z vsestransko akcijo samoupravljalcev in združenega dela, ter zaostri odgovornost vseh družbenih dejavnikov.

Samoupravljalci morajo brez omahovanja vztrajati pri opredeljeni politiki ekonomske stabilizacije. Hkrati z bojem za izboljšanje kvalitete gospodarjenja, povečanje izvoza, racionalnejše investiranje in podobno se morajo samoupravljalci odločneje spoprijeti tudi z negativnimi pojavi: neracionalno uporabo družbenih sredstev oziroma z razsipanjem denarja za razne druge proslave, bankete, sprehajanja po tujini, graditev luksuznih objektov in podobno.

Od 7000 železniških tovornih vagonov je v prvih dneh ostalo 5000 neraztovorjenih – to nas je stalo približno 10 starih milijard dinarjev. Odgovorni verjetno še zdaj neke praznuje. Kdo bo to plačal? Delavski razred seveda...

Nikakor ne smemo pozabiti, da je najuspešnejši način varčevanja preseganje razdrobljenosti gospodarstva z združevanjem dela in sredstev in z drugimi ustreznimi mehanizmi. Socializem terja boj za boljše duhovno in materialno življenje, za večji standard ljudi na vseh področjih, tudi na področju kulture, šolstva, zdravstva, prometa, trgovine in drugod; toda zavedati se moramo, da ga je mogoče uspešno graditi samo na osnovi takšnih družbeno-ekonomskih odnosov, ki ustrezajo realnim možnostim gospodarstva in zahtevam nadaljnjega razvoja našega samoupravnega sistema.

Dinamična rast proizvodnje in proizvodnje je namreč v zadnjih letih vedno bolj oddaljevala od naših realnih materialnih možnosti. Takšna rast se je izrazito opirala na notranjo konjunkturo, ki je presegla blagovne sklade, in na povečan uvoz reprodukcijskega materiala, opreme in posojil, izvoz pa se je premalo povečeval. To je ob pretiranem naraščanju investicij vplivalo na stalno povečevanje zadolženosti in proizvodne odvisnosti od tujine. Deficit trgovinske in plačilne bilance je sedaj naš ključni problem, saj že ovira nadaljnji razvoj in zelo neugodno vpliva na vse reprodukcijske tokove. Zato mora biti hrbenica

razvoja v letu 1980 krepitev položaja našega gospodarstva v mednarodni menjavi, okrepitev moramo izvozno aktivnost gospodarstva, zmanjšati njegovo uvozno odvisnost in uvoz uskladiti s plačilno-bilancijskimi možnostmi države. Z okrepi ekonomske politike pa je treba zagotoviti takšne pogoje gospodarjenja, ki bodo krepili interes združenega dela za izvoz in dohodkovno povezovanje zaradi bolj organiziranega nastopa na svetovnem trgu. Da bi to zmogli, je seveda potrebno predvsem pospešiti rast produktivnosti dela po merilih svetovnega trga. Pri tem ima poseben pomen večja uporaba domačih znanstvenih dosežkov.

Prav tako je važno, da vsi odgovorni dejavniki v družbi pospešijo delo v zvezi s sprejetjem sistemskih zakonov, s katerimi se na podlagi ustave in zakona o združenem delu urejajo odnosi v družbeni reprodukciji. Velik del dohodka je namreč – to vi najbolj veste – še vedno odtujen od delavca v združenem delu, kar zavira in otežuje celoten razvoj samoupravnih odnosov ter zaostruje neugodne tendence v materialnih gibanjih.

Kot je sklenilo predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, mora biti v središču neposredne aktivnosti vseh subjektivnih sil razvoj dohodkovnih odnosov, združevanje dela in sredstev, delitev po rezultatih dela in dosledna uporaba sistemskih rešitev v praksi. Odločno se moramo boriti proti vsem oblikam arbitranja, proti pojavom nesamoupravne koncentracije dohodka in sprejemanju investicijskih odločitev ob povezanosti tehnokratskih in birokratskih sil, mimo delavcev v združenem delu. Prav tako je treba odločno ustvarjati pogoje, da se proizvodno delo družbeno, materialno in moralno bolj ceni in vrednoti.

Z eno besedo, nujno je, da si v letošnjem letu organizirano, učinkovito in odločno prizadevamo preprečevati neugodne tendence v gospodarjenju, da bi lahko naslednji srednjeročni plan izpeljali na realnih in kvalitetno novih, zares samoupravnih osnovah, t.j. da uspešno uresničimo politiko gospodarske stabilizacije. Za našo družbo je najboljša pot in porok tega dosleden razvoj samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov, v katerih delavski razred zares upravlja vse bistvene vzvode politike materialnega in družbenega razvoja Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Še enkrat vam, tovarišice in tovariši samoupravljalci, čestitam ob tem prazničnem dnevu, tridesetletnici izvolitve prvega delavskega sveta v Sloveniji. Želim vam uspešnega in ustvarjalnega dela za nadaljnji napredek vseh vas, Slovenije in vse Jugoslavije.

ZAORALI SO LEDINO

Slavnostne seje delavskega sveta so se udeležili tudi skoraj vsi še živeči člani prvega delavskega sveta. Sedli so na mesta, namenjena gostom. In res so bili naši gostje – naši pionirji samoupravljanja.

Bili so v središču pozornosti, pa vendar so bili veseli, ko smo po kosilu sedli mednje in prisluhnili njihovim pogovorom. Kar tako, sam od sebe je nastal naslednji zapis.

Sedli so za skupno mizo. Skoraj tako kot pred tremi desetletji, so se dogovarjali in odločali o gospodarjenju in vseh ostalih pomembnih zadevah. Skoraj tako. Enaki obrazi, ki jim je čas vrezal gube in gubice; slovesni obrazi, saj so bili danes deležni osrednje pozornosti. Sedli so za okrašeno in obloženo mizo in pogovor je stekel. »Lepo se je zopet srečati,« so dejali. In veliko so si imeli povedati. Ko so obujali spomine na tiste dni, je tekla beseda predvsem o veselih dogodkih in uspehih, ki so jih dosegli. Niso si mogli kaj, da ne bi rekli kakšne pohvalne besede o silovitem razvoju Save v zadnjih letih. Med najbolj zgovornimi je bil tovariš **Ivan Kern**: »Tako zelo sproščeno se počutim, ko pridem spet med Savčane. Saj veste, 36 let sem bil Savčan. Zame je bila tovarna drugi dom. V njej sem se zaposlil 7. aprila 1933, doma pa sem ostal 1. januarja 1967. Vse sem delal, zlasti pred vojno sem opravljal zelo različna dela. Ko sem po osvoboditvi prišel iz vojske, sem leta 1946 prevzel stiskarno.

Veste, delo je bilo tedaj vse drugačno kot danes. Mnogo ročnega dela je bilo, danes pa je vse to avtomatizirano.«

Beseda je nanesla tudi na prvi delavski svet.

»Spominjam se, da je bilo med člani mnogo mlajših od mene. Ko je bila prva seja, smo obravnavali izvršitev plana. Tedaj smo delali predvsem volilne krogljice. To delo je bilo pod strogo kontrolo.

Ko sem ga povprašala, katera so bila najpomembnejša področja dela prvega delavskega sveta, je bliskovito naštel:

»Glavne točke so bile izvrševanje plana, disciplina in kvaliteta. Že takoj pa smo začeli razpravljati tudi o širitvi tovarne.«

V pogovor se je vključil tudi **Anton Šmajd**:

»Najprej smo morali napraviti valjarno in stiskarno. Saj se še spominjaš, kajne?« se je obrnil k nekdanjemu sodelavcu. »Kasneje smo člani delavskega sveta in komunistične partije ugotovili, da se ne moremo več širiti. Iskali smo novo lokacijo. Najprej smo mislili na Okroglo, kasneje pa na področje današnje Planike. Zaradi talne vode je bila lokacija neprimerna. Jaz sem na eni od sej predlagal Čirče, Turzanski in Zalar pa sta zagovarjala Zalog. Bile so tudi ponudbe, da bi šli k Borovu. Vojaška komisija je odredila, da bomo postavili našo tovarno na Laborah, tedanja tekstilna tovarna pa bo v Tekstilindusu. Določeno je bilo, da bo vsakdo 8 ur udarniško delal. Ja, v letih 1947 in 1948 smo zelo veliko udarniško delali...«

Tovariš **Viktor Poličar**, ki se je zaposlil v »Gumici« leta 1929, se spominja tedanjega dela in pogojev:

V desetletju pred drugo svetovno vojno so bili v tovarni izredno težki delovni pogoji. Delavci niso imeli ne malice ne zaščitnih sredstev. Težakdo se so morali večkrat opravljati preko rednega delovnega časa, če je tako odločilo vodstvo tovarne, pri čemer ni bilo važno, ali so nadaljevali v popoldanski ali nočni izmeni. V primeru, da je delavec odklonil izvršitev naloge, so ga delodajalci lahko odpustili, saj je bila zaradi krize pred to-

varniškimi vrati dolga vrsta čakajočih na zaposlitev.

Da so delali v tistem času v nemogočih razmerah, nam kaže primer iz mizarske delavnice, ko je vodstvo hotelo odpustiti tri od šestih zaposlenih. Skupaj so se domenili, da si bodo med seboj pomagali, tako da bo ostalo vseh šest v oddelku, delali pa bodo samo po štiri ure dnevno.

To je pomenilo tudi pol manjši zaslužek. Tako stanje je trajalo pol leta in nobenega od delodajalcev to ni niti najmanj motilo; važno je bilo samo eno načelo — s čim manj delavci narediti čimveč, pri čemer je zaslužek zadostoval komaj za najosnovnejše življenjske potrebe.

Mlajše generacije, ki niso občutile pomanjkanja in poznajo takratne razmere iz pri-povedovanja in pisane besede, danes težko objektivno ocenjujejo ogromni napredek, dosežen v povojnem obdobju. Zavedati bi se morali, kaj pomeni družbena lastnina; z njo bi morali gospodariti tako kot doma, da ne bi prihajalo do milijardnih škod zaradi malomarnosti, nedoslednega dela ali neznanja.

Poleg mene je sedela tudi Angela Jarc in prisluhnila sem njenim besedam.

»Prav lepo in svečano je danes. Zelo sem bila vesela, ko so me člani kolektiva obiskali na domu in me prijazno povabili na proslavo. Ja, vsa pozornost vsa ta leta, kar sem upokojena, je res nekaj lepega.

Veste, lepo je videti stare znanke ponovno takole skupaj, da se spet malo pogovorimo. V Savi sem delala od leta 1946 do 1954 v trgovini. Ko sem v novoletni številki videla zapisnik prve seje prvega delavskega sveta, sem osvežila spomin na dogodke pred tridesetimi leti. Skrbno sem ga shranila. To mi bo dragocen spomin. Pa tudi današnje slovesnosti in srečanja ne bom nikoli pozabila.«

Še in še so se pogovarjali. Rdeča nit vseh pogovorov pa je bil tih ponos, da so s svojim delom prispevali k temu, da je Sava danes velika in dobro organizirana. Njihov prispevek ni majhen, saj so zaorali ledino na področju samoupravljanja.

Vera Drašak
Peter Bogataj

O DELOVNEM NAČRTU REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV KEMIČNE IN NEKOVINSKE INDUSTRIJE SLOVENIJE

Po sindikalni organiziranosti je naša delovna organizacija vključena v sindikat delavcev kemične in nekovinske industrije v katerem je združena vsa tovrstna industrija v Sloveniji.

V zadnjem obdobju se v kemijski industriji pojavljajo številni problemi, tudi Sava ni izjema, pri pomanjkanju surovin in deviznih sredstev, nezadostnost domače baze industrije, neugodni pogoji gospodarjenja in številni drugi, ki ogrožajo normalno poslovanje in nadaljnji razvoj. Ko ocenjujemo sedanje stanje ne moremo mimo tega da je tako stanje posledica sistemskih ukrepov, premajhne povezanosti, dražjih surovin in na koncu tudi nizke akumulativne sposobnosti.

Z ozirom na stanje in usmeritve sprejete na skupščini sindikata delavcev kemične in nekovinske industrije bo republiški odbor prihodnji mesec sprejel program dela za 1980. leto, ki ga bo sproti usklajeval in prilagajal problematiki v panogi in delovanju RS ZSS ter njegovih organov.

1. Razvoj samoupravljanja in samoupravna organiziranost

V cilju nadaljnje krepitve položaja delavcev pri odločanju o pogojih in rezultatih svojega dela bo spodbujal organiziranje tozdov, tam kjer obstajajo za to pogoji. V ta namen bo tudi analiziral novote delovne organizacije ter dislocirane obrate ter po potrebi organiziral razgovore o njihovi samoupravni organiziranosti. Tudi nadalje bo spodbujal procese povezovanja tozd oziroma delovne organizacije v višje oblike organiziranosti, pri tem pa sodeloval pri usklajevanju planov, združenega dela in sredstev ter urejanju drugih medsebojnih odnosov.

2. Družbeno ekonomski odnosi

V težki gospodarski situaciji je še posebno pomembno stalno spremljanje poslovanja tistih delovnih organizacij, ki poslujejo z izgubo ali na meji rentabilnosti. Republiški odbor bo take primere obravnaval ter po potrebi organiziral razgovore v cilju odprave vzrokov, ki so kolektiv pripe-ljali v takšen položaj.

Glede na zadnje leto tekočega srednjeročnega obdobja ter

priprav in sprejemanja plan-skih dokumentov za prihodnje srednjeročno obdobje bo planiranju posvetil posebno pozornost, zlasti na področju bazne kemije. V ta namen bo sproti spremljal kako poteka akcija priprav sprejemanja dokumentov, kako so delavci preko sindikalne organizacije vključeni v proces planiranja, kako poteka vsklajevanje oziroma kakšna problematika se pojavlja itd. Prav tako bo republiški odbor spremljal in analiziral urejanje medsebojnih odnosov delavcev pri pridobivanju dohodka iz naslova skupnega prihodka in dohodka in sprejete samoupravne sporazume iz tega področja. V skladu s stališči sindikata na področju delitve po delu, bo tudi v prihodnje preverjal kako delavci v inter-nih aktih opredeljujejo oblikovanje in razporejanje čistega dohodka in delitev osebnega dohodka skladno s plansko dogovorjenimi obveznostmi ter v odvisnosti od gibanja dohodka.

3. Inovacijska dejavnost

V skladu s stališči sindikata si bo republiški odbor prizadeval za hitrejši razvoj inventivne dejavnosti. V ta namen bo na osnovi konkretnih analiz spremljal in sodeloval z organizacijami združenega dela pri opredeljevanju tega področja tako z vidika organiziranosti, vsebinske in gospodarske učinkovitosti.

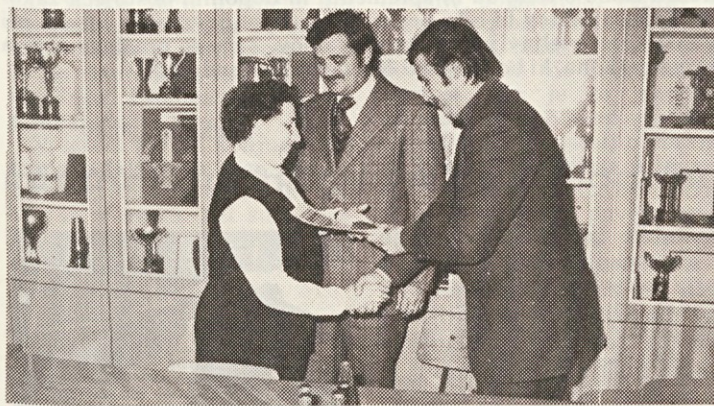
4. Delovni in življenjski pogoji:

Prizadevanja bodo usmerjena predvsem na urejanje delovnih pogojev v delovnih organizacijah, ki imajo slabše pogoje zaradi zastarele tehnologije, urejanje bonificirane delovne dobe, izkoriščenost delovnega časa itd.

5. Izobraževanje

Skladno z nalogo, ki je že opredeljena pri planiranju se bo odbor skupaj s Posebno izobraževalno skupnostjo zavzemal za uveljavljanje izobraževanja ob delu in iz dela glede na lastne in družbene potrebe.

6. V skladu s statutom in sklepi prve konference Zveze sindikatov o razvijanju demokratizacije in krepitve kolektivnega dela in odgovornosti bo odbor sproti dograjeval organizacijo — metode delovanja na vseh ravneh sindikalne organiziranosti.

Iskrene čestitke ob podelitvi internega priznanja

V prvem tednu letošnjega leta so imeli delavski sveti tozdov, delovne skupnosti in Sava Commerce svečane seje, posvečene 30-letnici samoupravljanja, 60-letnici obstoja naše delovne organizacije in drugim jubilejem. Ob tej slovesnosti so bili delegati in nagrajenci, interna priznanja je prejelo 115 sodelavcev, izčrpno seznanjeni z dosedanjim gospodarskim in samoupravnim razvojem Save.

ZAKON O SPLOŠNI LJUDSKI OBRAMBI IN DRUŽBENI SAMOZAŠČITI

Republiški zakon o ljudski obrambi ter družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah sta bila sprejeta pred sprejetjem zakona o združenem delu, s katerim je bila dana pravna podlaga za še hitrejšo uveljavljanje odločujočega položaja delovnega človeka in ustvarjeni pogoji za nadaljnji razvoj in uveljavljanje socialističnih samoupravnih odnosov med delovnimi ljudmi in občani na vseh področjih gospodarskega in družbenega življenja, med drugim tudi na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Dosedanja organiziranost in družbena samozaščita, aktivnost delovnih ljudi in občanov in doseženi rezultati na tem področju so solidna podlaga za njihovo novo, še kvalitetnejšo organiziranost in aktivnost na osnovah, ki so podane v stališčih in sklepih predsedstev ZKJ in SFRJ o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti za varstvo ustavnega reda in obrambe neodvisnosti in ozemeljske celovitosti SFRJ.

Kakšni so razlogi za izdajo novega zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti?

Razvoj podružbljanja obrambne in varnostne funkcije naše družbe je prerastel pravno ureditev splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, kot je podana v zakonih iz leta 1976.

Posamezne rešitve, določene v omenjenih zakonih, ne temeljijo popolnoma na rešitvah, ki so jih uredili zakoni po letu 1976. To velja zlasti za zakon o združenem delu, ki je izdelal osnove družbenoekonomskega sistema in temeljna razmerja med nosilci na podlagi določb ustave o družbenoekonomskem položaju delovnega človeka.

Sprejeta usmeritev, da se SLO in družbena samozaščita razvijata kot množični gibanji, se lahko uresničuje samo ob še intenzivnejši in poglobljeni vlogi družbenopolitičnih organizacij pri spodbujanju, mobilizaciji in aktiviranju delovnih ljudi in občanov in sleherne temeljne in druge organizacije združenega

dela, samoupravne organizacije in skupnosti, da se pripravljajo, organizirajo in usposablajo za obrambo in zaščito. Takšna vloga družbenopolitičnih organizacij v veljavnih zakonih ni bila dovolj izražena in poudarjena.

Pri uresničevanju stališč in usmeritev 8. kongresa ZKS in 11. kongresa ZKJ so bile sprejete nekatere kvalitetne spremembe v organiziranosti družbe za obrambo in zaščito. V republiki in občinah ter v temeljnih oblikah združevanja delovnih ljudi in občanov so ustanovljeni, oziroma se ponekod še ustanavljajo komiteji za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, ki prevzemajo pomembne funkcije na tem področju. Prek njih se zagotavlja vodenje SLO in družbene samozaščite. V naši delovni organizaciji so ustanovljeni komiteji za SLO in družbeno samozaščito v vseh tozidih, v Delovni skupnosti skupnih služb je pa ostal odbor za LO in družbeno samozaščito. Treba je urediti še način organiziranja pristojnosti teh komitejev in njihov odnos do drugih organov in teles družbenopolitičnega sistema.

Dosežen razvoj narodne zaščite in celotnega gibanja družbene samozaščite z vsemi aktivnostmi, ki so usmerjene na preprečevanje in odpravljanje vseh družbeno škodljivih pojavov, ter razvoj družbene samozaščite kot osnove za uspešno vodenje SLO, zahteva, da se v novem zakonu pravna ureditev družbene samozaščite in še posebej narodne zaščite izpopolni.

Razvoj civilne zaščite je prav tako v določeni meri prerastel okvire, ki jih je za organizacijo in uresničevanje nalog in aktivnosti civilne zaščite določil zakon 1976. leta. Med drugim ukrepi civilne zaščite izgradnja zaklonišč za zaklanjanje ljudi in dobrin vse bolj postaja sestavni del urejanja prostora za obrambo in zaščito. Izhajajoč iz dejstva, da uresničevanje tega ukrepa zahteva velika materialna sredstva, in da predstavlja gradnja zaklonišč skupno porabo delovnih ljudi in občanov, je nujno, da se z zakonom še nadalje zagotavlja materialna podlaga za graditev zaklonišč.

Vse omenjene spremembe v sistemu in funkcijah SLO in družbene samozaščite bi bilo zaradi njihove obsežnosti težko urediti samo s tem, da bi spremenili in dopolnili obstoječa zakona. Taka ureditev bi bila nepregledna in bi povzročila težave pri praktičnem uveljavljanju obeh zakonov. Zato se predlaga izdaja novega zakona, ki bo urejeval obe omenjeni področji.

Vladimir Lacko

PRIZNANJA OB DNEVU JLA

skupščina občine kranj

svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito

dne

priznanje

tema: SAVA - TOZO VELOPNEVMATIKA KRAJ

za priznane delo ter dosežene uspehe pri uveljavljanju koncepta ljudske obrambe in družbene samozaščite

kranj, 22. december

predsednik
Vladimir Lacko

skupščina občine kranj

svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito

dne

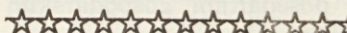
priznanje

tema: D.O. SAVA - KRAJ

za priznane delo ter dosežene uspehe pri uveljavljanju koncepta ljudske obrambe in družbene samozaščite

kranj, 22. december

predsednik
Vladimir Lacko

NIZKA AKUMULATIVNOST – ABSURDNA

Privredni vjesnik iz Zagreba je v posebni izdaji ob koncu preteklega leta pripravil tradicionalno anketo »Poslovna pričakovanja.«

Na nekaj zastavljenih vprašanj je odgovorilo 70 generalnih direktorjev ali predsednikov poslovnih organov delovnih in sestavljenih organizacij. Anketa predstavlja celovit presek jugoslovanskega gospodarstva. V njej so nastopili tudi predstavniki večjih gumarskih delovnih organizacij.

**Filip Majcen, dipl. ing.,
generalni direktor
sozd Sava Kranj**

Zamerjajo nam, da s povečanjem proizvodnje večamo tudi uvoz surovin, kar obremenjuje plačilno bilanco. To drži, vendar mi nadomeščamo tudi uvoz. Pred nekaj leti smo porabljali ogromna sredstva za uvoz gumenih izdelkov. Sedaj jih izdelujemo sami in ustvarjamo naš jugoslovanski nacionalni dohodek.

Kako omogočiti neovirano tekočo proizvodnjo – to je za nas veliko večji problem kot konjunktura. V letu 1979. smo bili v veliki nevarnosti, da bomo morali zaustaviti proizvodnjo. Problem je bil repromaterial iz uvoza.

V letu 1980. je konjunktura za našo dejavnost in za »Savo« posebej, zelo pomembna. Pri nas in v svetu. Ali smo konkurenčni? Zagotovo smo! Začeli smo pobirati sadove dolgoletnih naporov.

na sredstva za uvoz gumenih
proizvodimo sami, stvarajući
ti nacionalni dohodek.

figura-
tekuću
je za
prob-
ktura.
pred
stnjom
zaus-
Prob-
mate-

onjun-
djelat-
VU po-

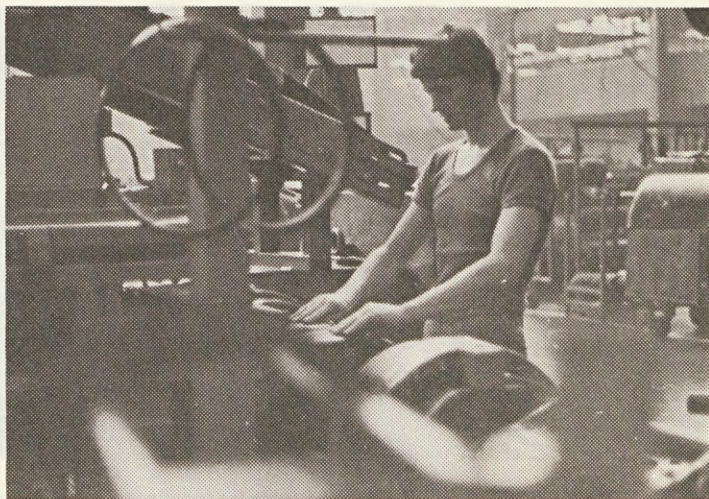

V letu 1979 smo povečali izvoz za 45 odstotkov, vendar tudi prej ni bil majhen. Zadnjih pet let izvoz raste 24 odstotkov od 8 odstotkov rasti proizvodnje. To pa je izvoz izključno na konvertibilna področja, torej bolj zahtevna področja, deloma pa tudi v dežele v razvoju. V letu 1980 bomo izvozili polovico glavnega proizvoda – plaščev za osebnih avtomobile. Pri izvozu bomo »zaslužili« približno 30 milijonov dolarjev. Naša de-

javnost je seveda logično navezana na uvoz surovin. Na žalost pa uvoz hitreje raste kot izvoz, vendar ne po fizičnem, temveč po vrednostnem obsegu. Prizadenejo nas cene nafte (zaradi sintetičnega kavčuka, najlona, smol). Težko je z izvoznimi naporimi kompenzirati 40 odstotno letno rast cen surovin. Če ne bi cene naših surovin tako rastle, bi mi danes verjetno že pokrivali uvoz z lastnim izvozom. Toda v takšni situaciji kot je sedaj, na žalost komaj uspevamo zadržati 45 odstotno pokrievanje uvoza.

Izvozna usmeritev ostaja še nadalje poglavitna, čeprav je treba opozoriti na to, da je naša zvrst industrije pretežno domicilna in ne izvozna dejavnost, ker je to značilna spremljajoča, »kooperantska« industrija, 70 odstotno vezana na druge industrijske dejavnosti, ki finalizirajo. Pozdravili smo tudi sistem povezovanja uvoza z izvozom, toda na žalost, po našem mnenju, je v tem premalo razvojne strategije in selektivnosti. Zakaj? Na primer: če so se v naši dejavnosti materialni stroški in cene surovin v prvem polletju zvišali za 43 odstotkov, v ostalem gospodarstvu pa v povprečju 14 odstotkov, potem nismo v isti povprečni koži. Tudi v samoupravni interesni devizni skupnosti bi morali, ko govorimo, kdo bo in koliko smel uvoziti, doseči nekakšen korektiv, ki bi upošteval vrednost našega blaga v proizvodnih ostalih. No, v tem nismo uspeli. Kljub temu se finalni izdelki, v katere se vgrajujejo naši izdelki, izvažajo. Do sedaj smo se samo simbolično uspeli dogovoriti in povezati po deviznem zakonu. Ne zaradi tega, ker naši finalisti ne bi hoteli dati teh deviz, temveč zaradi tega, ker so tudi oni v težkem položaju in imajo svoje lastne potrebe. Na primer TAM, IMV in drugi.

Tudi v letu 1980., tako kot v 1979., bodo vsi naravni pokazatelji naše proizvodnje nad tistimi v republiški in jugoslovanski razvojni resoluciji, razen akumulativnosti, na žalost. Akumulativnost nam trajno pada, čeprav je to glede na nadpovprečno produktiv-

nost, na ravni srednjeevropske produktivnosti za našo dejavnost ene vrste absurd. »Sava« je v letu 1979., če uporabimo številke, ustvarila le 1 % akumulacije, lahko bi pa ostali »pod vodo«, če ne bi vložili ogromno naporov.

Razumljivo je, da poskušamo trajno zoževanje dohodka po enoti proizvoda kompenzirati s stalnim povečevanjem proizvodnje. Nekateri nam zamerijo to povečanje, ker naša dejavnost zaradi uvoza surovin obremenjuje plačilno bilanco. Že res, da obremenjujemo bilanco, vendar pa nadomeščamo uvoz. Družba je še pred nekaj leti porabljala ogromna devizna sredstva za končne gumene izdelke. To bi verjetno bila v današnjih razmerah večkratna obremenitev, kot pa da proizvajamo sami, ustvarjajoč naš jugoslovanski nacionalni dohodek.

SOZD »Sava«, kot tudi vsa jugoslovanska gumarska dejavnost, je v zadnjih letih precej napredovala, v posodobitvi, tako da smo že danes, kot sem že omenil, na ravni srednjeevropske produktivnosti in kvalitete. Če primerjamo domače cene pnevmatike, smo danes 30–40 odstotkov cenejši od pravljajočih cen v svetu. V tem srednjeročnem obdobju smo

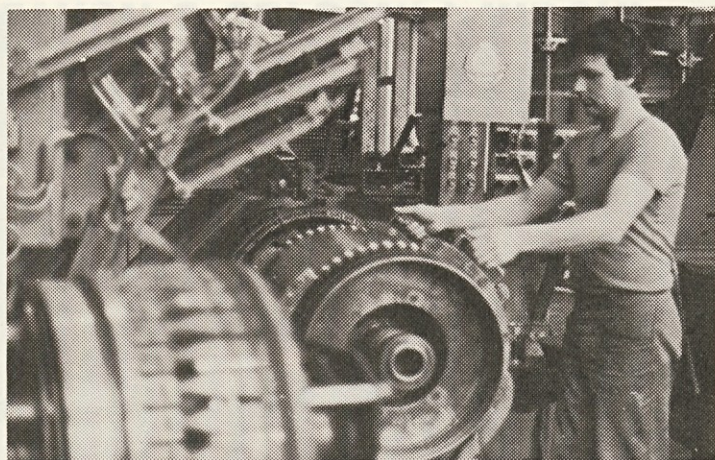
povečali produktivnost po letni stopnji rasti 5 odstotkov, medtem ko jo bomo v naslednjem obdobju, kot je načrtovano, povečali po 8 % stopnji letne rasti. Vendar se, na žalost, toliko energije in intelektualnih potencialov javlovo troši! Vprašali ste me, če sem glede proizvodnih možnosti zaradi pomanjkanja surovin še vedno tak pesimist, kakršni smo bili predstavniki »Save« v mesecu avgustu 1979., ko smo bili v nevarnosti, da bomo morali čez mesec dva zaustaviti stroje. Nisem! Uspelo nam je zakrpati situacijo. Vendar, samo toliko! V leto 1980. stopamo brez predhodnih mejnih zalog.

Ne vemo še, kaj bo v začetku leta, kako bo vse potekalo. Glede uvoza pri nas vedno kasnijo režimi in nastaja vakuum. To negativno vpliva na poslovanje gospodarstva. Vnaša nered. Red je pa produktivnost, učinkovitost. Prepogosto ravnamo »po gasilsko«. Jezi nas to, da se na koncu le najde prava rešitev, vendar le s kakšno ceno, s koliko vrženega denarja in časa, kar bi lahko boljše izkoristili.

Kdo je kriv? Pravzaprav smo vsi krivi. Tudi mi v naši dejavnosti se še nismo ustrezno organizirali, enako pa velja

(Nadaljevanje na 10. strani)

NIZKA
AKUMULATIVNOST
ABSURDNA

(Nadaljevanje z 9. strani)

tudi za ravni republiških in zveznih organov. Lahko ilustriram: v celotnem letu nam ni uspelo vse do pred koncem leta povečati cen gumeho tehničnemu blagu vsaj za en odstotek – nanje v »Savi« odpade 40 odstotkov proizvodnje—in to kljub nesorazmernemu povečanju stroškov. Samoupravni sporazum med proizvajalcem in uporabnikom je pa bil podpisan že v aprilu. Formalna procedura v številnih organih je trajala do 3. avgusta. Tedaj pa – BUM. Sporazum je treba zapreti v predal. Zamrznjeno! Pred tem smo torej bili premalo uporni v intervencijah po raznih uradih, čeprav bi tudi ti ljudje, ki delajo v teh uradih, morali vedeti, da so v funkciji združenega dela.

No, vrnimo se k našemu kolektivu.

Pod boljšim gospodarjenjem v letu 1980. mislim tudi napore za zmanjševanje splošnih stroškov, pri čemer ima pomembno vlogo nagrajevanje, ravno tako bomo v največji meri omejevali zaposlovanje v režiji. Trudili se bomo, da se bodo začele investicije čim prej realizirale in se čim prej vključile v proizvodnjo.

Zadnji časi so bili za nas obdobje večjih reorganizacij, nove oblike so že zaživele in kot pričakujemo bodo začele dajati tudi rezultate v produktivnosti.

Mi smo kot sestavljena organizacija dela še mladi. Od 1.1.1978. obstojamo v tej obliki. Toda že od leta 1975. smo povezani z organizacijami združenega dela v drugih republikah, s katerimi smo že preživel eno srednjeročno obdobje. V naši sestavljeni organizaciji so poleg »Save« še »Totra« iz Ljubljane, »Kemična tovarna Moste« iz Ljubljane, »Industrija gume« iz Rume, »Vulkan« iz Niša in delovna organizacija za trgovino in promet »Sava-Commerce«.

Z delovno organizacijo »Agis« iz Ptuja imamo sklenjen sporazum o skupnosti delovnih organizacij. V Rumi smo v tej petletki vložili 80 milijonov (8 milijard) din v izgradnjo obrata protektiranih gum, v modernizacijo proizvodnje regenerata ter v novo tovarno traktorske pnevmatike, ki bo začela s proizvodnjo v letu 1980. V niškem Vulkanu specializiramo proizvodni program, pri tem pa v Kranju ukinjamo proizvodnjo, ki se tam razvija v boljših pogojih.

Dohodkovno se v tozdu povezujemo z neposrednimi vlaganji, na ravni sozda pa imamo lastno močno trgovsko mrežo (to je delovna organizacija), ki posluje na čistih dohodkovnih načelih. Udeležba v skupnem prihodku kot principu deluje pri nas že dve leti in pri tem dosegamo zelo dobre rezultate in uspehe.

»Sava« je tudi član Poslovne skupnosti »Polikem«, v katero nas združuje eventuelen interes, perspektive prestrukturiranja slovenske kemične industrije s poudarkom na bazični industriji in s tem tudi na zmanjševanju uvozne odvisnosti. V našem interesu je, da ima Slovenija čim boljše bilanco, ker s tem tudi naš konkreten položaj postaja boljši.

V naslednjem srednjeročnem obdobju generalna usmeritev »Save« glasi: zadržati naše mesto v reprodukcijskem krogu gospodarstva. To nam narekuje naša proizvodnja po količini in asortimanu. V okviru sozda bomo uveljavljali specializacijo glede na komparativne prednosti posameznih delovnih organizacij. Planiramo 10 odstotni letni porast fizičnega obsega proizvodnje ob že omenjeni 8 odstotni produktivnosti in 2 odstotni stopnji zaposlovanja. Zaposlovanje je omejitveni faktor in na žalost je resnica, ko nekateri pravijo, da si med seboj »krademo« delavce. Pri tem smo mi v Savi v slabšem položaju, ker so pri nas težki pogoji dela, tako da drugi več nam »kradejo«.

Toda do leta 2000 vidim široke perspektive za našo de-

javnost in za »Savo«, posebej glede tujega trga. Nekatere ekonomije na visoki stopnji razvoja so začele opuščati programe take vrste. Toda na naši stopnji in ravni nacionalnega dohodka je to za nas celo priložnost.

Ne mislim, da bo primanjkovalo surovin, čeprav bo potrebno z njimi racionalnejše ravnati. Bodoče generacije nas

bodo, po mojem mnenju, kritizirale, ker izgorevamo nafto, namesto, da bi jo predelovali.

Toda, če že govorimo o vizijah, se bomo verjetno vozili na pnevmatikah narejenih iz sintetičnega kavčuka na bazi premoga, krompirja ali celo sladkorja. Perspektive so neslutene, če bomo racionalnejše uporabljali tudi pamet!

BALKAN

BREZ IZVOZA – DEVIZNO KORISTNI

Bajram Bytci,
generalni direktor
Gumarsko tehnične
industrije »Balkan«
Suva Reka

Z decentralizacijo deviz se je položaj gumarskih tovarn poslabšal. Mi se naslanjamo na skromna devizna sredstva Kosova, prodajamo pa svoje izdelke za dinarje po celi državi. Istočasno so domači gumni izdelki precej cenejši od uvoženih, upoštevajoč tudi dajatve. Gumeno blago iz Suve Reke je cenejše od uvoženega za 20 do 50 odstotkov.

od uvoznih, računajući i dažbina iz Suve Reke jeftinija je od posto.

de od
ra ne-
ia, i to
indu-
avi iz-
e. Ova
ia pla-
i godi-
proiz-
posto.
i posto
ka in-
lja u
te ko-

mo manje od trećine s konver-
a, u prvom redu prirodni kau-
graničenja mogu biti smetnja

Za gumene proizvode konjunktura ne bo zmanjšana, kar velja za celotno industrijo, ki proizvaja gumeno blago. Ta veja industrije planira v naslednjem letu 20 odstotno povečanje proizvodnje. Res je, da 60 odstotkov surovin gumarska industrija nabavlja v tujini (od celotne količine jih je nekaj manj kot tretjina s konvertibilnega področja, in sicer v prvi vrsti naravni kavčuk).

Devizne omejitve so lahko ovira pri uresničevanju takšnega načrta, vendar je treba razumeti, da industrija gume ni izvoznega značaja in da nobena država v svetu ne izvaž več kot 17 odstotkov svoje gumarske proizvodnje. Torej gre

le za tipično spremljajočo industrijo, ki je na drugi način tudi devizno koristna, ker s proizvodnjo pomembnih izdelkov zmanjšuje uvoz.

Trdim, da so gumni izdelki iz domačih tovarn veliko cenejši od uvoženih artiklov (upoštevajoč tudi dajatve). Na primeru naše organizacije »Balkan« je to razvidno, ker so klinasta jermena iz naših obratov 2,5 krat cenejša od uvoženih, na splošno pa je gumeno blago iz Suve Reke za 20 do 50 odstotkov cenejše od uvoženega.

»Balkan« bo v naslednjem letu povečal proizvodnjo za 25 odstotkov in tako dosegel bruto proizvod v znesku ene milijarde dinarjev. Po 50 odstotnem porastu proizvodnje v letošnjem letu to ni nekakšen »megalomanski načrt«.

Dejstvo je, da predstavljajo skoraj 1 tretjino proizvodnje transportni trakovi, a potrebe rudnikov, kemijske, živilske industrije in drugih kupcev so vse večje. Izvoz predstavlja 30 odstotkov naše prodaje in tako bo tudi ostalo, s pripombo, da je večji del izvoza dogovorjen za konvertibilno tržišče. Ta proizvodnja se realizira z delom v štirih izmenah neprenehoma, in to dovoljuje »Balkanu«, da se pohvali z produktivnostjo, ki ne odstopa od evropskega povprečja. Pravzaprav gre za sodobne stroje in obseg proizvodnje, ki uvršča našo tovarno med srednje kapacitete na celini.

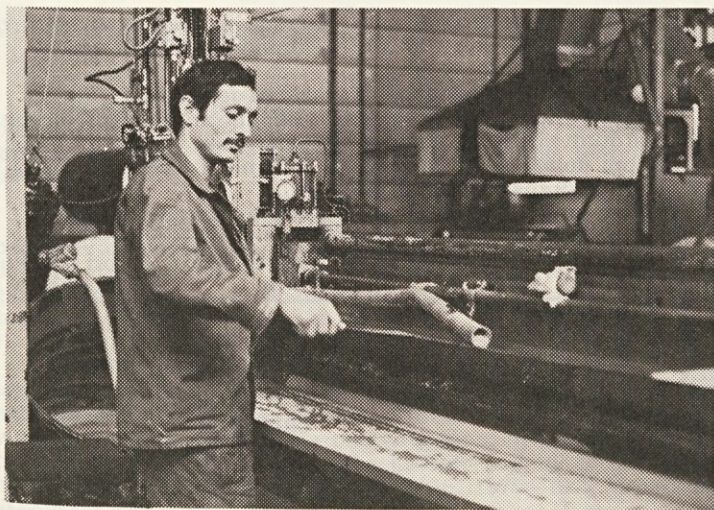
Kot sem že omenil, se seveda zavedamo težkega položaja našega gospodarstva na področju deviz. Preostane nam, da se opredelimo ali za uvoz gumenih proizvodov ali za razvoj domače industrije, ki ne more biti izvozno aktivna. Posebej se je položaj gumarskih tovarn poslabšal po decentralizaciji deviznih sredstev. Vzemimo na primer »Balkan«, ki se naslanja na skromna devizna sredstva Kosova, prodaja pa svoje izdelke za dinarje po celi državi. Glede cen sem že povedal, da so naši izdelki cenejši od uvoženih. Pri tem je razvidno, da družbena politika cen ne upošteva dej-

(Nadaljevanje na 18. strani)

AKTUALNO O PRODAJI UMETNEGA USNJA

Številna udeležba kupcev na zadnjem izboru kolekcije jesen/zima 80/81, ki je bila sredi decembra v konferenčnih prostorih hotela Bor v Preddvoru, je največje priznanje za uspešno delo skupini delavcev, ki se ukvarja z umetnim usnjem. Ob priznanju kvalitete materialov in uspešnosti izbora, kot oblike izmenjave izkušenj iz področja modnega asortimana, s katerim spremljamo čevljarstvo industrijo, pa smo zaslužili iz vseh razgovorov, da se nam bliža izredno težko poslovno leto. Posvetovanju je prisostvoval tudi predstavnik Gospodarske zbornice Jugoslavije, ki je v svoji diskusiji opozoril predvsem na težko devizno bilančno situacijo in zahteval od predstavnikov čevljarstva industrije vključevanje domačih proizvajalcev v programe nadomeščanja naravnega z umetnim usnjem. Pozdravil je iniciativo Save za organizacijo takšne oblike posvetovanja in težnje za

izvodi se morajo kreirati ne zato, ker nekdo misli, da bodo koristni, temveč, ker nekdo misli na želje in potrebe potencialnih uporabnikov. Kreativno trženje pomeni tudi nuditi pomoč kupcem, da le-ta proda svoj končni proizvod: naredili smo mu nekaj, česar mu drugi konkurenti še niso ponudili. V tem smislu moramo izboljševati ponudbo predvsem s strokovnim svetovanjem in reševanjem problemov kupcu; to naj bo osnovno vodilo. Razlika je v pristopu k problemu: ali se ti rešujejo ob nastopu le-teh ali pa se kreativno iščejo in rešujejo. Lastna ponudba kreativnih zamisli, seznanjanje z umetnim usnjem v današnjem pomenu besede, ko ni le cenena surovina za proizvode nižjega kvalitetskega ranga, vse to so pristopi in možnosti, ki nam bodo zagotovili še nadaljnje mesto na trgu v konkurenčni borbi. Trženje umetnega usnja ima poleg splošnih zahtev

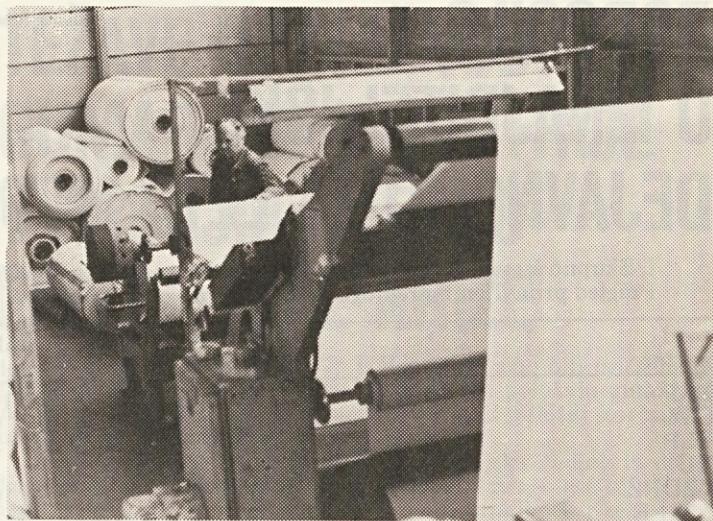

bolj kvalitetno ponudbo. Opozoril je na nevzdržno situacijo, v kateri se nahajajo proizvajalci umetnega usnja, saj poleg uveljavljenih Jugovinila, Ohisa, Čateksa in SaVe, ki bi s svojimi kapacitetami v celoti lahko pokrili potrebe jugoslovanskega trga, iščejo prostor na trgu še novi: Plastika Duvno in Zorka Sabac. Vedno hujša konkurenca, še vedno prisoten dumpinški uvoz iz DDR, zahteva, da težimo še naprej k spreminjanju strukture asortimana s kvalitetnejšimi, visoko dodelanimi artikli. Vedno bolj prihaja do izraza nujnost sprejetja koncepta trženja, ki pomeni za poslovni uspeh zahtevo po tržni in ne produktivni usmeritvi. Namesto, da govorimo o tem, kaj bomo proizvajali ali prodajali, moramo misliti na to, kaj bodo ljudje kupovali in zakaj. Pro-

solidnega poslovanja, kot so zagotavljanje dobav, rokov, kvalitete, tudi svoje posebnosti, ki so pogojene z naravo izdelka: hitro prilagajanje modnim tendencam, naročniški značaj proizvodnje, veliko število novih proizvodov, zahtevnejše spremljanje tuje konkurence itd.

Sprejeti plani in programi za leto 1980 postavljajo pred nas nove in večje zahteve, saj je situacija na tržišču vse bolj zapletena. Težave institucionalnega značaja bo vse težje prebroditi, zato je treba izrabiti vse notranje rezerve, aktivnejše vključevati kadrovske potencial in sistematično zmanjševati bremena splošnih stroškov.

Prodaja umetnega usnja v letu 1979 ni v celoti dosegla tistih ciljev, ki smo si jih zadali s planom. S spremembo

strukture asortimana in novimi proizvodi smo sicer dosegli povečanje v poprečju din z indeksom 151, izpad v količinah izvoza avtomobilske industrije pa je kljub temu povzročil precej nižjo realizacijo od planirane. Uredili smo prodajne pogoje, tako da končni potrošnik dobi proizvod po proizvajalnih cenah, rabati veletrgovini so znižani, vendar je skupna udeležba posrednikov še visoka. To pomeni, da še nismo v celoti aktivirali potenciala dislociranih skladišč. Situacija v letu 1979 je bila še zlasti neugodna zaradi konjunktura na tržišču tekstila, kar nam je povzročilo izpade najbolj kritične surovine, predvsem za zanimivejši PU program. Zaloge nekorantnih izdelkov so se zmanjšale, vendar še nismo uspeli raven zalog približati optimalnim, ker je domače tržišče zasičeno z manjvrednim blagom ostalih proizvajalcev umetnega usnja. Pretežni del umetnega usnja je še vedno skladiščen v neprimernih prostorih, poleg tega pa so še težave s pravočasnim

transportom. Vse to so operativni problemi, s katerimi se ubadamo v prodaji umetnega usnja.

V sedanjem trenutku je zelo težko dati bolj točne napovedi, za naslednje leto ali nekaj naslednjih let. V prodaji gledamo z optimizmom na probleme, ki nas čakajo to leto. Če bomo uspeli v okviru devizne problematike najti ustrezne dogovore z našimi potrošniki, bo ena izmed večjih ovir odstranjena. Tudi v izvozu se kažejo možnosti, tako v zahodni del Evrope kot v DDR, vendar zaradi visokih stroškov, slabo obdelanih tržišč, v glavnem še ne moremo vzdržati konkurenčne borbe s proizvajalci drugih evropskih dežel.

Bolj nedoločno pa gledamo na bodoča poslovna leta, in menimo, da bi se s to bolečo točko morali kaj kmalu in ostreje spoprijeti in veliko več vlagati v razvoj in raziskavo tržišča, kot pa to delamo danes.

Cvetka Ambrožič

OBISK

Pretekli mesec so nas obiskali predstavniki egiptovskega podjetja Izak Elhakim, ki že vrsto let uspešno plasiira savsko pnevmatiko na egiptovsko tržišče. Namen obiska je bil dogovor o sodelovanju v prihodnje, pri čemer so Egipčani poleg asortimana, ki je bil predmet dosedanjega sodelovanja, pokazali izredno zanimanje tudi za traktor-sko pnevmatiko iz Rume.

POROČILO O IZNAJDITELJSKI DEJAVNOSTI ZA LETO 1979

I. Skupno število prijavljenih predlogov v letu 1979 je bilo 96. Pregled prijavljenih predlogov iz tozdov oziroma sektorjev

tozd sektor	prijavljeni predlogi	rešeni predlogi	ostali v delu
TAP	25	11	14
GTI	13	7	6
VLP	4	1	3
UU	3	2	1
VZDRŽ.	16	6	10
LM + E	1	—	1
EN	1	—	1
IC	1	1	—
SOSD	11	2	9
SPS	2	2	—
RTI	11	4	7
SIP	5	2	3
SOP	3	1	2
skupaj	96	39	57

II. Vseh predlogov, ki so bili obravnavani v letu 1979 je bilo 177.

Pregled obravnavanih predlogov po avtorjih iz tozdov oziroma sektorjev

tozd sektor	število obravnavanih predlogov	pozitivno rešeni predlogi	odklonjeni in storno predlogi	v delu
TAP	42	18	8	16
GTI	33	12	8	13
VLP	6	2	—	4
UU	5	3	—	2
VZDRŽ.	27	15	1	11
LM + E	1	—	—	1
EN	1	—	—	1
IC	1	—	1	—
KS	1	1	—	—
SPS	3	—	3	—
RTI	20	5	4	11
SOP	6	—	2	4
SIP	8	3	1	4
SKZ	5	1	2	2
SOSD	18	7	1	10
skupaj	177	67	31	79

Rezultati obravnavanih predlogov:

Od 177 obravnavanih predlogov je bilo 98 rešenih (55,37 odstotkov), v delu pa je ostalo 79 predlogov (44,63 odstotkov).

DIPLOME AVTORJEM IZNAJDITELJSKIH PREDLOGOV ZA LETO 1979

Delavski sveti tozdov in delovne skupnosti vsako leto podeljujejo avtorjem iznajditeljskih predlogov diplome, ki so poleg nagrade priznanje in spodbuda sodelavcem za njihova prizadevanja pri reševanju tehnično-tehnoloških, organizacijskih in drugih vprašanj.

Za preteklo leto je predlagano skupno 60 avtorjev, ki bodo prejeli 74 diplom in sicer, 23 v tozdu Tovarna avtopnevmatike, 25 v tozdu Gumeno tehnični izdelki, 4 v tozdu Velopnevmatika, 7 v tozdu Umetno usnje, 2 v tozdu Tehnični in kemični izdelki, 7 v tozdu Vzdrževanje in 6 v Delovni skupnosti skupnih služb.

Med rešenimi predlogi je bilo 67 pozitivno rešenih (68,37 odstotkov) in 31 odklonjenih (31,63 odstotkov).

III. Pregled pozitivno rešenih predlogov

Od 67 pozitivno rešenih predlogov je bilo 20 predlogov opredeljenih kot tehnična izboljšava in 46 kot koristni predlog. Za en predlog, ki je bil prijavljen pri zveznem zavodu za patente, je bila izplačana odškodnina za izum po našem pravilniku.

IV. Odškodnina in posebna nadomestila

Za navedenih 67 pozitivno rešenih predlogov je bilo izplačano avtorjem posebno nadomestilo v skupnem znesku 776.373,27 din, za 17 odklonjenih predlogov je bilo v skladu z 10 členom našega pravilnika izplačano 1.700.— din.

Delavski svet je nagradil en predlog, ki ga je komisija zaradi določil našega pravilnika morala odkloniti.

Pregled izplačanih zneskov avtorjem iz tozdov oziroma sektorjev:

tozd sektor	nagrada za pozitivno rešene predloge	izplačano za odklonje ni predlog	nagrada DS	skupaj
TAP	317.562,31	300	—	317.862,31
GTI	89.359,24	500	—	89.859,24
VLP	4.000,00	—	—	4.000,00
UU	7.000,00	—	—	7.000,00
VZDRŽ.	72.740,64	—	—	72.740,64
IC	—	—	1.000	1.000,00
KS	16.391,55	—	—	16.391,55
SPS	—	300	—	300,00
RTI	232.904,78	200	—	233.104,78
SOP	—	100	—	100,00
SIP	9.185,20	100	—	9.285,20
SKZ	1.000,00	100	—	1.100,00
SOSD	26.229,55	100	—	26.329,55
skupaj	776.373,27	1.700	1.000	779.073,27

Za posebna nadomestila in nagrade je bilo izplačano v delovni organizaciji Sava v letu 1979 skupno **779.073,27 din.**

V. Prihranki — dohodek od inovacijske dejavnosti

Pri pozitivno rešenih predlogih je bilo možno za 56 predlogov (83,5 odstotkov) izračunati ali oceniti prihranek.

Skupni dohodek od inovacijske dejavnosti navedenih predlogov za leto 1979 znaša **8.464.097,52 din.**

Pregled prihrankov po avtorjih iz tozdov oziroma sektorjev

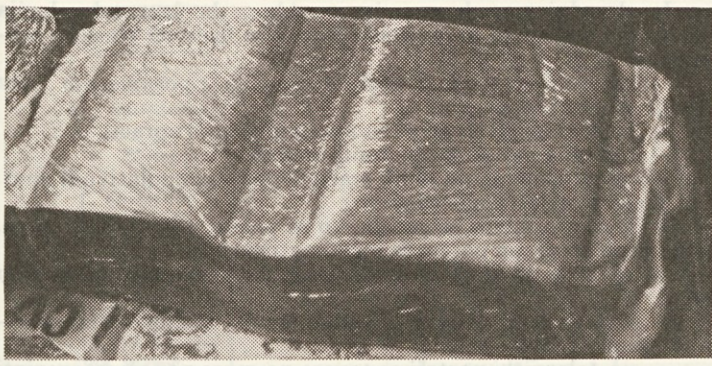
tozd sektor	prihranek v din	pri številu predlogov
TAP	3.456.155,76	17
GTI	847.583,57	10
VLP	42.000,00	1
UU	5.145,84	1
VZDRŽ	601.949,43	13
KS	157.379,80	1
RTI	2.764.817,02	3
SIP	126.820,00	3
SKZ	10.500,00	1
SOSD	451.746,10	6
skupaj	8.464.097,52	56

O inovacijskih predlogih odloča delavski svet tozda — upo rabnik predloga, zato predstavljamo še pregled prihrankov in izplačanih posebnih nadomestil po tozdih, kjer je bila inovacija realizirana.

tozd	prihranek v din	posebno nadomestilo v din
TAP	3.532.655,76	324.962,31
GTI	1.045.243,57	116.998,34
VLP	3.136.963,12	248.474,83
UU	305.145,84	35.970,80
VZDRŽEVANJE	170.667,10	26.524,89
TKI	21.000,00	2.100,00
RKV	157.379,80	16.391,55
DSSS	95.042,33	7.650,55
skupaj	8.464.097,52	779.073,27

VI. Sestajanje komisije in obravnava predlogov

Za 177 obravnavanih predlogov se je komisija sestala 46krat in obravnavala

117 predlogov po enkrat
27 predlogov po dvakrat
1 predlog trikrat
12 predlogov je obravnaval le delavski svet.

Delavski sveti so obravnavali 12 takih predlogov, ki so jih komisije rešile že prejšnja leta, zdaj pa je bilo treba potrditi izplačilo posebnega nadomestila za prvo oziroma drugo leto uporabe predloga.

Za 20 predlogov se je pripravil material za obravnavo — prijavljeni predlogi v decembru 1979. 7 predlogov pa je obravnaval tudi odbor za pospeševanje inovacijske dejavnosti.

Primerjava važnejših podatkov z letom 1978

leto	prij. predlog	obrav. predlog	nagrajeni predlogi	letni prihranek	izplačana pos. nadom.	podelj. diplome	razmerje nagrade prihranek
1978	127	173	72	6.121.986,57	458.289,14	84	7,5 %
1979	96	177	67	8.464.097,52	779.073,27	75	9,2 %

VII. Popularizacija inovacijske dejavnosti

1.

V letu 1979 je bil organiziran izlet za vse avtorje, ki so leto popreje prijavili kakršenkoli inovacijski predlog. Pobudo in organizacijo izleta so realizirali delavci Razvojno tehnološkega inštituta.

2.

V mesecu maju je bila organizirana skupna svečana podelitev diplom za leto 1978. Diplome sta podeljevala direktor delovne organizacije in predsednik delavskega sveta delovne organizacije v prisotnosti predsednikov delavskih svetov prizadetih tozdog.

3.

Hkrati s podelitvijo diplom je bila tudi svečanost ob 25 letnici organizirane inovacijske dejavnosti v naši delovni organizaciji. Ob tej priliki smo desetim članom našega kolektiva, ki so v tem času aktivno delali na področju inovacij podelili posebna priložnostna priznanja, prav tako pa smo podelili tudi desetim najuspešnejšim inovatorjem v obdobju 1975–1978 priznanja »Inovator leta.«

4.

Naši trije inovatorji so v preteklem letu dobili občinska priznanja »Inovator leta I. stopnje«, ki jih je podeljevala občinska raziskovalna skupnost.

5.

Zbori delavcev so v novembru 1979 odločali o novem sporazumu o inovacijski dejavnosti. Sporazum ni bil sprejet na vseh zborih, zato se je delovna skupina za pripravo sporazuma odločila, da pregleda pripombe in pripravi eventualne spremembe.

6.

Odbor za pospeševanje inovacijske dejavnosti se je sestel v preteklem letu pet krat in reševal problematiko dejavnosti in svetoval pri spornih vprašanjih in realizaciji predlogov.

7.

Skrozi vse leto smo obveščali delavce naše delovne organizacije o gibanju dejavnosti preko internega glasila »Sava«. Razvojno tehnološki inštitut je prispeval 25 članov oziroma informacij. V zunanjih sredstvih obveščanja pa sta bila s področja inovacij objavljena dva prispevka.

8.

Vsem stotim avtorjem, ki so v letu 1979 prijavili predloge, smo ob zaključku leta izročili priložnostne čestitke. Saša

TEŽAVE IN MOŽNOSTI GUMARSKÉ INDUSTRÍJE V POGOJIH NAFTNO-ENERGETSKE KRIZE

Na gumarski konferenci 79 v Benetkah smo bili priča mnogim razmišljanjem o današnjem in bodočem položaju gumarske industrije, ki jo naftna kriza spravlja v težji položaj kot marsikatero drugo industrijsko panogo.

Sintetični kavčuki, saje, mehčala, kemijska vlakna in dober del energije za njihovo proizvodnjo in predelavo — vse to je naftnega izvora, tej pa cene nezadržno rasto, zaradi česar se je marsikatera velika svetovna firma znašla v velikih težavah, redke pa niso tudi take, ki ne obratujejo več.

Že prva energetska kriza leta 1973 je privedla do omejitev porabe goriva in hitrosti vožnje, kar je imelo za posledico umiritev razvoja avtomobilske industrije v razvitih državah. Vzponredno s tem se je zaradi razvoja v proizvodnji avtomobilskih plaščev močno podaljšala njihova življenjska doba.

V Evropi smo tudi pričeli naraščanju uvoza iz držav, kjer je cena dela nižja ali pa produktivnost dela višja. V taki situaciji iščejo razvite države možnosti v prodaji tehnologije vključno z opremo in tehnično pomočjo tja, kjer je cena dela še nizka in v preusmeritvi proizvodnje v tiste izdelke, ki zahtevajo najvišjo stopnjo znanja in take, ki imajo zagotovljeno porabo v razvijajočih se industrijskih panogah. Pri tem v ZDA in na Japonskem računajo na veliko prednost pred Evropo, ker je evropska industrija manj prilagodljiva hitrim spremembam in počasnejša v osvajanju novih vrst proizvodov.

Kot industrijske panoge, ki bodo v naslednjih desetih letih doživele intenziven razvoj in, ki jih gumarska industrija lahko spremlja s svojimi proizvodi, so predvsem:

proizvodnja hrane,
izkoriščanje drugih virov energije in štednja z energijo,
gradbeništvo,
zaščita človekovega okolja;
Izdelki torej, ki bodo šli bolj v promet, kot doslej so, če jih naštejemo le nekaj:
sistemi za namakanje in drenažo polj, poljedelski stroji, transportni elementi, oprema za predelavo hrane, osebna zaščitna sredstva, fleksibilni jezovi, rezervoarji, material za toplotno izolacijo, tesnilni materiali.

Na področju proizvodnje surovin za gumarsko industrijo gredo naporji za omilitev krize v dveh smereh:

— proizvesti čim več surovin, ki ne izhajajo iz nafte,
— pri proizvodnji surovin in njihovi predelavi porabiti čim manj energije;

In kakšne so vse možnosti?

Naravni kavčuk:

proizvodnja izkorišča sončno energijo, ki ne onesnažuje okolja. Tu so še velike možnosti širitev plantažnih polj in povečanja donosa za enoto površine. Leta 1950 je bil donos skoraj trikrat manjši, kot leta 1975, na nekaterih poskusnih plantažah pa je bil dosežen tudi že dvanajstkrat večji. V Mehiki in v Arizoni se poizkusno izkoriščajo grmičevja (Guayula), ki dajejo zadovoljivo kvaliteto lateksa. ZDA so vložile 30 milijonov dolarjev v razvoj take plantaže do leta 1983.

Sintetični kavčuki:

njihova proizvodnja postaja vse dražja. Samo energija za proizvodnjo SBR-kavčuka je na primer od leta 1973 dražja skoraj šestkrat v letu 1978, predvideva pa se, da bo do leta 1990 še skoraj trikrat dražja. To in seveda vse dražje surovine za proizvodnjo sintetičnega kavčuka, je vzpodbudilo raziskave za iskanje novih vrst sintetičnih kavčukov, ki bodo zahtevali manj energije pri predelavi (prašnati, tekoči).

Termoplastični kavčuki ne potrebujejo vulkanizacije, poliuretanski elastomeri vulkanizirajo pri nižjih temperaturah.

Sredstva za vulkanizacijo:

za manjšo porabo energije pri vulkanizaciji se razvijajo novi sistemi.

(Nadaljevanje na 19. strani)

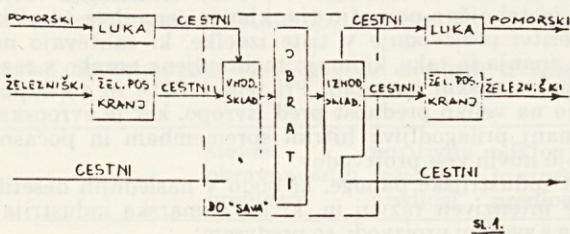
ANALIZA STANJA KAPACITET IN RAVNI TRANSPORTNO- MANIPULATIVNE TEHNOLOGIJE V DELOVNI ORGANIZACIJI SAVA KRANJ

1. Analiza obstoječega stanja

V analizi je obdelan obseg in struktura blagovnega dela za obdobje od 1972. do 1977. leta, posebej za vhodni tok (surovine) in posebej za izhodni tok tovora (izdelki). V obeh primerih je ugotovljen porast skupnih količin tovora, struktura surovin pa je v glavnem ostala enaka. V strukturi proizvodov je opazen blagi porast udeležbe avtopnevmatike, ki je prisotna v 60 odstotkih Qsk.

V drugem obširnejšem delu analize so upoštevani podatki za leto 1974 in 1977. Na začetku so analizirani naslednji elementi: struktura transportnega dela po vrstah blaga za vhodni in izhodni tok, ter struktura osnovnih oblik pakiranja za vhod in izhod.

Strukturo osnovnih pojavnih oblik transporta lahko prikažemo s sledečo shemo:

Pri železniškem prevozu je očitno po eno pretovarjanje več, zaradi pomanjkanja lastnega industrijskega tira.

Analiza conskih oddaljenosti dovoza in odvoza, povprečne oddaljenosti osnovnih relacij daljinskega prevoza in oblika organizacije dovoza in odvoza je pokazala sledeče rezultate:

- povprečne oddaljenosti, ki jih prepotuje 1 tona tovora (v km) v dovozu in odvozu so podane v tabeli 1.
- struktura conske oddaljenosti dovoza je podana v tabeli 2, za odvoz pa v tabeli 3.

TABELA 1.

LETO		LADJA IN TOVOR- NJAK	ŽELEZNICA IN TOVORNJAK	TOVORNJAK	SKUPAJ	
					Z MALEZI- DO	BEZ MALEZI- DO
1974	DOVOZ	10000	782,9	540,4	2373,4	695,5
	ODVOZ	—	715,7	370,3	—	352,0
1977	DOVOZ	10450	917,6	675,2	2649,1	789,0
	ODVOZ	7770	681,8	363,7	—	454,8

Analiza sedanjega obsega prevoza z integralnim sistemom transporta je pokazala, da se v dovozu ca. 55 odstotkov tovora paletizira. Ostalo v dovozu in tudi celoten odvoz nimajo skupnih točk z integralnim transportom.

Analiza stabilnih kapacitet je zajela skladišča in sicer: površino, kapaciteto, pretovarjanje, tovore, način skladiščenja.

Pri analizi mobilnih kapacitet so upoštevani tovarnjaki in viličarji. Pri tovarnjakih se je pokazala zastarelost vozil in neustreznost dimenzij, pri viličarjih pa je prisotno celo pet različnih proizvajalcev, kar je ob precejšnji zastarelosti dovolj zgovorno.

TABELA 2.

COSE	1974				1977			
	SKUPAJ	MBK	SK	K	SKUPAJ	MBK	SK	K
< 5 km								
5 - 10								
10 - 20	4351	123		4351	441	5364	103	
20 - 30								
30 - 50								
50 - 100								
100 - 250	2000	53		2000	103	704	16	
250 - 500	2049	54		2049	183	3343	63	
500 - 1000	13524	363		13524	211	2541	43	
> 1000	14539	115	6575	14539	181	3952	214	10615
OSTALO	336	29		266	14	11485	612	3705
SKUPAJ	36796	100	6575	36796	100	11485	612	3705
	100	13,8	62,7	24,5	100	192	36,2	44,6

Iz dosedaj navedenega je razvidno, da ima tehnologija transporta v delovni organizaciji Sava vse lastnosti klasične tehnologije:

- razdrobljeost in nesinhronizacija posameznih faz transportnega procesa,
- veliko število transportno-manipulativnih opracij,
- uporaba nestandardiziranih sredstev,
- prisotnost raznih oblik transportno-manipulativnih enot.

To je razvidno v naslednjem:

- tovor za odvoz se potem, ko se paleta pripelje na rampo, ročno depaletizira in potem še ročno natovarja,
- tovarni prostori v tovarnjakih ne ustrezajo velikostim palet,
- v dovozu in odvozu je veliko število različnih transportno-manipulativnih enot,
- na železniški postaji se tovora ne more ponoči iztovarjati (po 6. uri zjutraj),

– s cestnim transportom se prevažajo tudi tovari, čigar cene in razdalja prevoza — bolj ustrezata železnici itd.

Iz analize sledi tudi to, da je mehanizirano manipuliranje s približno 62 odstotki tovora v vhodnem toku, v izhodnem toku pa je mehanizacija prisotna samo pri dodajanju palet delavcem za ročno natovarjanje tovarnjakov na rampi izhodnega skladišča.

Z analizo vsklajenosti delovnega časa udeležencem v transportu kot tudi z analizo vsklajenosti tehnoloških in komercialnih operacij transporta, ni bilo ugotovljenih večjih težav v opazovanem procesu.

2. Sinteza stanja

S sintezo rezultatov analize smo dobili naslednje rezultate:

– izkoriščanje stabilnih kapacitet je v letu 1977 znašalo 28,4 odstotkov, to je odstotek o katerem bi veljalo razmisliti!

– mobilne kapacitete so minimalno izkoriščene: tovarnjaki so peljali povprečno 25 krat dnevno na relaciji Sava — železniška postaja, ter s povprečno statično obremenitvijo 3,5 t. Vzrok za takšno stanje je neustrezna nosilnost in velikost tovarnih kasonov kot tudi nemehanizirano pretovarjanje,

– analiza uporabe viličarjev je pokazala, da so pogosto popolnoma neizkoriščeni (dostava palete na rampo, kjer se opravi depaletizacija). Za doseganje stopnje izkoristka je potrebna globlja analiza, saj se viličarji uporabljajo v medobratnem in procesnem transportu,

– zaradi mehaniziranega pretovarjanja je v veliki meri zmanjšana prepustna sposobnost pretovarjanja na mnogih mestih v Savi in se izraža kot največje ozko grlo.

3. Diagnoza analiziranega stanja

Pri odpravljanju ozkih grl je potrebno stremeti po:

- optimizaciji transportno-manipulativnih enot
- optimizaciji procesa transporta pri uporabnikih transporta
- optimizaciji tehnologije dela dovozno-odvoznega transporta

– optimizaciji tehnologije dela na železniški postaji Kranj.

Očitno je najbolj izražena zahteva po izboljšanju transporta za relacijo Sava — železniška postaja Kranj in obratno. Z njeno uresničitvijo bi dosegli koristne učinke tako v delu transporta, ki se vrši s sredstvi cestnega prometa, kot tudi v procesu skladiščenja. Metodologija, seveda ostaja ista tudi za ostale oblike transporta, ki so prisotne v delovni organizaciji Sava.

Pri izbiri optimalne transportno-manipulativne enote je potrebno upoštevati zahteve, ki jih mora zadovoljiti:

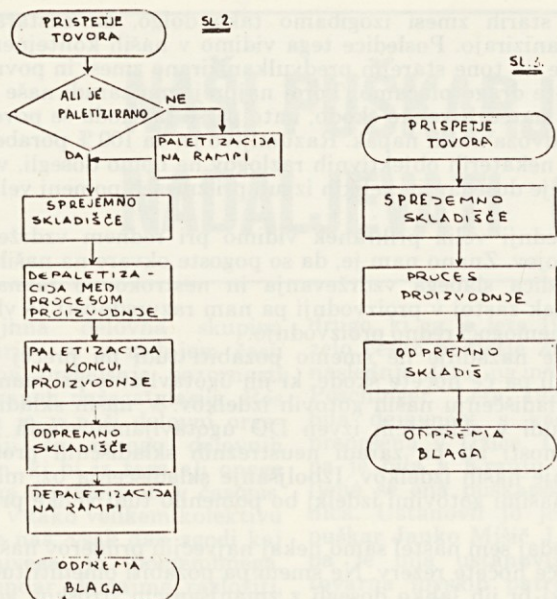
- zavarovanje tovora
- da ustreza lastnostim tovora
- ekonomičnost
- standardizacije
- uporaba mehanizacije
- povečanje učinkovitosti skladiščenja.

Z analizo tovora so ugotovljene količine posameznih vrst tovora, ki ga lahko paletiramo. Te znašajo za leto 1977 dodatnih 27,8 odstotkov v dovozu in 95,8 odstotkov v odvozu. Ugotavljanje ustreznega tipa (dimenzije, standard, material, povratnost-nepovratnost ...) mora biti rezultat obsežne analize tovora in potreb.

Optimizacija procesa transporta pri uporabniku se izvaja na obstoječem stanju (sl. 2). Zaželeno stanje je podano na sliki 3.

V zaželenem stanju se tovor stalno nahaja na paleti razen od začetka do konca proizvodnje (procesni transport).

V dovozno-odvozni fazi se mora racionalizacija izvajati predvsem na samem parku delovne organizacije Sava. Potrebno je zagotoviti zadostno število vozil za opravljanje dela, ki ga danes opravlja šest tovarnjakov, čigar tovarni prostor ni ustrezal

paleti. Na vprašanje, če se Savi bolj izplača lastni vozni park ali pa uporaba tujih vozil, lahko odgovori le globlja ekonomska analiza tega problema.

Na železniški postaji Kranj mora biti tako kot v tovarni v uporabi učinkovita mehanizacija – viličarji z ustreznimi lastnostmi.

4. Perspektivni obseg in struktura transportnega dela

Pričakovane spremembe v obsegu in strukturi transportnega dela so prisotne v razvojnih načrtih delovne organizacije Sava. Izluščen je podatek, da lahko v letu 1980 pričakujemo celotno količino tovara v vходу in izhodu v znesku 126.850 ton. Z ozirom na ustaljenost v strukturi conskih oddaljenosti prevoza in v razdelitvi tovara na posamezne prometne panoge lahko pričakujemo, ob isti situaciji v organizaciji, proporcionalen porast količine tovara za prevoz z železnico, na 34.000 ton ob istem količniku praznih voženj $\beta = 30$ odstotkov

5. Rešitev problema

Zaradi prostorske omejenosti seminarskega dela so obravnavani le problemi transportno-manipulativne enote in prevoza z lastnimi vozili od tovarne do železniške postaje in obratno.

Rešitev problema je podana v petih točkah:

1. Ocena zadoščanja sedanjih kapacitet predvidenega obsega in strukture transportnega dela.

2. Ocena potreb zamenjave sedanje tehnologije

3. Predlog oblik in rešitev integralnih sistemov

4. Proračun potrebnih kapacitet za konkretne rešitve

5. Potrebni rekonstruktivni ukrepi in vlaganja za definirani obseg, strukturo in spremenjeno tehnologijo.

V zvezi s takšnim načinom reševanja problemov se ponujajo sledeči zaključki:

1. Tovornjaki delovne organizacije Sava ne ustrezajo glede na predimenzioniran vozni park in zastarelost vozil, kar onemogoča njihovo nadaljnjo uporabo.

2. Z nemehaniziranim pretvarjanjem se preveč izgublja dragocen čas in denar (ali veste, koliko časa je potrebno za nатовarjanje plaščev 145 SR 13 na polprikolico?)

3. Z analizo je ugotovljeno, da je 94 odstotkov tovara primerno za paletizacijo, kar bi lahko bila osnova za mogoči integralni sistem transporta.

4. Potrebno število vozil je ugotovljeno iz modela:

$$N = \frac{q_{st} \cdot x \cdot (100 + \beta)}{q_{st} \cdot x \cdot v_r \cdot 2400} \quad (\text{vozila})$$

za: Q – količina tovara za prevoz (t)

l_r – oddaljenost prevoza tovara (km)

β – koeficient praznega teka vozil

q_{st} – statična obremenitev vozil (t)

T – opazovano časovno obdobje

v_r – hitrost dostave blaga (km/h)

Na podlagi istega modela ugotavljamo možnosti prevoza tovara z določenim številom vozil.

Model, s katerim ugotavljamo hitrost dostave blaga:

$$v_r = \frac{l_r}{\frac{l_r}{v_k} + t_{nat} + t_{ist}}$$

za: v_k – komercialna hitrost (km/h)

$t_{nat} = t_{nat} + t_{ist}$

t_{nat} – čas natovarjanja vozil

t_{ist} – čas istovarjanja vozil

$\beta = 30$ odstotkov

$q_{st} = 8$ t

$T = 258$ dni/letno

$v_k = 25$ km/h

$t_{nat. pal.} = 36$ min

$t_{ist. pal.} = 25$ min

$t_{nat. nepal.} = 120$ min

$t_{ist. nepal.} = 90$ min

Za vhodne količine:

– paletizirano je

94 odstotkov Q

$Q = 34.000$ t/letno

$l_r = 2,5$ km

dobimo kot izhodišni rezultat števil 2 (dneh) potrebnih vozil nosilnosti 8 ton z dimenzijami tovarnega kasona 6100×2425 mm, kar je očitno mnogo manj kot sedanje število vozil delovne organizacije Sava.

5. Potrebni rekonstruktivni ukrepi pri stabilnih kapacitetah so funkcija nadaljnega razvoja delovne organizacije in sozd Sava v obliki področnih skladišč in povečanja obsega proizvodnje

Pri mobilnih kapacitetah, kjer je ugotovljeno stanje tovarnjakov, je potrebno poudariti, da lahko pri viličarjih pride do unifikacije v večjem obsegu, kakor tudi glede nosilnosti in proizvodnje.

Poseben element, ki je prisoten, je vlaganje v palete, čigar oblika, lastnosti in število so odvisni od tovara ter načina organizacije dela z njimi (povratne ali ne). Zaključek je takšen: z ustreznim embalažiranjem, paketiranjem in paletiziranjem lahko v veliki meri uporabljamo standardne palete: ravna EUR, boks EUR, kot tudi palete iz nestandariziranega materiala v standardnih dimenzijah – za izdelke s posebno obliko.

6. Tehnološko-ekonomski efekti danih rešitev

Effekt danih rešitev so razvidni v sledečem:

1. Zmanjšanje potrebnega števila lastnih vozil

2. Zmanjšanje zadrževanja vozil in vagonov v operacijah nатовarjanja in iztovarjanja.

3. V zmanjšanju količine tovara, ki se nenehno nahaja v transportu.

4. V zmanjšanju potrebnega števila delavcev (posebej ne-kvalificiranih).

5. V zaščiti tovara pred poškodbami

6. V povečanju izkoristka prostornine skladišč z boljšim načinom odlaganja tovara

7. V izenačenosti mehanizacije in njeni boljši izkoriščenosti glede na nosilnost.

8. V povečanju dnevne produktivnosti enega prevoznega sredstva

Vsi ti efekti prinašajo delovni organizaciji neposredne in posredne prihranke v procesu transporta.

Literatura:

1. Perišić Rista: Kontenerizacija transporta, Beograd 1977. god.

2. Perišić Rista: Racionalizacija transporta, Beograd 1970. god.

3. Perišić Rista: Integralni transport – uslovi i mogućnosti njegovog razvoja u Jugoslaviji, Beograd 1972. god.

4. Kraut Bojan: Strojski priručnik, Zagreb 1965. god.

5. Madjarević Branko: Rukovanje materijalom, Zagreb 1972. god.

6. Suvajdić Slavko: Savremeni metodi transporta manipulisanja i skladištenja proizvoda, Beograd 1969. god.

7. Badovinac G., Aržek Z.: Transport i osiguranje, Zagreb 1976. god.

8. red. Augusta G.: Transportieren und Lagern, Berlin 1972. god.

Zdenko Erceg

STABILIZACIJA GOSPODARSTVA ZAHTEVA IZBOLJŠANJE TEHNOLOŠKE IN DELOVNE DISCIPLINE TER VRSTO VARČEVALNIH UKREPOV

Dogovorili smo se, da bomo stabilizirali naše gospodarstvo. V naši DO je ta dogovor star že nekaj let. To potrjujejo tudi naši ugodni rezultati poslovanja, ki iz leta v leto kažejo večje poslovanje, boljše kvaliteto naših izdelkov, povečanje izvoza in zmanjšanje uvoza.

Star pregovor pa pravi, da nikoli ne more biti tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše.

Da, tudi v naši DO nismo brez rezerv. Do njih je možno priti brez nadčloveških naporov. Vsa modrost tiči v osnovah ekonomskega poslovanja, s čim manjšimi stroški doseči čim večje rezultate.

Toda v naši DO je še veliko primerov, ki kažejo na to, da nam je ekonomičnost poslovanja tuja. Če gremo kar po vrsti ugotavljamo že pri skladiščenju in manipulaciji naših dragih uvoženih surovin velike izgube. Znano nam je, da je transport in skladiščenje naših surovin že dalj časa problem. Izboljšati transport in skladiščenje naših surovin, še zlasti uvoženih, bi pomenilo občutno zmanjšanje stroškov poslovanja. Na primer pri paleti uvoženih saj, ki smo jo pri prevozu stresli ali pa skladiščili na dežju, ne pomeni samo izgubo cene uvoza, zraven moramo prišteti tudi dodatne stroške, ki smo jih imeli, da smo sploh prišli do deviznih sredstev, ki povečajo ceno surovine še za najmanj 20 %. Prav tu tičijo skrite rezerve in ogromne izgube, ki bi se dale zmanjšati najmanj za 50 %.

Nadalje ugotavljamo tudi velike rezerve pri naših zmesih. Znano nam je, da je najlažje delati oz. predelovati svežo zmes.

Zato se starih zmesi izogibamo tako dolgo, da zastarajo in predvulkanizirajo. Posledice tega vidimo v naših kontejnerjih, v katerih je na tone stare in predvulkanizirane zmesi in povrhu za odvoz le-te drago plačamo. Torej najprej smo zaradi naše malomarnosti naredili veliko škodo, nato pa se ta škoda še poveča za stroške odvoza naših napak. Razumljivo je, da 100 % porabe zmesi zaradi nekaterih objektivnih razlogov ne bomo dosegli, vendar zmanjšanje dosedanjih velikih izgub pri zmesih pomeni velik prihranek.

Naslednji velik prihranek vidimo pri rednem vzdrževanju naših strojev. Znano nam je, da so pogoste okvare na naših strojih posledica slabega vzdrževanja in nestrokovno ravnanje z njimi. Vsak zastoj v proizvodnji pa nam razvrednosti že vloženo delo in onemogoči redno proizvodnjo.

In ne nazadnje ne smemo pozabiti tudi na precej velike rezerve ali pa če hočete škode, ki jih ugotavljamo pri manipulaciji in skladiščenju naših gotovih izdelkov. V naših skladiščih v DO in tudi v skladiščih izven DO ugotavljamo včasih zaradi malomarnosti ali pa zaradi neustreznih skladiščnih prostorov propadanje naših izdelkov. Izboljšanje skladiščenja oz. manipulacije z našimi gotovimi izdelki bo pomenilo tudi velike prihranke.

Dosedaj sem naštel samo nekaj največjih primerov naših slabosti ali če hočete rezerv. Ne smem pa pozabiti omeniti tudi prihranke, ki bi jih lahko dosegli z zmanjšanjem stroškov administracije, kjer prav tako ugotavljamo malomarnosti, ki dražijo naše rezultate dela.

Kako odpraviti naštetje in nenaštetje pa tudi znane škode? Za način smo se že dogovorili z našimi internimi dogovori in predpisi, ki pa jih na žalost ne spoštujemo dovolj. Ni dovolj, da v redu izvršujemo svoja dela in naloge, potrebno je tudi ugotavljati, če naš sodelavec dobro dela in če ne, prispevati k temu, da bo tudi sodelavec dobro delal. Ob tem moramo najprej potrkati na odgovornost naših najodgovornejših v DO. Odkrito povedano, prav zaradi njihove premajhne odgovornosti in nedoslednosti smo vsak dan priče naštetim škodam.

Na osnovi Zakona o združenem delu smo se organizirali po tozdih. Kot kaže pa mi tega zakona nismo dobro razumeli. Mi smo se organizirali po posameznih tozdih in se znotraj njih ogradili in ne dovolimo, da bi se kdorkoli izven tozda vmešaval in kazal na napake. Zakon o delovnih razmerjih oz. o združenem delu pa določa, da morajo biti tozdi v DO tesno med seboj povezani v smislu ekonomičnosti poslovanja in z namenom, ki sem ga navedel že v začetku: s čim manjšimi stroški doseči čim boljše rezultate poslovanja. Torej ni dovolj samo vskladiti zakonska določila z internimi predpisi. Zakon o združenem delu je potrebno pravilno tolmačiti in ga preizkusiti v praksi.

Stabilizacijo našega gospodarstva bomo dosegli le, če bomo ekonomično poslovali. Za ekonomično gospodarjenje pa je potrebno spoštovati dogovore, izvrševati naša dela in naloge, kar še posebno velja za delavce na odgovornejših delovnih mestih.

Blaž Studen

MORDA BI TUDI TAKO LAHKO VARČEVALI?

Zima je pokazala zobe. Zasnežene ceste, prezasedeni avtobusi, pa nesrečni torki in četrtki so marsikomu med nami te dni povzročali slabo voljo, zlasti ob prihodu na delo in odhodu domov. Marsikdo med nami je razmišljal o vzrokih za tako stanje. V naše uredništvo pa smo dobili razmišljanje enega od sodelavcev v nekoliko drugačni luči namreč kako zmanjšati porabo tekočega goriva v prometu brez prepovedi in dati možnost varčevanja vsakemu udeležencu v prometu.

Lepo bi bilo, da bi ta zapis vzpodbudil še koga k razmišljanju o varčevanju. Veseli bi bili vsakega zapisa, tudi takega v katerem bi kdo od strokovnjakov utemeljil možnost uresničitve take zamisli.

Zamisel o varčevanju v prometu temelji na predlogu, da bi spremenili sedanji način plačevanja voznih kart za prevoz na

delo, tako, da bi bila vozovnica za slehernega zaposlenega brezplačna. To bi bila seveda obremenitev za delovne organizacije za tisti del plačila, ki ga sedaj prispevajo posamezniki. Obenem bi ukiniteli plačevanje kilometrine vsem tistim delavcem, ki uporabljajo lastna vozila, seveda če imajo možnost uporabe javnega prevoza.

Seveda pa bi morali tudi javni prevoz temeljito izboljšati. Tako bi se veliko delavcev, ki se sedaj vozijo na delo in iz dela z lastnim vozilom preusmerilo na javni prevoz, svoja vozila pa bi morda uporabljali le v izrednih primerih. Tisti, ki pa te možnosti nimajo, pa bi bili opravičeni do povrnjenih razlik od doma do ustreznih javnih postajališč. Kdor pa se bo želel voziti s svojim vozilom, pa naj razliko v celoti pokriva sam. Tako bi se zmanjšal vsakdanji vrvež na cestah, hkrati pa bi ti ukrepi vplivali na manjšo porabo tako dragocenega goriva. Javni promet bi se hitreje odvijal, zmanjšalo pa bi se tudi število sprevednikov zlasti na kratkih relacijah in olajšalo delo tistih voznikov avtobusov, ki morajo zdaj sami voditi blagajno. Tako bi bili postanki precej krajši, saj ne bi bilo treba kasirati. Verjetno bi avtobusi pridobili na krajših proгах celo toliko časa, da bi se lahko vključili v dodatno vožnjo po potrebi.

Na tak način bi tudi lahko pocenili prevoz, saj bi bila zasedenost enakomerna. Plačniki pa bi bili vsi. Pri sedanjem javnem prometu so predvsem naslednje slabosti: ob normalno voznih dneh je komaj polovična zasedenost avtobusov, ob »parnih« in »neparnih« dneh pa so preveč obremenjeni. Ravno tako je tudi ob slabih zimskih dneh, ko večina zaposlenih uporabi javni prevoz in tako redni potniki večkrat ostanejo na postajališčih in upravičeno negodujejo.

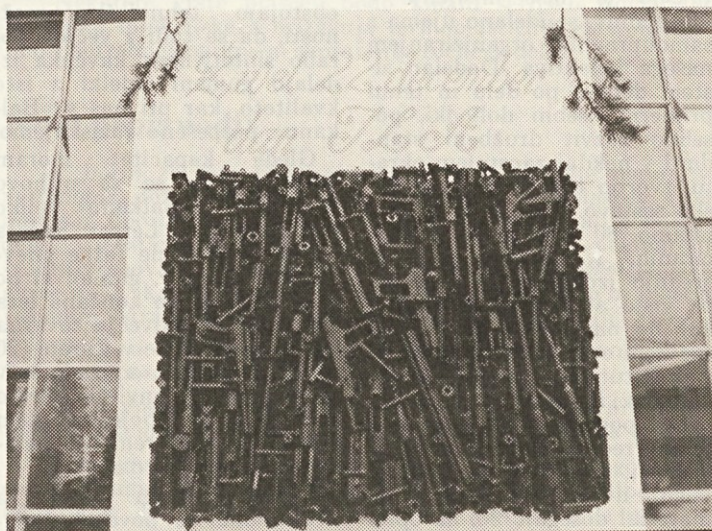
Pa še ena korist bi bila: zmanjšali bi lahko tisti del administracije po delovnih organizacijah, ki zdaj delajo na tem področju.

A. K.

NAŠI PUŠKARJI SO TRDNO ODLOČENI NADALJEVATI 60-LETNO TRADICIJO

Majhna delovna skupina puškarjev je v zadnjem času deležna precejšnje pozornosti na straneh našega glasila. Res je, da je v naši delovni organizaciji še mnogo delovnih skupin, ki bi iz tega ali onega razloga morale priti v časopis, saj se v tako velikem kolektivu kot je naš, vsak dan zgodi kaj zanimivega in pomembnega. Pa vendar skušajmo razložiti, zakaj je tako velika pozornost namenjena prav puškarjem, oziroma puškarstvu, saj je to dejavnost, ki se ponovno postavlja »na noge«, z jasnimi načrti za delo v prihodnje. Brez mahljivih ljudi pa tudi dejavnost ne bi bila... V

drugo, ki ga je leta 1924 prevzelo češko podjetje Zbrajevka, naslednje leto pa industrijalec Poschinger. Leta 1928 pa je bila dejavnost s kadri vred prenešana v Užice. Leta 1922 pa je bila v Kranju ustanovljena še ena puškarska delavnica. Ustanovil jo je koroški puškar Janko Mišič. Leta 1931 pa je bila ustanovljena še tovarna lovskih patron. Leta 1947 in 1948 sta podjetji prišli v upravo Invalidskih gospodarskih podjetij. Puškarna je kasneje delovala pod različnimi imeni, leta 1974 pa se je združila s Savo in danes deluje v okviru temeljne organizacije Lovski material in embalaža.

Gostje so si ogledali prostore puškarske delavnice ter prisluhnili krajšemu nagovoru pisatelja Toneta Svetine, predsednika Pokrajinskega odbora za Gorenjsko, Franca Puharja-Acija ter vodja tozda.

pa se tudi sedem mladih puškarjev.

Kakšne so torej razvojne usmeritve puškarske dejavnosti? Predvsem v ročnem izdelovanju visokokvalitetnega orožja in popravilu ter servisiranju orožja. Dejavnost se bo lahko razvijala le ob močni opori celotne delovne organizacije, pa tudi širše družbene skupnosti.

Temu so pritrdili tudi predstavniki družbenopolitičnega življenja kranjske občine, gostje na svečani seji. Poudarili so, da moramo s skupnimi močmi razvijati to drobno, a zelo pomembno dejavnost. Ne zavezuje nas le 60-letna tradicija puškarstva, temveč tudi zahteva po čimboljši usposobljenosti na področju splošnega ljudskega odpora.

Na svečani seji so podelili tudi nekaj priznanj. Tovarišu Tonetu Svetini so za uveljavljanje puškarstva v Sloveniji podelili Zlato značko Save. Diplome so dobili tovariš Bruno Skumavc — za pravilno usmeritev puškarske dejavnosti v Savi, delovna organizacija Sava Commerce — za vsestransko sodelovanje, Matija Gašperšič — za dolgoletno delo ter Branko Škofic za uspešne gravure.

Posebno doživetje na slovesnosti pa so bili trenutki ob odkritju skulpture, ki jo je umetnik Tone Svetina izdelal pri nas in jo podaril našim puškarjem, kot svoj prispevek, da bi puškarstvo pri nas smele zaživelo in pogumno zakorakalo v prihodnost.

V. D.

zadnjih dneh preteklega leta so imeli puškarji zanimivo slovesnost. Ob otvoritvi obnovljenih delovnih prostorov so se sestali na svečani skupni seji samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij tozda Lovski material in embalaža. Na njej je tovariš Bruno Skumavc, ki vseskozi bdi nad to našo dejavnostjo, spregovoril o razvoju puškarstva na Slovenskem in v Kranju. Prispevek je bil zelo zanimiv, zato navajamo nekaj njegovih misli:

O rojstvu puškarstva pri nas lahko govorimo leta 1920, ko se je po plebiscitu nekaj koroških puškarjev, zavednih Slovencev, preselilo v novoustanovljeno Jugoslavijo. V Kranju so ustanovili Obrtno za-

Nobena dejavnost se ne more razvijati brez kadrov. Tega so se zavedali že ustanovitelji puškarske zadrage. Prva državna puškarska šola je delovala že v letih 1921 do 1931. Tudi po vojni je bil velik poudarek na izobraževanju. Leta 1951 je bila ustanovljena Poklicna puškarska šola v Kranju, ki je delovala do leta 1957.

Izobraževanje pa je pomemben element tudi v sedanjem programu razvoja. Ko so snovali načrte, so najprej poskrbeli, da bi obdržali vse strokovnjake-puškarje, takoj nato pa so pričeli z napor, da bi usposobili nove, mlade kadre. Danes imamo deset kvalificiranih in visokokvalificiranih puškarjev, usposablja

Skulpturo je odkril tovariš Bruno Skumavc.

BALKAN BREZ IZVOZA – DEVIZNO KORISTNI

(Nadaljevanje z 10. strani)

stva, da se stroški nabave tujih in domačih surovin (saje, kord) povečujejo za 20 odstotkov letno.

Sodobna organizacija dela, takšno je naše mišljenje v »Balkanu«, se izdelano ujema s samoupravnim organiziranjem našega kolektiva. Dodelan sistem delitve po delu in temu primerni osebni dohodki, posebno razvit družbeni standard v nekdanj zaostalem okraju, tvorijo tudi dobro kadrovske sestavo. Med 1400 delavci imamo 80 odstotkov kvalificiranih, 1 tretjina jih ima srednjo izobrazbo, 1 desetina pa višjo ali visoko izobrazbo, kar bo omogočilo, da bo naš razvojni center kmalu prerasel v inštitut za raziskovanja v gumarski industriji.

O pogojih gospodarjenja lahko rečem, da so le-ti nevzdržni, posebej pa sedanji pogoji uvoza, ker dajatve na material dosegajo 30, na opremo pa 35 odstotkov. Potrebno je samo primerjati te pogoje s tistimi, ki veljajo kjerkoli v svetu, tako da lahko zaključimo, da je naša industrija veliko bolj obremenjena. Poleg tega nas prizadeva tudi neadekvaten tečaj dinarja, posebej takrat, ko gre za klirinški obračun.

V planu do leta 1985. mora Ju. goslarstva nadaljevati z razvojem gumarske industrije ter nadomestiti svoje zaostajanje, ki je v primerjavi z evropskimi državami opazno. To praktično pomeni tisto, ker smo v naši panogi že zapisali, to pa je 20 odstotkov vsakoletno povečanje proizvodnje. Obenem ne smemo pozabiti, da proizvodnja drobnih gumenih izdelkov nujno potrebnih za avtomobilsko industrijo in gospodinjstva lahko najde svoje mesto v »majhnem« gospodarstvu, pa tudi v prijavatnem obrtništvu.

»Balkan« načrtuje do leta 1985. dvakratno povečanje obsega proizvodnje. Za našo tovarno bo ugodno tudi to, da

se bodo do tedaj razvile pomembne domače surovinske kapacitete. Bodoči tovarni sintetičnega kavčuka v Zrenjaninu in Sisku bosta prava giganta. Predvidevamo, da bosta zadovoljili potrebe gumarske industrije, ki znašajo približno 100.000 ton sintetičnega kavčuka. Ostalih 40 tisoč ton naravnega kavčuka bomo seveda morali uvažati. Vendar obstojajo tehnološke možnosti, da se tudi z večjo uporabo sintetičnega kavčuka izdelajo gumeni izdelki z isto kvaliteto, kar pri nas v »Balkanu« pospešeno raziskujemo.

Glede kapacitet moram poudariti, da se za njihovo razširitev v »Balkanu« veliko prizadevamo. Letos začeta izgradnja tovarne težke pnevmatike (damper, gume), ki bo prva pri nas, bo končana leta 1982. To bo največja tovarna težke pnevmatike v Evropi (20 tisoč ton letno), a gradi se v sodelovanju z angleško firmo »Dunlop« ob obojestranskem vlaganju, v katerem tuji partner sodeluje s 30 odstotki.

Obrat klinastih jermen za avtomobile bo povečal proizvodnjo štirikrat, ravno tako tudi proizvodnja transportnih trakov dvakrat. Vse to bo upoštevaljoč tudi povečanje proizvodnje v naši tovarni tehnične tkanine, zahtevalo vlaganja v zensku 7 milijard din, število delavcev do leta 1985 se bo povečalo na 4000 v Suvi Reki in tudi v nekaterih novih obratih v manj razvitih občinah Kosova.

Zato naj zaključim, da našo industrijo še nadalje čaka velika ekspanzija in »Balkan« bo zagotovo vplival na preobrazbo ne le ožjega področja, temveč celotnega Kosova.

Tudi pred dvajsetimi leti so napovedali, da gumarska industrija nima prihodnosti, ravno tako tudi naravna koža in bombaž. Življenje je to demantiralo. Tako, kot razmišljamo o razvoju v naslednjih 20 letih tega stoletja, si lahko predstavljamo, da bo plastika zamenjala gumo, vendar se bodo odprla nova področja uporabe gume. V sodobnem avtomobilu je na primer 45 delov iz gume.

V RAZVOJ VKLJUČUJEMO IZVOZNO USMERITEV

**Nenad Krekić, ing.,
predsednik
poslovnega odbora
kombinata »Borovo«**

Večja konkurenčna sposobnost pogojuje povečanje produktivnosti in učinkovitosti – z modernizacijo. Analize kažejo, da smo z nekaterimi izdelki na evropski ravni – pomeni, da so notranje rezerve minimalne. Prava rešitev je v drugačnem obnašanju celotne družbe.

Konjunktur napovedi niso enake za vse dele kombinata. Pravzaprav pričakujemo nadaljevanje trenda iz leta 1979, kar pomeni, da obstojajo možnosti za povečanje plasmaja avtomobilskih plaščev in gumenotehničnega blaga. Pri obutvi, kot proizvodni široke porabe, pa je položaj bolj zapleten in pričakujemo slabšo prodajo na domačem tržišču.

*ma na evropski ravni – zna-
zerve su minimalne. Pravi iz-
jem ponašanju celotnega društva.*

ne prod-
edneke
kombi-
zap-
trenda
ači da
noguć-
plas-
a i gu-
obe, a
to pro-
trošnje
nože i
a biti
kujemo i nešto slabiji plasman
lištu. Slabiji plasman obue,
apisujemo mnogim uvjetima,
emo nestabilnost kretanja pot-

Za slabši plasma obutve, posebej usnjene, je veliko vzrokov, toda posebej poudarjamo nestabilnost gibanja potrošnje in neobičajno visoko rast cen predelanega usnja. Nikoli v povojnem času nismo zabeležili takšnega zvišanja cen. Na plasmu vplivajo tudi težji kreditni pogoji, zato potrošniki kupujejo drugo blago. Vemo, da takšne restrikcije najprej zadenejo obutve in tekstil.

Namerno sem poudaril otežkočen plasma blaga na domačem trgu, ker je situacija glede izvoza bistveno drugačna. V tem trenutku praktično ni problemov pri prodaji obutve in pnevmatike na zahodni trg in gumenotehničnega blaga na vzhodni trg. Takšna tržna situacija zavrača vsa mnenja, da nismo sposobni proizvajati blaga za izvoz in dosegati ceno, ki je primerna kvaliteti in tržišču. Naši problemi so drugačne narave. V plasmaju

obutve na tržišče ZR Nemčije, našega najmočnejšega tržišča, dosegamo takšne cene, kot jih dosegajo italijanski proizvajalci! Toda zahodna tržišča nočejo in ne morejo priznati stroškov, ki jih mi vključujemo v končni izdelek, to pa je davek nizke družbene produktivnosti.

Mi smo v letu 1979. realizirali izvoz v višini 87 milijonov din, kar predstavlja občuten porast v primerjavi z letom 1978. V letu 1980. predvidevamo 25 odstoten porast, kar je realno. Velik del tega smo že realizirali s konkretnimi naročili in pogodbami. Ostaja pa odprto vprašanje, kolikšen je naš izvozni interes.

Naše analize kažejo, da smo glede proizvodnje obutve na solidnem evropskem nivoju. Naš proizvajalec proizvaja celo več enot kot delavec v zahodnih državah. To pomeni, da so notranje rezerve minimalne. Kje je potem izhod? V prvi vrsti v spremembi odnosa do izvoza nasploh, posebej pa do izvoznih artiklov. Z dosedanjim odnosom ne moremo biti konkurenčni. Veliko izvoznikov, med njimi tudi naš kombinat, iščejo izhod v realnem tečaju dinarja. To verjetno ni edina in dolgoročnejša rešitev, je pa začetek. Pravo rešitev vidimo v drugačnem odnosu celotne družbe, v oproščanju dajatev, s katerimi obremenjujemo blago za domače tržišče. Nam ni problem prodati tako na Zahodu kot na Vzhodu, ker zares imamo tržišče. In ne le za obutve! Bistvena je sprememba izvoznih pogojev. Moramo izdelati tak način odnosov, da lahko zasluži, in to dobro zasluži, samo tisti v izvozu, a da na domačem tržišču ne posluje slabše. Sedaj imamo ravno nasprotno situacijo! Mi ne izvažamo toliko, kolikor zmoremo, ampak toliko, kolikor nam omogoča skupni dohodek, da pa v celoti nimamo izgub.

Ne bi želel zapustiti vtisa, da samo zahtevamo, da pa sami nismo pripravljeni več ponuditi. Poudaril sem visoko stopnjo produktivnosti v proizvodnji obutve. Vendar produktivnost v celotnem kombinatu ni na tej ravni. Tudi tu so razvidne nove naloge. Z modernizacijo se organiziramo tako, da povečamo učinkovitost in produktivnost. Pri tem je osnovni cilj, da trajno povečamo našo konkurenčno sposobnost na svetovnem trgu.

V letu 1980. že pričakujemo določene rezultate takšne politike. Ob koncu leta bomo začeli s poskusno proizvodnjo v novi tovarni obutve. Pričakujemo, da bo v redni proizvodnji

dajala 3 milijone parov usnjene obutve; vsa proizvodnja je namenjena za izvoz. Danes izvažamo 4,3 milijone parov usnjene obutve, v kratkem planiramo plasma 6,5 milijonov parov. Pomembno je, da pri tem ne povečamo števila zaposlenih, temveč da z rekonstrukcijo starih obratov damo možnost za nadaljnje povečanje produktivnosti.

V letu 1980 bo začela obratovati tovarna klinastih jermen po licenci »Pirelli«, ki je najbolj znan evropski proizvajalec tega artikla. Sedaj proizvajamo 1,5 milijona metrov, z začetkom obratovanja nove tovarne bo ta proizvodnja že 6 milijonov metrov. Največji del te nove proizvodnje bo namenjen izvozu. Moram omeniti, da bo nova tehnologija zagotovila boljše kvaliteto, kar je realna osnova za širši prodor na zunanja tržišča.

Kolikšno pozornost dajemo izvozu, zelo ilustrativno govori podatek, da 40 do 45 odstotkov skupne proizvodnje usnjene obutve danes prodamo v tujino. Razširjamo tudi prodajo gumene obutve. V letu 1978 smo v tujini prodali 300000 parov, v letu 1979 že 650000 parov, v letu 1980 pa že planiramo prodajo 1.200000 parov. Izvažamo tudi pnevmatiko in gumenotehnično blago. Za obe skupini izdelkov se kažejo nove izvozne možnosti z usposabljanjem novih kapacitet. Zavedamo se, da nam nihanja in pretresi na domačem trgu ne dajejo velikih možnosti za nadaljnji razvoj, v prvi vrsti zaradi nekontrolirane proizvodnje obutve, vse več pa tudi pnevmatike. Izhod iz tega vidimo v izvozu in tako se tudi organiziramo.

Ocenjujemo, mislim, da zelo realno, da so možnosti izvoza zares velike. Vendar se moramo, kot sem že omenil, dogovoriti o pravilih igre. Deviza ne more biti nacionalni interes, breme deviz pa mora čutiti samo delavec, ki proizvaja za izvoz. Stabilizacijo ne doživljamo samo kot stabilizacijo v gospodarstvu, temveč v celotni družbi. Tisto, kar smo sprejeli na X. kongresu ZKJ, in to je bila naša prva resolucija o stabilizaciji družbe, je

ostalo aktualno do danes. Zakaj tu nismo dosegli skoraj ničesar? Nismo zaustavili megalomanskih razvojnih ambicij na tujem dohodku, nismo zmanjšali porabe, ki je nad tistim, kar prigospodarimo. Moramo se lotiti tega procesa umirjanja potrošnje, pa čeprav na račun rasti družbenega proizvoda.

V naš razvojni načrt so vključena takšna predvidevanja. V proizvodnji obutve začnemo s stopnjo rasti 2 do 5,6 odstotka. To fizično povečanje želimo doseči s sodobnejšo tehnologijo in s povečano produktivnostjo, brez povečanja števila zaposlenih. Takšni so naši načrti v proizvodnji pnevmatike, kjer predvidevamo 20 odstotno rast s tem, da dosežemo letno proizvodnjo 60.000 ton. V celoti bi moral kombinat imeti v letu 1985 veliko večjo proizvodnjo kot danes. Število zaposlenih bi se povečalo z današnjih 19000 le na 20000. Usmerjenost je torej nedvomno začrtana: produktivnost v vseh enotah, oziroma v celim kombinatu.

V petletnem planu razvoja začnemo z novo proizvodnjo — kemijo. Že v letu 1980 začnemo s proizvodnjo poliestra in s sistemom za poliuretanske pene na bazi ICI (skupnega vlaganja). V naslednjih letih predvidevamo še nekatere druge proizvodnje kot osnovo za predelovalno industrijo, ki jo že imamo, ali pa za katero so realne možnosti na širšem področju Slavonije in Baranje, Hrvatske ali Jugoslavije.

To je pravzaprav naša pot v preobrazbo osnovne proizvodnje. Če se bodo uresničile napovedi vaših planerjev, bo imela Jugoslavija v letu 2000 takšen nacionalni dohodek na prebivalca, da bo ta industrija obutve in gume privedel v neugoden položaj. Ne bo namreč delovne sile.

Tehnologija sicer še ni odgovorila na ta nov izziv, čeprav pričakujemo, da bo izrabila svojo priložnost.

Mi pa vidimo v letih prehoda v novo stoletje osnovo našega kombinata v kemijskem kompleksu in na to se tudi resno pripravljamo.

TEŽAVE IN MOŽNOSTI GUMARSKÉ INDUSTRIJE V POGOJIH NAFTNO-ENERGETSKE KRIZE

(Nadaljevanje s 13. strani)

Poraba energije pri predelavi:

Z novimi vrstami elastomerov in na novih opremah so bili že doseženi pomembni rezultati — tudi do petkrat manj vložene energije kot po klasičnih postopkih.

Nekatere vrste plaščev bodo kmalu serijsko izdelane po postopku injekcijskega brizganja termoplastičnih elastomerov z manj potrebne energije in skoraj brez ročnega dela.

Novi proizvodi:

V borbi za čim racionalnejšo porabo energije bodo tudi avtomobili doživljali velike spremembe. Od avtoplaščev s čim manjšim uporom pri kotaljenju do lažjih gumenih ali plastičnih delov v sestavi. Avtomobil leta 1980 je po neki mednarodni študiji vseboval 70 kg gume in 90 kg plastike, leta 1990 pa 65 kg gume in 115 kg plastike, pri čemer je meja med gumo in plastiko vse manj ostra in se vse več govori o polimerni industriji.

Poizkusnemu modelu avtomobila so v Fordu zmanjšali težo (in seveda porabo goriva) od 2000 kg na 1400 kg.

Nove vrste lepil, pogonskih jamborov, cevi odpornih na mešanico bencina in alkohola ... so dodatne možnosti za gumarje.

Transportni trakovi (vse večje izkoriščanje premogovnikov), cevi in drugi izdelki, ki so že prej omenjeni bodo iz odpornejših materialov, kar pomeni manjšo porabo surovin in s tem tudi energije.

Izkoriščanje sončne energije

je vse bolj uresničljiva ideja. Solarne plošče zahtevajo tudi gumene sestavne dele. Posredno izkoriščanje sončne energije pa postajajo »zelene tovarne«, kjer se z gojenjem posebnih vrst rastlin pridobivajo prenekatere surovine, ki lahko zamenjajo nafto (smole, organske emulzije, voski).

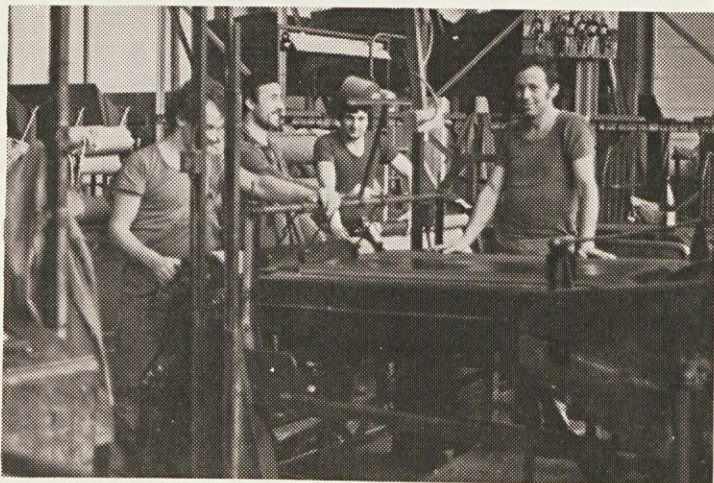
Sekundarne surovine

Z rastočo ceno surovin in energije postaja odpadna guma vse dragocenejša surovina. Čeprav razen regeneracije tudi v razvitem svetu še ni na razpolago ekonomičen postopek predelave vseh gumarskih odpadkov, bo kriza brez dvoma pripomogla k hitrejši rešitvi tudi tega problema.

Z navedenimi razmišljanji o možnostih pri nadaljnjem iskanju poti razvoja gumarske industrije v osemdesetih letih se je razšlo čez 600 udeležencev, predstavnikov velikih in majhnih podjetij, iz razvitih in manj razvitih dežel in iz raziskovalnih inštitutov, ki jih čakajo obsežne naloge v naslednjih letih.

(Kam in kako hitro se bomo usmerili v naši delovni organizaciji?)

Ivan Škofic

TABORNIKI KRITIČNO O SVOJEM DELU

Zveza tabornikov občine Kranj je imela v prvi polovici januarja 9. letno konferenco, na kateri so sodelovali tudi delegati taborniškega odreda Albina Drolca iz naše delovne organizacije.

Kot so ugotovili že v uvodnem delu poročila o aktivnosti v preteklem letu, je minilo obdobje med 8. in 9. konferenco v znamenju organizacijskega utrjevanja osnovnih taborniških enot, vzgoji in usposabljanju kadrov ter številnih drugih dejavnostih.

Ob oceni minulega dela so delegati izpostavili nekatere nafoge, ki jih kljub prizadevanju niso uspeli v celoti uresničiti. Ugotovili so, da več taborniških odredov ni ustrezno organiziranih, ter da bo potrebno analizirati njihovo delo in možnosti ponovnega aktiviranja. Prav tako je bila pomanjkljiva informativno propagandna dejavnost, kot je delno povzročilo manjši sprejem novih članov v taborniške vrste. Vzrok pa je potrebno iskati tudi v pomanjkanju

klubskih prostorov in prostora za tabor v bližini Kranja, na katerem bi lahko organizirali aktivnosti skozi vse leto.

Težave, pomanjkljivosti in nerešena vprašanja pa nedvomno ne morejo zasenčiti vseh uspehov in vloženega truda članov Zveze tabornikov.

Izhajajoč iz ocene dosedanjega delovanja so sprejeli program dela in akcijske ukrepe za 1980. leto, v katerih so še posebno izpostavili področja delovanja, kjer je bilo do sedaj čutiti premajhno aktivnost.

Prav je, da ob teh ugotovitvah omenim tudi odred Albina Drolca, ki je eden izmed najuspešnejših v Kranju. V zadnjem obdobju se sicer sooča s pomanjkanjem ustreznih kadrov za vodenje vodov, premajhno udeležbo enega dela članstva in drugimi problemi, kar pa ne more zmanjševati njihovih rezultatov dela.

Z namenom, da bi poživili dejavnost je bilo v zimskih

Taborniki iz Zadra odhajajo v koč na Joštu

mesecih več delovnih akcij pri taborniški koči na Joštu. Urejena oziroma razširjena je bila pot do koč, pripravili so stezo za sankanje, v teku so priprave za postavitev smučarske vlečnice itd. K omenjenim akcijam moramo prišteti tudi oskrbovanje koč, ki jo je od 10. novembra 1979 do 15. januarja 1980 obiskalo več kot 200 tabornikov in članov kolektiva, poprečno za 2 ali več dni.

Tudi med zimskimi počitnicami bô koč polno zasedena. Od 16. do 26. januarja bo v njej zimovalo 30 tabornikov iz Zadra s katerimi se bodo naši taborniki pomerili v športnih tekmovanjih; od 27. do 31. januarja se bo 15 tabornikov odreda Albina Drolca usposabljal za vodnike vodov, od 1. do 9. februarja pa bomo imeli tečaj taborniki Kokrškega odreda.

VESELI SMO, DA STE SE SPOMNILI NA NAS

To so bile prisrčne besede pismonoš, ko smo jih člani uredništva Save obiskali pred novoletnimi prazniki.

Ko smo prišli, so imeli polne roke dela, saj je bilo prav v teh dneh treba znositi še cele gore novoletnih voščil, pa drugih pošilk. Tudi naše novoletno glasilo je bilo vmes.

Nismo jih želeli dolgo zadrževati, le srečno novo leto smo jim zaželeli in izročili praktično darilo. Opreme za njihove vsakdanje spremljevalce – kolesa, so bili zares vsi veseli. Zagotovili so nam, da se bodo potrudili, da bomo tudi vnaprej uspešno sodelovali. Prosili so nas, naj preko časopisa prenesemo njihove najlepše želje ob novem letu vsem Savčanom.

Želijo nam, da bi prihodnje uspešno in dobro gospodarili.

Razdelitev pošilk – potem pa na pot

ALI STE IZPOLNILI ANKETO O NAŠEM GLASILU

Objavili smo jo v zadnji prednovoletni številki glasila Sava na 21. strani. Z našimi odgovori, željami in pripombami bomo skupno lahko oblikovali vsebinsko zasnovo letošnjih števk Save. Če ste anketo morda prezrli vas prosimo, da jo izpolnite in pošljite na naslov:

Uredništvo glasila »Sava«, Škofjeloška 6, 64000 Kranj.

Pričakujemo vaše sodelovanje!

Uredništvo in uredniški odbor

DOBRO JE VEDETI POŠKODBE ZARADI MRAZA

Če človek ni primerno zavarovan in je dalj časa izpostavljen mrazu ali nizki temperaturi, mu ta utegne povzročiti dve vrsti okvar:

1. splošno ohlajenje,
2. omrzline ali omejene kvara zaradi mraza, to pa predvsem na nogah, rokah, ušesih, nosu.

Obe vrsti okvar lahko nastane tudi hkrati. Do splošnega telesnega ohlajenja, ki se konča s smrtjo, in do omrzlin lahko pride pri temperaturah nad 0 stopinj Celzija.

Stopnja in obseg okvar, ki jih človeku prizadene mraz, sta odvisna od zunanjih in notranjih dejavnikov.

Zunanji dejavniki so: nizka temperatura, veter in vlaga, na drugi strani pa kakovost obleke in obutve. Veter telo hitro ohlaja, vlaga ali mokrota sta pa dobra in hitra prevodnika toplote, zato nas tesna in mokra obleka in obutev slabo varujeta mraza.

Notranji dejavniki: splošni ustroj in stanje telesa, pri čemer mislimo na zdravje ali bolezen. Pri bolezni srca in ožilja človek slabo prenaša mraz.

Drugi neugodni dejavniki: slaba prehranjenost, lakota, utrujenost ali celo izčrpanost, uživanje alkohola. Tudi psihični dejavniki mnogo pomenijo v boju proti mrazu. Trezen pogum je dober zaveznik, obup in izguba razsodnosti pa rada vodita v smrt zaradi mraza. Seveda odloča v veliki meri navajenost na mraz in na telesne napore.

Kako in kdaj nastane splošno ohlajenje?

Do splošnega ohlajenja pride, če je telo predolgo izpostavljeno mrazu. Ohlajenje telesne notranjosti na temperaturo 25 stopinj Celzija lahko povzroči smrt. Kako daleč je še od tod do pravega zmrznjenja, pa vendar je to smrt zaradi mraza. Odločilna je temperatura v notranjosti telesa, ki je za življenje vedno znatno višja, kakor pa temperatura na njegovi površini. Zaradi boljšega razumevanja dogajanj pri ohlادitvi uporabljamo prispodobno o jedru in lupini. Možgani, prsni in trebušni organi so jedro; koža, mišice in kosti pa so lupina.

Znamenja za nevarno splošno ohlادitev telesa so:

— celotno mišičje drgeta, dihanje je vse bolj plitvo in srce bije počasneje;

— človek postaja na vso moč utrujen, ravnodušen do vsega, izgublja razsodnost in postane zmeden;

— želi si predvsem počitka in spanja;

— če se notranjost telesa močno ohladi, komaj še moremo ugotoviti delovanje srca, dihanje preneha za več minut in človek se popolnoma onesvesti — znamenja življenja so tako neznatna, da je ponesrečenec videti mrtev.

Prva pomoč:

je odločilnega pomena. Njen glavni namen je hitro ogretje trupa. Organizmu dovajamo kar največ toplote in preprečimo, da bi se mu »jedro« še naprej hladilo. »Lupina« telesa je odpornejša proti nizki temperaturi in se bo ogrela s krvnim obtokom, ko bo temperatura »jedra« dosegla normalno in ko bosta dihanje in krvni obtok delovala zopet redno.

Hitro otoplitev lahko dosežemo samo z vročo kopeljo (približno 40 stopinj Celzija, to je to toliko, kolikor zdrži koža na komolcu), v katero pogreznemo ponesrečenca. Obraz in udje morajo biti zunaj vode.

Če nimamo kopalne kadi, potem ponesrečenca v dobro zakurjenem prostoru slečemo do golega in ga po vsem trupu, zatilju in po stegnih obložimo z odejami, zloženimi rjuhami ali brisačami, ki smo jih namočili v vodo, vročo okrog 40 stopinj Celzija. Tople obkladke moramo neprestano menjavati in še polivati z vročo vodo. Ogrevanje s suhimi odejami ali z grelci ne more dati dovolj toplote.

Če ohlajeni ponesrečenec ne diha, pričnemo takoj z umetnim dihanjem. Ko zopet diha, je najbolje, če ga prinesemo v tople prostor in ga posadimo v toplo kopel od 38-42 stopinj Celzija. Če to ni mogoče, ga obložimo vsaj z grelci (npr. s steklenicami tople vode), s segretim odejami ali z brisačami, namočenimi v toplo vodo. Ogrevati moramo vrat, prsi, hrbet in trebuh, pa tudi nadlahti in stegna. Pri tem moramo paziti, da ponesrečenca ne opečemo. Temperaturo vode preizkusimo s svojim komolcem. Če je ponesrečenec pri zavesti, mu dajmo tople, močno sladkane kave ali pijače z majhnimi dodatki alkohola.

Zasilno lahko ogrevamo ohlajenca z lastno telesno toploto (na primer v gorah).

Za preprečevanje ohlادitve in omrzlin, pa tudi transport ponesrečenecv so primerne kovinske folije in kovinske »odeje«, s katerimi zavarujemo poškodovanca pred mrazom, vročino in padavinami.

Taka zložena prevleka zavzame zelo malo prostora in tehta komaj nekaj gramov. Ko se ohlajenec zave in si opomore, naj se dobro spočije in prespi. Skrbeti pa moramo, da se pri tem znova ne ohladi.

Omrzline

To so lokalno omejene poškodbe zaradi mraza. Nastanejo postopoma na tistih delih telesa, ki so od srca najbolj oddaljeni in izpostavljeni mrazu (prsti rok in nog, uhlji, nos in podobno).

Omrzline občutimo najprej kot bolečino, ki pa kmalu začne skeleti, včasih kar do nevzdržnosti. Zatem bolečina preneha, omrzli del telesa pobledi in ko postane neobčutljiv, otrpne in prične odmirati. Žato je najbolj nevarno za nastanek omrzlin takrat, ko bolečine prenehajo. Pri omrzlinah lahko po globini in obsežnosti okvare ločimo tri stopnje:

V začetku je pri vseh omrzlinah koža bleđa, hladna in neobčutljiva. Kasneje ko se ogreje, pri prvi stopnji vidimo rdečico in otekline kože, pri drugi stopnji se pojavijo še mehurji.

Pri tretji stopnji pa deli udov ostanejo mrzli, bleđi modri in na dotik neobčutljivi, čeprav so boleči. Čez čas počrniijo, kar je dokaz nepopravljivega odmiranja in v najhujših primerih lahko posamezni deli telesa celo odpadejo.

Prva pomoč:

Omrzlih delov ne smemo drgniti s snegom ali jih masirati!

Omrzle dele udov položimo v mrzlo vodo, ki ima približno 6 stopinj Celzija, nato ji postopoma dolivamo toplejšo, tako da jo v treh do štirih urah ogrejemo na 37 stopinj Celzija. Ko začne v njih spet krožiti kri in se ogrejejo (kar spoznamo po barvi in temperaturi kože), jih previdno osušimo in sterilno obvežemo. Če ni mogoče omrzlih delov telesa ogrevati postopoma v vodi, kot smo opisali, jih narahlo sterilno obvežemo, ovijemo ude s toplimi oblačili in jih imobiliziramo. Poškodovanca z omrzlinami moramo čimprej spraviti v bolnišnico, kajti sodobno zdravljenje v bolnišnici čisto še reši omrzle ude, ki so se zdeli že odmrli.

Deli telesa, ki kdaj omrznejo, ostanejo za mraz trajno bolj občutljivi.

Snežna slepota

je posledica delovanja ultra vijoličnih žarkov, ki se v planinah odbijajo od snežnih in ledenih površin. Prva znamenja so pekoče bolečine in zbadanje v očeh ter bleščanje. Čez nekaj časa poškodovanec ne more več gledati. Pomagamo mu tako, da ga spravimo v temen prostor, na oči pa mu dajemo hladne obkladke s kamiličnim čajem, nadaljnje zdravljenje naj odredi zdravnik. Bolnik mora potem vsaj še nekaj dni nositi temna očala. Za silo si v hribih pomagamo tako, da razbito steklo očal nadomestimo s tankim kartonom, v katerega vrežemo tri kak milimeter široke črte, ki se med seboj križajo.

Snežni slepoti se izognemo, če na snežnih poljanah nosimo varovalna očala, ki ne prepuščajo ultra vijoličnih žarkov.

Zelo važno je, da se znamo zavarovati pred mrazom. Obleči se moramo mrazu primerno, obleka naj bo nepremičljiva in dovolj topla. Obutev mora biti udobna, da lahko oblečemo par ali dva tankih in par debelih volnenih nogavic. Odkrite dele telesa namažemo z maščobo, ki bo zadržala toploto na površini kože. Hrana naj bo bogata maščob in ogljikovih hidratov. Zelo pomembno je, da na mrazu ne postavamo, ampak se čimbolj gibljemo. Pri delu ne smemo biti preveč oblečeni, ker nas ogreje že delo samo. Roke si zavarujemo z ustreznimi rokavicami. Proti omrzlinam zelo pomaga splošna telesna utrjenost, h kateri precej pripomore vsakdanja jutranja telovadba, umivanje do pasu in podobno.

Medicinska sestra
Kati Rozman

NOVI NAČINI TEKMOVANJA V VELESLALOMU

Že nekaj let nazaj opažamo, da se smučarskih tekmovanj iz leta v leto udeležuje več delavcev in delavcev naše delovne organizacije. Letošnje leto smo nabavili vso potrebno opremo za izvedbo smučarskih tekmovanj (elektronsko uro, štarte, cilje, palice, zastavice za vratica, štartne številke in s tem se nam odpirajo možnosti razširitve dejavnosti smučarske sekcije. Zato nameravamo letošnje leto izvesti reorganizacijo obstoječega načina tekmovanja v veleslalomu za prvenstvo sozda Sava.

Zadnjega tekmovanja se je udeležilo okoli 300 tekmovalk in tekmovalcev, kar je za izvedbo in organizacijo takega tekmovanja izredno veliko. Prav zato menimo, da je treba poiskati drugačen način, ki nam bi omogočil večje število nastopajočih, vendar skozi daljše obdobje, obenem pa bi na posameznem tekmovanju imeli manjše število nastopajočih, kar bi omogočilo kvalitetnejšo izvedbo samega tekmovanja.

Odločili smo se za nekaj kvalifikacijski sistem tekmovanja v veleslalomu, ki naj bi izgledal takole:

- določili smo skupine, v okviru katerih se bodo kvalifikacije izvršile (konference OOS),

- iz vsakega starostnega razreda se iz vsake skupine uvrsti na zaključno tekmovanje po pet najbolje uvrščenih,

- na kvalifikacijskih tekmah po konferencah OOS bodo tudi tekmovanja za ekipe;

Poleg posamičnega tekmovanja pa bi obdržali tudi ekipno tekmovanje, samo z manjšo spremembo glede na prejšnja leta, in sicer bi ekipo tvorili trije najboljši moški časi in en ženski najboljši čas, ki pa se ne bi vnaprej določili, ampak bi se ti najboljši časi vzeli iz celotnega zastopstva iz določene delovne enote, službe, sektorja ali oddelka.

Starostne skupine

Starostne skupine bodo za moške ostale iste kot do sedaj, in sicer bodo tekmovali:

- moški do 28 let
- moški od 28 do 35 let
- moški nad 35 let
- ženske vseh starosti

Letos tudi tekmovanje za otroke

Zadnja leta opažamo, da sodelavci s seboj pripeljejo tudi svoje otroke, ki bi tudi radi tekmovali, zato smo se odločili, da bomo na teh tekmovanjih po konferencah osnovnih organizacij sindikata uvedli tudi razred, v katerem bodo lahko nastopali otroci zaposlenih. Nastopali bodo lahko otroci obeh spolov, ki obiskujejo osemletko. Starši, ki sami ne tekmujejo, lahko pripeljejo svoje otroke, in njim omogočijo tekmovanje.

Oblikovanje ekip

Ekipe na posameznih tekmovanjih se bodo oblikovale v okviru konference OOS. Ekipe bodo iz posameznih področij in sicer:

1. Konferenca OOS TAP. V okviru te naj bi se tekmovalo ekipno po naslednjih DE, oziroma službah:

- mešanica in polizdelki
- priprava ogradij in konfekcija avtoplaščev
- vulkanizacija
- avtozračnice
- strokovne službe

2. Konferenca OOS GTI

- valjarna
- stiskarna
- cevarna
- klinasti jermeni in transportni trakovi
- prevleka valjev

3. Konferenca OOS ostalih tozdom

- velopnevmatika
- umetno usnje
- lovski material in embalaža
- tehnični in kemični izdelki
- ročna konfekcija Vrhnika

4. Konferenca OOS storitvenih dejavnosti

- tozd VZDR
- SOSD
- tozd EN

5. Konferenca OOS DSSS

- KS
- RTI
- SKZ
- SOP
- SIP
- IC
- SPS
- FRS
- SIS
- NS

6. Konferenca OOS DO Sava Commerce

- sektor za pripravo prodaje
- sektor za domačo prodajo
- sektor za področno prodajo
- skladišča gotovih izdelkov (tista, ki spadajo pod SC)

7. Konferenca OOS DO Totra

- pozamerterija
- izdelki iz plastičnih mas
- DSSS

8. Konferenca OOS DO KTM-Protektor

- protektiranje
- gumeno tehnični izdelki
- aluminijev sulfat
- DSSS

Iz zgoraj navedenih področij, iz katerih bodo formirane ekipe, bomo iz celotnega zastopstva upoštevali največ dve ekipi, čeprav bo več prijavljenih. Za prvo ekipo se bodo šteli prvi trije najboljši časi pri moških in najboljši čas žensk, za drugo ekipo pa naslednji trije najboljši moški in ženski čas, tako da sedaj ne bo treba vnaprej določiti ekipe, ampak se bodo avtomatsko upoštevali najboljši časi.

Datumi tekmovanj

Kvalifikacijska tekmovanja po konferencah OOS bodo organizirana v naslednjih dnevih:

– sobota, 20. 1. 1980 bodo ločeno tekmovali v skupini

- osnovna organizacija sindikata TAP
- osnovna organizacija sindikata GTI

– sobota, 2. 2. 1980

- osnovna organizacija sindikata DSSS
- 214 osnovna organizacija sindikata DO Sava Commerce

– nedelja, 3. 2. 1980

- osnovna organizacija sindikata ostalih tozdom
- osnovna organizacija sindikata storitvenih dej.

– nedelja, 10. 2. 1980

- delovna organizacija TOTRA
- delovna organizacija KTM-Protektor

Na teh tekmovanjih se bodo najbolje uvrščeni (prvih pet) uvrstili na zaključno tekmovanje sozda Sava, s to razliko, da na zaključnem tekmovanju ne bo razreda za osnovnošolske otroke zaposlenih, ampak samo za moške do 28 let, od 28 do 35 in nad 35 let ženski razred – enoten. Po tem načinu bo potem na zaključnem

tekmovanju sozda preko 160 tekmovalcev, povabili bomo tudi predstavnike Semperita iz Nemčije in Avstrije, tako da jim vrnemo gostoljubje, ki smo ga bili deležni lansko leto na tekmovanju pri njih.

Zaključno tekmovanje sozda Sava

To tekmovanje bo organizirano v bolj tekmovalnem slogu, saj se bodo nanj uvrstili najboljši iz posameznih konferenc osnovnih organizacij sindikata, tako da bomo poizkusili izvesti dva teka v veleslalomu, če nam bo le prostor dopuščal. Tekmovanje bo posamezno ali ekipno. Ekipe se bo določila iz posamezne konference osnovne organizacije sindikata na osnovi rezultatov, torej bomo upoštevali tri najboljši moške in najboljši ženski čas celotnega zastopstva, ki bo tvorilo ekipo.

Termin za zaključno tekmovanje še ni dokončno določen, predvidevamo pa, da bi bilo to 16. ali 24. februarja 1980, verjetno v Kranjski gori.

Vse prijatelje smučanja vabimo, da se na ta tekmovanja čimbolj množično odzovejo, ker bodo proge lahke in kratke, tako da bodo primerne tudi za tiste, ki znajo le plužno zavijati.

Na koncu bi želel še enkrat opozoriti vse, ki imajo otroke in sami ne smučajo, da malim smučarjem omogočijo nastop na izbirnih tekmovanjih po osnovnih organizacijah sindikata. Da pa je veliko otrok, ki radi vozijo med vratici, smo videli tudi na Zatrniku, ko se jih je okoli 300 pogumno spuščalo po progi. Zavedati se moramo, da ni važen rezultat, ampak to, da smo v naravi in da se čim več gibljemo, kajti delo potrebuje zdravega človeka.

Vse prijave bo sprejemal organizator rekreacije, vendar pa vas moramo opozoriti, da morajo biti imena in priimki opremljeni z letnicami rojstva in tozdom, službo, sektorjem, oddelkom ali delovno enoto, v kateri delate, tako da se bo vaš rezultat lahko upošteval tudi za ekipno tekmovanje.

Na svidenje na smučišču!

Andrej Valenčič

Kvalifikacijske skupine

Tekmovanje bomo izvedli za posamezne konference osnovnih organizacij sindikata, katerih je v okviru sozda Sava osem (brez Rume in Vulkana), s tem bi število nastopajočih naraslo, to pa predvsem iz razloga, ker bi bila ta tekmovanja za skupine, ki so tudi med delom skupaj, torej se poznajo in bi se tudi zaradi tega bolj odločali, da se pomerijo s sodelavci.

DRAŽGOŠE 1980

Dvaindvajsete prireditve Po stezah partizanske Jelovice so se uspešno končale. Med več kakor 5000 udeleženci, ki so 12. in 13. januarja sodelovali na tekmovanjih, množičnih pohodih in zborovanjih, so bili tudi člani našega kolektiva: taborniki, mladinci, planinci, učenci poklicne gumarske šole in drugi. Skupaj z drugimi delovnimi ljudmi in občani so obudili spomin na junaški boj Cankarjevega bataljona za osvoboditev vas nad Selško dolino v začetku 1942. leta.

Množična udeležba, bila je večja kakor zadnja leta, je ponovno dokazala, da smo odločni ohranjati tradicije narodno osvobodilne vojne in krepiti obrambno pripravljenost.

Da je temu tako so dokazali tudi Savski tekmovalci, ki so v konkurenci 235 udeležencev

na smučarskem teku osvojili naslednja mesta:

REZULTATI

ŽENSKESKE:

nad 30 let

5. Jerman Marjanca	1:02,55
8. Aleš Ivanka	1:05,55

ŽENSKESKE:

nad 25 do 35 let

7. Bajd Cilka	1:02,51
8. Ahačič Špelca	2:02,50

MOŠKI:

nad 50 let

4. Nadižvec Rudi	1:24,35
5. Korenčan Zdravko	1:24,36
9. Vadjal Jaka	1:31,05

od 40—50 let

17. Novak Cveto	1:19,05
27. Skrliš Peter	1:34,31

od 30—40 let

1. Gorjanc Janez	0:51,22
13. Komac Miro	1:05,16
18. Tulipan Simon	1:11,04
40. Vizovišek Emil	1:23,01
59. Cvirn Pavel	1:52,35

do 30 let

11. Gašperlin Franc	1:05,51
48. Ribnikar Janez	1:17,41

TRNOVSKI MARATON – IN Z NJIM ZNOVA PRIČETEK TEKMOVANJA ZA LOVORIKO »KAVELJC-KORENINA«

Organizacijski komite »TRNOVSKI MARATON« Idrija razpisuje v nedeljo, dne 10. februarja 1980 ob 9.30 šesti TRNOVSKI MARATON.

— MARATON — smučarski tek na 42 km

Pri maratonu lahko sodelujejo tekači obeh spolov, ki so rojeni leta 1962 in prej;

— MALI MARATON — smučarski tek na 15 km

Pri malem maratonu lahko sodelujejo tekači obeh spolov, ki so rojeni 1965 in prej.

Štart bo hkraten, vendar po skupinah.

Prijave za maraton (mali, veliki) in lovoriko »Kaveljc Korenina« zbira organizator rekreacije tovariš Janez Gorjanc, nova upravna stavba, soba št. 35, in sicer do sobote 2. februarja 1980.

Ob prijavi je treba vplačati 150,00 din za štartnino, ki jo bo dobil vsak, ki bo štartal, naslednji dan povrnjeno pri organizatorju rekreacije.

Kdor ima izkaznico Smučarske zveze Slovenije, naj jo prinese ob vpisu s seboj, ker ima 50 odstotkov popusta pri štartnini.

Vsak Savčan, ki se bo udeležil malega ali velike maratona, bo dobil tudi »zlato« TRIM značko Gumarja.

S Trnovskim maratonom se bo ponovno pričelo tekmovanje za lovoriko vzdržljivosti RTV Ljubljana »Kaveljc in Korenina«, ki je v lanskem letu prestalo prvo preizkušnjo. Med 170 kandidati je bilo tudi šest Savčanov. V letošnjem letu pričakujemo veliko večji odziv, zato v zvezi s tem nekaj podrobnih informacij.

Naloge ostanejo iste (smučarski tek, tek, kolesarjenje, plavanje in planinarjenje). Uspešnost nastopa pa bomo merili takole:

Nastopite lahko na katerikoli prireditvi doma in v tujini, ki izpolnjuje pogoje glede dolžine, vi pa morate pri tem doseči primerno hitrost.

Smučarski tek:

Moški najmanj 40 km, ženske najmanj 20 km; zaostanek za zmagovalcem ne sme biti večji kot 100 odstotkov.

Tek Po poteh partizanske Ljubljane:

Moški najmanj 25 km, ženske najmanj 8 km; za zmago-

valcem ne sme zaostati več kot 70 odstotkov.

Plavanje (Bled):

Moški in ženske najmanj 2 km, prvi kilometer je treba preplavati v 30 minutah, na cilj pa je treba priti najkasneje v 70 minutah.

Kolesarjenje:

Najmanj 150 km na posebnih kolesih, 100 km na navadnih kolesih za moške in 75 km za ženske, ne glede na kolo. Minimalne brzine: 150 km — 25 km/h, 100 km — 20 km/h, 75 km — 18 km/h;

(Pri teh hitrostih si organizacijski odbor pridržuje pravico sprememb glede na zahtevnost ceste).

Planinarjenje

Pet vrhov nad 2000 metrov po lastni izbiri z edinim pogojem, da so visoki nad 2000 metrov.

Organizacijski odbor bo izdal spisek prireditev, pri katerih bo sam poskrbel za material, s katerim bo preverjal uspešnost nastopov, s tistih, ki jih v spisku ne bo, pa bo moral vsak sam poleg sporočila o opravljenem preizkusu priskrbeti še dokazni material (fotokopija diplome, uradnih rezultatov i.p.).

Na ta način smo hoteli ugoditi nekaterim zahtevam in predlogom iz vaših anketnih odgovorov. Prireditve boste lahko izbirali v skladu s svojim prostim časom, zdravniško potrdilo bo veljalo eno leto, plavalni preizkus pa bo vsaj dvakrat, tako da bomo rešili problem ženskega zdravja in letnih dopustov.

Morda se vam je porodila kakšna zlobna misel ob normah, zato naj povem, da bi 1979 l. ob normah za leto 1980 odpadlo 36 Kaveljcev in Korenin. Norm ne nameravamo zaostrovati vsako leto. Želimo, da bi bile take, ki bi jih zdrav človek zmoget, če bi vadal redno dvakrat do trikrat na teden.

Pravico nastopa za lovoriko »Kaveljc — Korenina« imajo ženske nad 25 in moški nad 30 let.

Janez Gorjanc

OB OBLETNICI USPEHA

Štiriindvajset let so hodili slovenski avtomobilisti na Rally Monte Carlo in prav toliko let so se poraženi vračali domov, saj ni uspelo nikomur priti niti do cilja, kaj šele, da bi posegli po vidnejših rezultatih.

Malerič, Černe, Košiček in generacije »starih« asov so pričeli utirati pot na tem rallyju, v novjšem času pa so »napadali« poleg do sedaj edinega uspešnega Jugoslavana, Palikoviča, še Krašnja, Vidic, Horvat, Poberaj, Pušnik.

Vsi ti tekmovalci so s skromnimi možnostmi, ki jih imamo v Sloveniji za ta šport, želeli samo eno: priti do konca.

Leto mineva od edinega slovenskega uspeha na tem tekmovalstvu, leto od uspeha Kožarja in Brišnika, katerima je uspel podvig. Poleg požrtvovalnih spremljevalcev pa je ta slovenski uspeh še uspeh to-

varne Sava. Edina delovna organizacija, ki je tekmovalce ma pomagala pri izvedbi dirke, je bila prav Sava. V konkurenci gigantov svetovne gumarske industrije sta se Kožar in Brišnik odločila za gume Sava, pa ne le zato, ker sta jih dobila od tovarne brezplačno, ampak zato, ker sta v te gume zaupala in zaupanje se je izplačalo.

4560 km zasnežene, pa suhe, asfaltne ceste, pa snežnih zametov in ledu, včasih makadama in brozge, torej vseh nevspečnosti, ki jih je pričakovati na alpskih cestah Francije v januarju, so Savine M&S radialke z žebli UGICARB zdržale brez enega samega defekta in naša tekmovalca varno pripeljale do cilja.

Kožar pravi: »Ko sva v tovarni UGICARB v Grenoble montirala žeblje v Savine zimske gume, so strokovnjaki, ki so za tekmovalce na tem najslavnejšem rallyju pripravljali gume, nejevoljno zmajevali z glavami, češ, kaj boste s temi neafirmiranimi gumami. Izpadli vam bodo žebli, premalo jih imate, gume niso pripravljene za dirke itd., zastopnik Clebera pa nam je iz »usmiljenja« še celo podaril komplet gum. Ker nisva imela plačilo za montažo

teh gum, jih niti montirala nisva. Ostala sva pri prvotni odločitvi. Na koncu rallyja pa so najbližji konkurenti na rallyju zopet zmajevali z glavami, saj niso verjeli, da smo samo s štirimi gumami, sedmimi žebli in dvema gumama brez žebeljev prevozila cel rally. Veliko vprašanj je bilo, kakšnega izvora so naše gume. Ponosna sva bila, da sva lahko rekla, da je to naš, jugoslovanski proizvod, proizvod marljivih delavcev slovenske gumarske industrije.«

Na rallyju sta dosegla za naše razmere velik uspeh, saj sta z najšibkejšim avtomobilom v konkurenci 264 tekmovalcev s štartno številko 246 zasedla 146. mesto, v kubni kategoriji pa 17. mesto, pri vsem tem pa je bil edini cilj priti do cilja.

»Morda bomo kdaj poizkušali ponovno uspeti na tem rallyju (letos po dolgem času ne bo udeleženca iz Jugoslavije), vendar smo v nekatere stvari prepričani. Tek-

movalno vozilo mora biti zmogljivejše, zbrati bo treba denar za pokritje stroškov, saj sva lani nastopila le s svojimi sredstvi, vendar bova zanesljivo tekmovala z gumami Sava.« je zaključil Kožar, ki letos poizkuša kot Küzmičev sovoznik prispevati k uspehu na evropskem prvenstvu in srednjeevropskem pokalu – zopet na gumah Sava.

Prva preizkušnja, X. Jänner rally s koef 2., ju čaka že 9. januarja.

Veliko sreče vsem trem: Küzmiču, Kožarju in Savi! Jože Vunšek

IZID ŽREBANJA NOVOLETNE KRIŽANKE

Tokrat je v uredništvo prispelo sedemdeset rešenih križank; to je do sedaj skoraj rekordno število.

Ker je odziv na križanke velik, menimo, da jih radi zasledite v našem glasilu, zato vas vabimo, da križanke še naprej pridno rešujete in nam jih pošiljate v uredništvo.

Za vse tiste, ki do sedaj niste pošiljali križank, pa naj ponovimo naš naslov: Uredništvo Save, Škofjeloška 6, 64000 Kranj.

Pri nadaljnjem reševanju križank vam želimo mnogo uspeha, pri žrebanju pa veliko sreče.

Med novoletnimi križankami pa je komisija v sestavi: Milka Munih, Aleš Pirc in Franc Košnjek, izžrebala naslednje pravilne rešitve:

1. nagrada 300,00 din Vika Rant
2. nagrada 200,00 din Mira Korošec
3. nagrada 150,00 din Vlado Stonešič
4. nagrada 100,00 din Saša Gorjanc
5. nagrada 100,00 din Alojz Žagar

Vsem izžrebancem iskreno čestitamo.

Nagrade boste izžrebanci prejeli ob izplačilu osebnega dohodka, 15. februarja 1980.

Špela

Na startu pred Casinom v Monte Carlu Kožar, Brišnik in Sava D 741 M+S radial

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štiri- najstrednje, glavna in odgovorna urednica Vera Drašak, tehnični urednik Peter Bogataj, foto-

grafije Ivan Draškič. Naslov uredništva: Kranj, Škofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk TK Gorenjski tisk Kranj

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS (št. 421-1 72) z dne 27. marca 1973.

SAVČANI NA TEČAJU SMUČARSKEGA TEKA

V dneh od 13. do 16. decembra je bil na Pokljuki organiziran tečaj smučarskega teka, ki se ga je udeležilo trideset Savčanov. Med njimi je bilo nekaj začetnikov, nekaj pa tudi tekačev z manjšimi izkušnjami.

Tečaj je vodil tovariš Janez Gorjanc, pomagali pa so mu štirje vaditelji.

Namen tečaja je bil naučiti tečajnike pravilne tehnike teka na smučeh. Seveda so nas na predavanjih seznanili tudi s pravnim izborom tekaške opreme, z montažo okovja in s tehniko mazanja. Marsikdo se je šele tukaj spoznal z umetnostjo uporabe različnih voskov in klistrov.

Praktično poučevanje tehnike je potekalo v čudoviti, zasneženi naravi Pokljuke, kateri resnično ne pravijo zaman tekaški raj. Tečajniki smo bili razvrščeni v manjše skupine, ki so jih vodili vaditelji.

Program je vseboval vse elemente teka. Naučili smo se voditi smuči, diagonalni korak in druge tehnike.

Vadba sama je bila dovolj naporna in je potekala točno po predvidenem urniku. Ni manjkalo niti jutranje telovadbe. Da bi se seznanili tudi z vrhunsko tehniko teka na smučeh, lepoto in skladnostjo gibov, smo si ogledali filme z olimpijskih iger.

V nedeljo, 16. decembra 1979, je bilo na Pokljuki tekmovanje tekačev rekreativcev v spomin na herojski mrtvi bataljon. Poleg tistotih tekmovalcev smo se ga udeležili tudi vsi tečajniki. Proga je bila

dolga 8 km in speljana po prelepih delih Pokljuke. Čudovit sončen dan, svež sneg, množica tekmovalcev v pisanih oblačilih, vse to je dajalo tej prireditvi poseben čar. Prijetno utrujeni po končanem tekmovanju smo vsi v en glas ugotovili: tek na smu-

čeh po neokrunjeni zimski pokrajini navdušuje in sprošča. Verjetno bo prav zaradi tega prihodnje leto krog uka željnih tečajnikov smučarskega teka še večji.

Priključite se, ne bo vam žal!

Emil Vizovišek

MNOŽIČNI SMUČARSKI TEK NA POKLJUKI

V nedeljo, dne 16. 12. 1979, je bil na Pokljuki množični smučarski tek na 8 kilometrov v počastitev zmage mrtvega bataljona. Na njem je sodelovalo tudi večje število Savčanov. Tekalci so bili razdeljeni v več starostnih skupin. Zaradi velikega števila udeležencev navajamo samo rezultate naših tekačev.

REZULTATI:

ŽENSKE do 35 let

18. mesto AHACIČ Špela
19. mesto BAJD Cilka

s časom 47.56,0 min.
s časom 48.02,8 min.

ŽENSKE nad 35 let

5. mesto ALEŠ Ivanka
6. mesto JERMAN Marjanca
9. mesto MARN Silva

s časom 47.12,0 min.
s časom 48.00,4 min.
s časom 52.04,5 min.

MOŠKI do 35 let

1. mesto GORJANC Janez
8. mesto MOHORIČ Jože
18. mesto GAŠPERLIN Franc
27. mesto KOMAC Miro
78. mesto VALENCIČ Jože
88. mesto TULIPAN Simon
98. mesto VIZOVIŠEK Emil

s časom 24.54,1 min.
s časom 28.34,8 min.
s časom 30.25,0 min.
s časom 31.24,0 min.
s časom 37.13,7 min.
s časom 38.54,9 min.
s časom 39.51,0 min.

MOŠKI od 35 do 50 let

6. mesto DEŽMAN Branko
15. mesto KALAN Nejc
21. mesto MARN Vlado
33. mesto PLESTENJAK Franc
75. mesto CVIRN Pavel
80. mesto NOVAK Cveto
82. mesto SKRBIŠ Peter
84. mesto RAKOVEC Franc
88. mesto BAVEC Matija

s časom 29.46,6 min.
s časom 31.09,6 min.
s časom 32.03,6 min.
s časom 33.41,2 min.
s časom 39.30,2 min.
s časom 40.17,6 min.
s časom 40.27,8 min.
s časom 42.00,0 min.
s časom 43.18,0 min.

MOŠKI nad 50 let

8. mesto KORENČAN Zdravko
12. mesto VADNJAL Jaka
13. mesto NADIŽEVEC Rudi

s časom 38.02,5 min.
s časom 40.09,4 min.
s časom 40.10,5 min.

ČESTITKE

Ob praznovanju visokih jubilejev samoupravljanja in obstoja delovne organizacije smo prejeli številne čestitke delovnih organizacij in institucij, v katerih želijo našemu kolektivu še veliko delovnih uspehov in nadaljnji razvoj samoupravnih praks.

V nedeljo, 6. januarja so nam čestitali številni dolgoletni poslovni partnerji, ki so se obenem odzvali našemu vabilu in se udeležili slavnostne seje delavskega sveta. Ob pomembnem jubileju pa je naš kolektiv prejel tudi številne pismene čestitke in pozdrave.

Predsednik delavskega sveta SOZD Tigar-Pirot:

V imenu sedem tisoč delavcev sozda Tigar vam čestitamo pomemben, nevsakdanji jubilej — 30. letnico prvega delavskega sveta v Sloveniji in 60. letnico obstoja Save.

Vsem delavcem Save čestitamo in želimo, da s svojim delom in samoodrekanjem tudi naprej bojujejo bitko samoupravnega socializma, in s svojim zgledom uče mlajše generacije, ki prihajajo, da lahko samo z delom in požrtvovalnostjo dosežejo cilje, ki jih pred njih postavlja družbenopolitični sistem Jugoslavije.

Še mnogo delovnih zmag in uspehov, ljubezni in sloge, bratstva in edinstva med narodi Jugoslavije. Miru in svobodi, ki jo imamo, boljšemu standardu delovnih ljudi prispeva in bo tudi v bodoče prispevala vsaka delovna zmag.

Splošno združenje kemijske in gumarske industrije Jugoslavije.

Prejmite prirčne čestitke ob 30. letnici samoupravljanja in 60. letnici delovne organizacije. Vaša delovna organizacija mnogo pomeni v samoupravljanju in razvoju jugoslovanske gumarske industrije.

SOZD Avtohrvatska-Zagreb:

Poleg iskrenih čestitk izražajo željo, da bi se naše dosedanje plodno in uspešno sodelovanje še naprej razvijalo in oplemenitilo z novimi odnosi.

Občinski štab za teritorialno obrambo Kranj

Občinski štab za teritorialno obrambo občine Kranj je ob letni analizi dela in izvršenih nalog sprejel sklep, da se vašemu delovnemu kolektivu zahvalimo za vso pomoč in razumevanje, ki ste nam ga izkazali v letu 1979.

V veliko podporo pri delu ste nam bili predvsem vaša moralna in materialna pomoč, predvsem v času izvajanja vojaških urjenj v centru obrambne vzgoje in to za pripadnike teritorialne obrambe iz občine Kranj, med katerimi je bilo tudi veliko vaših delavcev.

Sprejmite naše čestitke in najboljše želje ob praznovanju pomembnih obletnic — 30. letnice samoupravljanja in 60. letnice delovnega kolektiva in vsekakor še veliko delovnih uspehov v bodoče.

Čestitale so nam tudi naslednje organizacije združenega dela in ustanove:

— Zvezna direkcija za rezerve industrijskih izdelkov Beograd,

- Gazela Skopje,
- Miloje Zakić Kruševac,
- Ruma-Ruma
- Tekstilna industrija »Duga Resa« Duga Resa,
- TAS-Sarajevo,
- Avtomakedonija,
- Mostogradnja-Beograda,
- Partizan-Subotica,
- Avto moto klub Novi Sad,
- Fadip-Bečaj,
- Rapid — Beograd,
- Leda Knjaževac,
- Balkanija-Beograd,
- Avtocommerce-Ljubljana;

DELAJSKI SVET

Za šopek in vabilo k praznovanju 30. obletnice prvega delavskega sveta v Savi se vam najlepše zahvaljujem.

Proslave se žal nisem mogla udeležiti, ker sem si

na izletu na Šmarni gori spahnila nogo.

V tem letu pa želim članom kolektiva predvsem zdravja in delovnih uspehov — in le tako naprej do še lepših jubilejev.

Lepe pozdrave, Fani Ulaga

PISALI SO NAM

Pred novoletnimi prazniki je v uredništvo prispelo več čestitk in pozdravov od naših sodelavcev, ki služijo vojaški rok. Kolektivu želijo v letu 1980 veliko delovnih uspehov ter hkrati pozdravljajo sodelavce, med katere se bodo vrnili po odhodu iz JLA.

Ovniček Stane
V. P. 3258/6
21002 NOVI SAD

Đurković Omer
V. P. 7197 VE 9
18002 NIŠ

Fende Bogdan
V. P. 6719/25
42300 ČAKOVEC

Miran Klančnik
V. P. 2458/6
41421 HRVATSKI
LESKOVAC

Bektešević Ismet
V. P. 4036/1
91207 Petrovec
SKOPJE

Štempihar Darko
V. P. 2935/4
51300 DELNICE

Urh Marjan
V. P. 3566/3 VE 11
41002 ZAGREB

Čimžar Janez
V. P. 7325/2c
22002 SREMSKA
MITROVICA

Zupan Franc
V. P. 1838/6
57222 Zemunik
ZEMUN

Mujić Šaban
V. P. 9533-3
11002 BEOGRAD

BESEDO IMA PRIPRAVLJALNI ODBOR

Slavnostna seja delavskega sveta delovne organizacije in osrednja proslava 30-letnice samoupravljanja in 60-letnice poslovanja je bila 6. januarja.

Odbor, ki je skrbel za pripravo proslave, se je do tega časa sestal trinajstkrat. Zadnja seja je bila dan pred proslavo, ko smo pregledali, če so vse naloge izvršene tako, kot smo se dogovorili. Z zadovoljstvom smo ugotovili, da je razen nekaj majhnih pomanjkljivosti vse pripravljeno. V tem času se je še posebej potrudila savska mladina, saj je bil pogled na prostor za proslavo res lep.

Proslave se je udeležilo preko sto povabljenih gostov, 16 članov prvega delavskega sveta, člani sedanega delavskega sveta in preko 3.200 Savčanov. Potekala je po programu. Motilo je le slabo ozvočenje, na kar smo opozarjali izvajalca že prej, a brez uspeha.

Škoda, da kulturni program, ki sta ga izvedla Slovenski oktet in tovariš Rudi Kosmač zaradi slabega ozvočenja ni prišel do polnega izraza, čeprav so se izvajalci zelo potrudili.

Tudi Pihalni orkester Kranj se je lepo vključil in veliko prispeval k dobremu vzdušju.

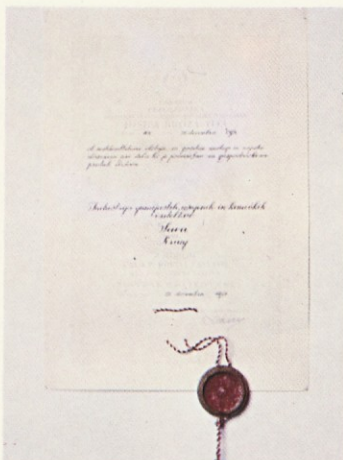
Verjetno je le malokdo opazil, da so med potekom proslave vojaki garnizona Stane Žagar v Kranju pripeljali pasulj, ki so ga skuhal v njihovih kuhinjah. Tega so delavci naše delavske restavracije skupaj s savskimi mladinci razdelili v tako kratkem času, da je to presenetilo skoraj vse. Res so se potrudili.

Za popoldansko vzdušje je skrbel ansambel JLA. Obeležje tako pomembnih jubilejev je močno odmevalo tudi izven naše delovne organizacije. Prejeli smo številne čestitke in priznanja drugih delovnih organizacij in posameznikov. O njih so prisali številni časopisi in oddajale radijske in televizijske postaje po vsej domovini.

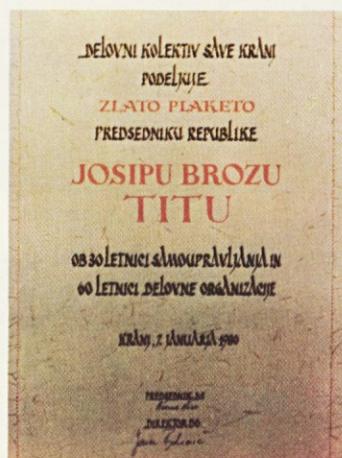
Ocenjujemo, da smo ob majhnih stroških dosegli in celo presegli cilj, ki smo si ga zadali, to je na primeren in dostojen način obeležiti dva jubileja. K temu so največ prispevali Savčani sami, saj je vseh 3500 udeležencev prispevalo enkratno vzdušje k prirčnemu, enkratnemu vzdušju.

Odbor za praznovanje 30-letnice samoupravljanja

30 60

30 60

Tovariš Stane Dolanc je našemu delovnemu kolektivu izročil državno odlikovanje Red dela z rdečo zastavo, delavci Save pa smo za predsednika Tita izročili naše najvišje priznanje, Zlato plaketo Save.

S slavnostne seje delavskega sveta naše delovne organizacije smo Savčani poslali tovarišu Titu pozdravno brzojavko:

POZDRAVNO PISMO

Dragi tovariš Tito!

Delavci SAVE, zbrani na svečanosti ob 30- obletnici izvolitve prvega delavskega sveta v Sloveniji in ob 60- obletnici obstoja naše delovne organizacije, Vam, ponosni na prehojeno pot, pošiljamo iskrene pozdrave in Vam sporočamo, da smo trdno odločeni nadaljevati boj za nove delovne zmage.

Danes se naš 4.200-članski kolektiv še kako zaveda, kakšne pridobitve je prineslo delavsko samoupravljanje, ki izvira ne le iz zakona o delavskih svetih iz leta 1950, ko je samoupravljanje pravno-formalno postalo prevladujoča oblika odnosov, temveč že iz revolucije naših narodov, iz zgodovinskega boja in teženj delavskega razreda za socialistične odnose, za svobodno delo in demokracijo. Samoupravljanje je opravilo izpit pred zgodovino, mi vsi pa se moramo nenehno zavedati, da je naš družbeno-ekonomski položaj odvisen predvsem od nas samih, od naše socialistične zavesti, našega znanja in organiziranosti.

Vaši obiski v SAVI, dragi tovariš Tito, so bili vedno velika vzpodbuda našemu kolektivu. Trikrat ste nas obiskali in ko ste ob svojem tretjem obisku v SAVI dejali, da je savskemu kolektivu uspelo s samoupravno organizacijo dela dokazati poslovno učinkovitost in pravilnost ideje, da so delavci sposobni sami upravljati s podjetji, je bilo to za nas največje potrdilo, da smo člani kolektiva SAVA Kranj, združeni s celotnim delavskim razredom naše socialistične Jugoslavije pri graditvi socialističnih samoupravnih odnosov, izbrali pravo pot.

Dragi tovariš Tito — za visoko odlikovanje RED DELA Z RDEČO ZASTAVO, s katerim ste nas ob jubileju odlikovali, se Vam iskreno zahvaljujemo, hkrati pa je to za nas velika obveza. Obljubljamo Vam, da bomo vložili vse svoje znanje in moči, da bomo uspešno nadaljevali pot izgradnje socialistične samoupravne družbe.

Ob praznovanju jubilejev našega kolektiva Vam delavci SAVE Kranj podeljujemo naše najvišje priznanje ZLATO PLAKETO SAVE, saj so in bodo naši uspehi vedno povezani z Vašim imenom.

Kranj, 6. januarja 1980

Delavci SAVE Kranj